Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBL T

פרייז 30 גראשען

הײנט 24 זײטען

נײער פאלקסבלאט

№ 42 | Łódź, Piątek, 17 lutego 1933 r. | עלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ״א שבט תרצ״ג | № 42

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

זאל פילהארמאניע
נארוטאוויטשא 20

פרייטאג, דעם 24 פעברואר, 5.30 אָוונט, שבת שקלים מבה״ח פ׳ משפטים, דעם 25 פעברואר
פינקטליך 9 אַ זייגער פריה, וועט דאווענען קבלת שבת, שחרית און מוסף
פאר׳ן אפפאהרען נאך אויסלאנד

דער וועלט-בעריהמטער
אבערקאנטאר

גרשון סיראטא

מיט א נוס-
איינשטורירטען
כאר

אונטער ליימונג פון בעוו. דיריגענט
ישראל רובין

און גרעסטער עמוד-קינסטלער

בילעטען פארפערקויף: זעלמאנאָוויטש, פיעטריקאווער 12 (קאנדיטאריי); מונק, נאוואמיעסקא 20 (ספרים-געשעפט); וויינבערג, נאוואמיעסקא 30 (קאנדיטאריי) און אין דער קאסע פון פילהארמאניע

פאר פרויען ספעציעל רעזערווירטע פלעצער.

די הכנסה איז בעשטימט פאר דער „גמילת-חסדים״-קאסע ביים פעראיין „נושאי המטה״.

בילעטען פון 75 גר.

בילעטען פון 75 גר.

פעראיין „לינת משמורים״
לאדז. זשעלאנא 26, טעל. 242-55

זונטאג, פ׳ משפטים, דעם 19. פעבּרואר 1933, 6 אַ זייגער אָוונט קומט פאר אין פער-
איינס-לאָקאל

די פייערליכע ערעפנונג
פון דעם אמבולאטאריום

ביי אונזער פעראיין.

773 די פערוואלטונג 773

צוריב אבריוזע

צו פערקויפען פאר עטליכע הונדערט זלאָטעס א
מענער-דאמען פריזיער-אנשטאלט
גוט פראספערירענד אין א גוטען פונקט. דאָרט
איז אויך א דירה צו פערדיגגען. צו ערפאהרען ביי
S. Salem Tomaszów-Maz. Piłsudskiego 8

בעקאנטמאכונג.

דערמיט האָבען מיר דעם כבוד מיט-
צוטיילען דער ג׳ קונדשאפט, אז מיר האָבען
ערעפענט א געשעפט פון פערשידענע

הארטע
און
ווייכע

לעדער

אויף
4 נאוואמיעסקא 4

אונזער לעדער-געשעפט איז פערזעהען מיט
אלע סאָרטען סחורה און דעם שענסטען
אויסוואהל און צו ביליגע פרייזען. רעעלע
בעהאנדלונג! מיט אכטונג

ישראל בּיעזשובסקי
און יחיאל קאהן
לאדז, נאוואמיעסקא 4.

וואס זאגט
דער ווארשאווער היגיעני-
שער אינסטיטוט וועגען
באלווע?

„באלווע“

איז א פראדוקט פון געוויסען, זעהר רייך אין ער-
נע־רונגס-טיילען ווי איי-ווייסל, פעטס און צוקער.
לייטער פון דער לאבאראטאריע צו פארשען לעבענס-מיטלען
(—) J. ŁAJKO (אויסצוג פון אב׳שנט״יוע)

ווי מיר זעהען פון דער דאזיגער אנאליזע, ענטהאלט אין זיך אונזער באלווע
אלץ, וואס דער מענשליכער ארגאניזם דארף האבען אויף לעבען און זיך ענטוויקלען.
זי איז דעריבער פאר קינדער און דערוואקסענע

א געשמאק, רייך און געזונד דערנעהרונגס-מיטעל,
וועלכעס קאסט נאך דערצו זעהר ביליג!

היט זיך אבער נעגען פאלסיפיקאטען!!!

קויפט נור
גאראנטירטע
כאלווע
פון פאלגענדע מארקען:

— I סארט: —
„Kairo“ „Kokinakis“

— II סארט: —
„OLIMPJA“

Zjednoczone Fabryki Chałwy w Polsce
„CHAŁWA“
CENTRALA w WARSZAWIE.
766
Oddział w Łodzi,
ul. Andrzeja 80, tel. 207-33.

יובילײ-קאמיטעט לכבוד פראפ. י. פיוּוישׂים אין לאדז.

זאל פילהארמאניע (נארוטאוויטש 20

זונטאג, דעם 19 פעברואר 1933, 8.45 אָוונט קומט פאר א פייערליכע

יובילײ-קאנצערט-אקאדעמיע

לכבוד
פראפ.
י. פיוּוישׂים

צום 20-יעהריגען יובל פון זיין מוזיקאלישע
טעטיגקייט און 10-יעהריגע ארבייט אין לאדז.

I. אקאדעמיע, דערעפנונג – רעד. לאזאר פוקס, וועגען יובי-
לאר׳ס טעטיגקייט – דיר. א. פערלמאן, בעגריסונגען.
II. קלאסישע מוזיק – פראגמענטען פון הענדלס ארעטאריום „יהודה
המכבי״ און מענדעלסאָנס 42 פסאלם אויסגעפיהרט פון „שיר-
כאר״, לאדזער פילהארמ. ארקעסטער, סאפראן סאלא-
פרל. ס. קראפיוונים. III. יודישע פאלקסלידער ארראנזשירט
פון יובילאר אויסגעפיהרט פון „שיר״-כאר.
ביים קלאוויר: פרל. ל. לאסס

— אין —
פראגראם

בילעטען פון 75 גר. ביז 3.50 צו בעקומען אין פילהארמאניע.

כשר כשר

בעקאנטמאכונג.

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט דעם ג. פובליקום, אז ס׳איז ערעפענט
געווארען אַ ערשטקלאסיג איינגעארדענטען קלויב׳ן איראפעאישען סטיל

באר „מאנאפאל״

28 זשעלאנא 28

אונטער דער ליימונג פון בעוואוסטען ערשטקלאסיגען איראפע-
אישען פאכמאן אין דער קולינאר-קונסט מאקס וויגאדני.

צוליב׳ן גרויסען קריזיס
ווערט ארויסגעגעבען

מיטאגען

פון 4 שפייזען
און געפליגעל

1.25 זל.

פון 3 שפייזען 75 גר.

אווענדברויטען 75 גר. פריהשטיק פון 3 שפייזען 60 גר.

בעדינונג פריין סאלידע בעהאנדלונג! קומט און איבערציינט אייך!

כשר כשר

עס גערט שוין צו פסח און די נויט איז גרויס!

די מיזט שוין בעצייטענס זארגען, אז דיין אמעריקאנער קרוב זאל דיר
צושיקען אויף יום-טוב

א פעקעל מלבושים!!

אויב די ווילסט נישט האָבען קיין צרות צוליב א פעקעל קליידונג דורך פאסט און אויב די
ווילסט אויך דיין קרוב איינשפארען קאָמפערדרעהענישען, מוזשו דיין קרוב אין ניו-יארק
אדער ברוקלין שרייבען, אז ער זאל דיר דאס פעקעל בגדים, וועש, ש׳כיוצא שיקען דורך דער

Polish Atlantic Shipping Co. of America
79 Norfolk Street (near Delancy Street)
NEW-YORK, N. Y., America

וואס שטעהט אונטער דער אנפיהרונג פון מאקס ראזענטהאל און ישראל סמאלאר.
ווערסט נישט דארפען האבען צו טון מיט׳ן צאָל-אמט און אנדערע אמטען און דיין קרוב
וועט מיט׳ן פעקעל נישט דארפען געהן אין קאנסולאט. לעג אריין דעם אדרעס אין דיין
ערשטען בריף צו דיין קרוב אין ניו-יארק אדער ברוקלין. קענסט אויך שרייבען דירעקט
צו דער „פאליש-אטלאנטיק שיפינג קאמפאני״ – זי וועט שוין דיין קרוב אויפ-
זוכען און דיר אין דער בעסטער ארדנונג צושטעלען אהיים דאס פעקעל קליידונג פאר דיר
און דיין הויזגעזונד. לעג נישט אפ אויף מארגען! מהו עס באלד!
557

ווילכטיג פאר מחותנים!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט די ג' מחותנים, אז אונזער

ניי רעמאנ-טירטער **נייער ווינער זאל**

43 פאמארסקא 43

איז צו פערדינגען אויף חתונות תנאים'ס און חנוך'ס'
צו זעהר ביליגע פרייזען. ערשטקלאסיג כשר געשיר.
רעיעלע בעהאנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!

מיט א"ש

אינהאבער **שפילדער און קאמפ.**

קינדער-שפילצייג

לעצטע נייהייטען
אין גרעסטען אויסוואהל
—— צו ביליגסטע פרייזען ——

„Pociecha Dziecięca"
זאוואדזקא 6, אין הויף, לינקס, I שטאק.
בעמערקונג: אויף אלע פערהיילונגען עמפפעהלען מיר
אויך קאמים אלערליי קאמיליאן-וואכען
צו פאבריקס-פרייזען.
825

א מאטאר
איין פערד-קראפט אין גוטען צושטאנד ביליג
צו פערקויפען.
פאלודניאווא 2,18 פיער פארטער, וו. 51.

אונזערע ליבע קוזינס
גוטשא און יולעק כימראנסקי
צום געבורטס פון זייער ערשט טעכטערל
ווינשען מיר פיל נחת און א גרינגע ערציהונג
הערמאן גראסמאן און פאמיליע.

מזל-טוב. אונזערע ליבע פריינד
פרל. העלא בערגער
און יעקב וויינטרויב
צו אייער חתונה ווינשען מיר אייך
א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך
צוזאמענלעבען. זאל אייער נייער לעבנס-
וועג שיינען ווי די זון אין הימעל.
הערש פאנעל און פרוי
הלל זאלאנטש און פרוי
יוסף דאווידאוויטש
עווא עלבוים, אסתר שעראדזקא
פאלא לייזעראוויטש
יעקב עלינגער, יוחנן עלינגער
אברהם לייב ציביער
וואלף בלומענפעלד

מזל-טוב

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע ליבע פריינד
לייביש און זיסעל זאקס
צו דער חתונה פון זייער ליבער טאכטער
פריידעלע מיט ה' סאלעק לייזעראוויטש
און דעם יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליך צוזאמענלעבען.
רפאל יהודה זילבערבערג און פאמיליע.

לאה סאלאריש
שלמה ריינגעוויץ
פערהייראט
לאדז, אין פעברואר 1933 798

יין כשר!

בייער צעבביק פון דער בעוואוסטער וויין- און מעהד-פאבריק
פירמע „פראגרעס"

גאטונעק אדער Nr.	מוּאַרט 0.9	באט-שאנקען 0.6	האלבע באטשאנק. 0.3	פירטעל ליטער 0.25	0.1
ריינער זיס ראָזן. וויין	1.90	1.35	–	0.55	0.25
עלא מארקא	2.00	1.45	–	0.65	0.30
Nr. 6	2.25	1 60	0.85	0.70	0.35
Nr. 7	2.55	1.80	0.95	0.80	–
Nr. 8	2.80	2.00	1.05	–	–

אלע אנדערע סארטען ווינען זענען בעדייטענד רעדוצירט געווארען צוליב דער בעקוועמליכקייט פון אונזערע ג' קונדשאפט פון גרינעם מארק בעקומט מען אונזערע ווינען ביי ה' פולווערמאכער גרינער מארק 6 טעלעפאן 150-78.
מיט אכטונג
וויין- און מעהד-פאבריק
אלטער מארק 2, טעל. 184-82
הורט-פערקויף נאר אין פאבריק אלטער מארק 2
איינצעל-פערקויף נאר אין פראנס-געוועלב אלטער מארק 1.

1-טע בעמערקונג: פירמאהע טירטעל-ליטערינע פלעשלעך ווערט צוריקגענאהלט 5 גר., בימשענקעס און קווארטען פלעשען צו 10 גר. 2-טע בעמערקונג: מעטעפעל-טארקען וויקסלען און פאסט-מארקען, ווערט פערקויפט צו נאמינאל-פרייזען. 7144

צו דער פערלאבונג פון
ה' לעאן דרעסלער
מיט פרל. אנדזשא זינגער
ווינשען פיל גליק
דיזשורנע-קאלעגיום ביי דער נאכט-פאגאטאוויע „לינת הצדק"

מזל-טוב
א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר
ה' דוד שלמה קשאנזשע און פרוי
צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זייער
ליבען זוהן הערשעל און ווינשען זיי
צו דערלעבען פון איהם פיל נחת.
פאמיליע פאסטערנאק

Z intencji zaślubin koleżanki naszej

p. **Frani Zaksówny**

z panem **Salkiem Lejzerowiczem**

składamy najserdeczniejsze życzenia.

Edzia Lipska,
Jakób Gryner.
618

פראפעסיאנעלער פעראיין פון ארבייטער און ארבייטערינס אין דער
פלייש-אינדוסטריע אין לאדזש,
פעטרא יאסעלעוויטש 16, טעל. 146-53.
די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג
קומט פאר מארגן שבת, דעם 18. פעברואר, פינקטליך 5 א זייגער נאכמ.
און צומארגענס זונטאג פון 12 א זייגער פריה אן, אויף וועלכע איהר
ווערט אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען.

טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג און וואהלען פון א פארזיצער, 2) בעריכט פון דער פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 3) בעשטעטיגען דעם בעריכט און אבסאלוטאריום דער אפטרעטענדער פערוואלטונג, 4) בודזשעט אויף'ן יאהר 1933, 5) די לאגע אין דער פלייש-אינדוסטריע און אונזערע אויפגאבען (ריפערעט), 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 7) פרייע פארשלאגען. 831 די פערוואלטונג.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט טייל איך מיט דער געעהרטער קונדשאפט, אז דער
הערען-שניידער אטעליער
מ. ד. קוטשינסקי
פריהער זגערזשער 15 האט זיך איבערגעציגען אויף
28 זאוואדזקא 28 פראנט 1-טער שטאק
איך נעהם אן בעשטעלונגען לויט דן לעצטע אויסלענדישע מאדעלען און
כ'בעט די ג' קונדשאפט מיך אויך ווייטער צו בעזוכען. מיט אכטונג
מ. ד. קוטשינסקי, זאוואדזקא 28.

קליינהענדלער!
מיר לאדען איין אלע אונזערע מיטגלידער אויף דער
גענעראל-פערזאמלונג
וועלכע קומט פאר זונטאג, דעם 19. ד. ח. 8 אוו.
אין אייגענעם לאקאל מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג:
1) וואהלען פון א פארזיצער; 2) טעטיגקייטס און קאסע-בעריכט; 3) וואהלען פון א פערוואלטונג; 4) פערשידענעס.
צענטראלער קליינהענדלער-פעראיין
768 פאמארסקא 15.

תלמוד תורה גלויל גרינער מארק ליפאווא 31
מאכט בעקאנט, אז זונטאג, פ' תצוה, דעם 5-טען מערץ 1933, 4 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר
די יעהרליכע פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג פון דער פערזאמלונג, 2) וואהל פון א פאר-זיצענדען, 3) טעט גקייטס-בעריכט, 4) בעשטימונג פון בודזשעט אויף'ן קומענדיגען יאהר, 5) וואהל פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע און 6) פערשידענע פארשלאגען.
בעמערקונג: ביי א נישט גענוגענדער צאהל מיטגלידער צום ערשטען טערמין ווערט די צווייטע פערזאמלונג פארקומען דעמזעלבען טאג, 8 אווענד און וועט זיין גילטיג ביי יעדער צאהל מיטגלידער. 779 מיט אכטונג די פערוואלטונג.

בעקאנטמאכונג.
לעצטענס האבען זיך בעוויזען אין פערקויף געמיינע סארטען ליכט, וועלכע טריפען און קאפטשען, און דערמיט פערארזאכען זיי א חילול שבת און פערשאפען פיל פערדרוס די ג' קאנסומענטען.
דעריבער: ווער עס וויל האבען דעם אמת'ן עונג שבת, דער זאל פאדערן נור אונזערע אויסארבייטונגען, פערזעהען מיט פאלגענדע עטיקעטען מיט דער אויפשריפט

ALICJA סטעארין-קאמפאזיציע
HAOR סטעארין Nr. 1
HERKULES LUX סטעארין פרימא
גאראנטירט אלס גוטע קוואליטעט.

איבעראל צו בעקומען.

„ŚWIECA"
S. z o. o.
w Łodzi. 793

Dr. Wajnberg
ספעצ. פון לונגען- הארץ- און מאגען-קראנקה
ציגעל-גאס 11, טעל. 126 02
נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אווענד.

Dr. med. J. SCHORR
פון IWONICZ
ספעציאליסט
פאר הארץ און מאגען-קראנקהייטען
וואוינט יעצט אין לאדז
גדאנסקא 11, טעל. 226-85
נעמט אן טעגליך פון 4–6 נאכמיטאג 998z.

שפארעז געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוין"
לאדז, נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-ווייך
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

ענטשולדיגונג
מיר ענטשולדיגען זיך פאר די
געברידער היפשער
פאר דער נישט טאקטישער האנדלונג געגען זיי, און מיר פערזיכערן, אז אזעלכעס וועט מעהר נישט פארקומען. אלס צייכען פון חרטה שפענדען מיר 50 זל. פאר דער קינדער-היים אויפ'ן נאמען י. ש. פרעק אין לאדז.
מיט אכטונג
יעקב יוסף קאך און זוהן 078

שיימלעז
בעקומט מען ביי הערש
סקווערא 15.

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8^{30} do 10
1 — 2^{30}, od 6 do 8^{30} w
w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

Dr. S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
וואוינט יעצט אויף
PIOTRKOWSKA 90, tel. 129-45.
נעהמט אן פון 8–2 נאכמיטאג און פון 4–9 אוונט,
זונטאג און יום-טוב פון 8–2 נאכם.

דעם טיפסטען בייליד דריקען מיר
אויס אונזער חשוב'ן פרעזעס זיסמאן
שפייזער צוליב'ן טויט פון זיין אונ-
פערגעסליכער
מוטער נ"ע
זייט געטרייסט מיט המקום ינחם
אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
די פערוואלטונג פון די פאזענער
פאהרער ביים 2. קליינהענדלער-
פעראיין, אלט-שטאדט 10.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען
מיר אויס אונזער חשוב'ן וויצע-פרעזעס
זיסמאן שפייזער צוליב'ן טויט פון
זיין אונפערגעסליכער
מוטער נ"ע
זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם
בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
די פערוואלטונג פון 2. קליינ-
הענדלער-פעריין, אלטשטאט 10

Koledze **Jakubowi Wolfsztajnowi**
z powodu zgonu
B. P. OJCA Jego
wyraża najszczersze współczucie
ZARZĄD i CZŁONKOWIE
Żydowskiego Klubu Motorowego
842

אטענטאט אויפ'ן פרעזידענט רוזוועלט

דעם פרעזידענט האט נישט געשאט. — 5 זייטיגע מענשען זענען פערוואונדעט געווארן. — ארעסטירט דעם אנפאלער

ניו־יארק, 16 (ספ. טעל.) מיטוואך אין אוונט איז גאנץ אמעריקא אויפגערייסעלט געווארן מיט דער ידיעה, אז עס איז אויסגעפיהרט געווארן א רעוואלווער־אטענטאט אויפ'ן נייעם אמעריקאנער פרעזידענט רוזוועלט, וועלכער פערברענגט אין מיאמי, פלארידע.

די פרטים פון אטענטאט זענען פאלגענדע:

פרעזידענט רוזוועלט איז געווען אויף א יאכט־אויספלוג אין משך פון 10 טעג. מיטוואך צווישען 9—10 אין אוונט איז דער פרעזידענט צוריקגעקומען קיין מיאמי. גרויסע מאסען האבען דעם פרעזידענט בעמאכט בעגייסטערדיגע אוואציעס.

דער אטענטאט

אין מאמענט ווען דער פרעזידענט איז איינגעשטיגען אין אויטא, איז צוגעשפרונגען א פערזאן, וועלכער האט געגעבען איינציגע שאסען אין דער ריכטונג פון פרעזידענט. קיין איין קויל האט דעם פרעזידענט נישט געטראפען. דאגעגען זענען פערוואונדעט געווארן דער בירגער־מייסטער פון טשיקאגא, טשערמאק, די פרוי פון דער עלעקטער־שעף געלשאפט אין פלארידע, א פאליציי־אגענט און צוויי ציוויל־מענשען.

די פערוואונדעטע, האט מען אפגעפיהרט אין שפיטאל. דער געזונד־צושטאנד פון בירגער־מייסטער טשערמאק איז א האפנונגסלאזער און פון די אנדערע פערוואונדעטע איז דער צושטאנד נישט קיין געפעהרליכער.

ניו־יארק, 16 (ספ. טעל.) באלד נאכ'ן אטענטאט איז פרעזידענט רוזוועלט אפגעפאהרען קיין ניו־יארק, צו פיהרען ווייטערדיגע אונטערהאנדלונגען וועגען פארמירען די רעגירונג. אויפ'ן וועג איז געווען ארגאניזירט א פערשטארקע פאליציי־שע שמירה.

די פרוי פון פרעזידענט האט די ידיעה וועגען אטענטאט אויפגענומען רוהיג. ערקלערענדיג, אז אזוי איז שוין דער גורל פון די פרעזידענטען, צו זיין קרבנות פון זייערע אמטען.

פרעזידענט הובער האט צוגעשיקט צום פרעזידענט רוזוועלט א דעפעשע, אין וועלכע ער דריקט אויס זיין אויפרעגונג צוליבן אטענטאט און זיין צופרידענקייט דערמיט, וואס דער פרעזידענט איז ארויס אומבעשעדיגט.

ווי אזוי מען האט ארעסטירט דעם אנפאלער

ניו־יארק, 16 (ספ. טעל.) באלד נאכ'ן אטענטאט האט דער אנפאלער געוואלט אויסנוצען די מהומה צווישען המון, כדי צו אנטלויפען. דאס האט זיך איהם אבער נישט איינגעגעבען. איינציגע מענשען האבען דעם אנפאלער באלד אויפ'ן ארט פערהאלטען און איהם איבערגעגעבען דער פאליציי.

עס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז דער אנפאלער איז אן אמעריקאנער איטאליענער און הייסט דושא זינגארא.

ערקלערונגען פון ארעסטירטען אנפאלער

ביי דער אויספארשונג האט ער ערקלערט, אז ער געהערט נישט צו קיין שום פארטיי, נאר לויט זיין איבערצייגונג איז ער א קאמוניסט.

דעם אטענטאט האט ער אויסגעפיהרט לויט זיין אייגענעם ווילען און קיין שום זייטיגער מענש, אדער ארגאניזאציע, האט איהם נישט דערצו געשיקט.

ווייטער האט ער ערקלערט, אז ער האט שטענדיג בעפיהלט א שנאה צו אלע רייכע און זיין ציל אין לעבען איז געווען צו דערמארדען אלע פרעזידענטען און הויפט־אנפיהרער פון די מלוכות. ער האט בעמיינט, אז דאס מאל וועט ער האבען מעהר גליק, ווי מיט 10 יאהר צוריק, אין איטאליען, ווען ער האט געקויפט א רעוואלווער צו

דערשיסען דעם איטאליענישען קעניג וויקטאר עמאנועל

דאס איצטיגע מאל, ווי דאס פאריגע מאל, האט זיך איהם דער אטענטאט נישט איינגעגעבען, צוליב דעם, וואס דער גרויסער המון האט איהם געשטערט רוהיג צו צילען צום קרבן.

מיאמי, 16 (ספ. טעל.) ווי עס שטעלט זיך ארויס, איז דער ריכטיגער נאמען פון מערדער זאנגאראיא און נישט זינגארא. ער שטאמט פון קאלומביא. דעם רעוואלווער האט ער געקויפט אין פלארידע. מען רעכענט, אז דער אנפאלער איז נישט ביים קלארען פערשטאנד.

געוואלט דערשיסען דעם פרעזידענט הובער

מיאמי, 16 (ספ. טעל.) ביי דער ווייטערדיגער אויספארשונג האט דער אנפאלער ערקלערט, אז דעם רעוואלווער האט ער געקויפט מיט'ן ציל צו דערשיסען דעם פרעזידענט הובער, נאר דערווייסענדיג זיך, אז פרעזידענט רוזוועלט קומט צוריק קיין מיאמי, האט ער זיין בעשלוס געענדערט.

לאנדאן, 16 (ספ. טעל.) דער אטענטאט איז אויסגעפיהרט געווארן אין דער אנוועזענהייט פון העכער 50.000 מענשען, וועלכע האבען אפגעווארט דאס אנקומען פון פרעזידענט.

דער אויפגערעגטער המון האט דעם אנפאללער געוואלט לינטשען אויפ'ן ארט, נאר פאליציי האט איהם אפגעראטעוועט.

איינע א פרוי האט דעם אנפאלער אנגעכאפט ביי דער האנד אין מאמענט, ווען ער האט נאכאמאל געוואלט אנלאדען זיין רעוואלווער.

דעם אנפאלערס פרוי איז אויך ארעסטירט געווארן.

דער פרעזידענט רוזוועלט האט זיך נאכ'ן אטטענטאט געשטעלט אויפ'ן טרעפעל פון אויטא און געגעבען א צייכען מיט דער האנד, אז ער איז נישט פערוואונדעט און האט גערופען מען זאל זיך בערוהיגען. דער פרעזידענט האט אויך געהאלפען אריינברענגען די פערוואונדעטע אין זיין אויטא. אליין איז ער אויך אוועק צום טעלעפאן און טעלעפאנירט קיין ניו־יארק צו זיין פרוי, וועלכע האט ווייטער רוהיג געהאלטען אין איהר אנגעהויבענעם פארטראג.

דיסקוסיע אין סיים וועגען געזעלשאפטליכע פערזיכערונגען

ווארשא, 16 (טעלעפאניש)

אויף דער געכטיגער סיים־זיצונג איז בעטראכט געווארן דער געזעץ־פראיעקט וועגען געזעלשאפטליכער פערזיכערונג.

אלס רעפערענט איז ארויסגעטראטען דעפ. גאשעווסקי (ב. ב.)

נאכ'ן רעפעראט האט זיך אנגעהויבען א דיסקוסיע.

דעפ. זשולאווסקי (פ.פ.ס.) און דעפ. יאנקאווסקי (נ.פ.ר.) האלטען, אז דער פראיעקט בעטראכט נישט די ארבייטער־פערזיכערונג, ווי מען האט צוגעזאגט, ווייל דער אפצאהל איז געווארן געהעכערט און די הילף ווערט רעדוצירט, דורך ספעציעלע אפצאהלען פאר דאקטוירים און רעצעפטען אין די קראנקען־קאסעס.

אין זעלבען גייסט רעדט אויך דעפ. שטשערקאווסקי (פ.פ.ס.)

מיניסטער הוביצקי שיצט דעם רעגירונגספראיעקט און זאגט, אז דער ארבייטער קלאס קען האבען שאדען דערפון, אויב ער וועט נישט, ביים איצטיגען קריזיס פערלייכטערן די לאסט פון די פערזיכערונגען.

עס רעדען נאך א רייהע דעפוטאטען און די ווייטערדיגע דיסקוסיע איז אפגעלעגט געווארן אויף היינט.

אפאזיציע פערלאזט די זיצונג פון דער סיים־קאמיסיע

בעטראכט די אויטאנאמיע פון די אוניווערזיטעטען

ווארשא, 16 (טעלעפאניש)

8 א זייגער פריה האט זיך אנגעהויבען די זיצונג פון דער בילדונגס־קאמיסיע ביים סיים עס איז ווייטער געפיהרט געווארן די דיסקוסיע איבערן געזעץ־פראיעקט וועגען דער אויטאנאמיע פון די הויך־שולען.

די אפאזיציע האט פערלאנגט מען זאל נישט בעטראכטען דעם געזעץ־פראיעקט אין איילעניש און נישט בעגרעניצען די רעדנער־צייט.

עס איז אבער אדורכגעגאנגען דער פארשלאג פון דעפ. שישקא (ב.ב.) צו דיסקוטירען איבער גאנצע אפטיילונגען פון געזעץ־פראיעקט.

די אפאזיציאנעלע דעפוטאטען האבען דאן פערלאזען די זיצונג.

די איבערגעבליבענע דעפוטאטען האבען נאכדעם אנגענומען דעם געזעץ־פראיעקט אין דער צווייטער לעזונג.

מעשים־תעתועים פון אנטיסעמיטען אין דייטשלאנד

בערלין (יט"א) פון לייפציג ווערט מיטגעטיילט: די חלוצים האנס אבראהאם און יאקאבים לי..ע, וועלכע האבען זיך אומגעקעהרט פון וואנען צו „בית־החלוץ" נאכ'ן בעגלייטען דארטען א חבר, וואס איז אפגעפאהרען קיין א"י, זענען דורכגעגאנגען די בריק איבערן טייך פליסע, בעפאלען און שווער צושלאגען געווארן פון איינציגע בוליגאנעס. די לעצטע האבען געשריגען ארויסווארפען די יודישע יונגעליט אין טייך אריין.

אין לייפציג זענען אנטיסעמיטען בעפאלען א געוויסען דיר ראפאפארט און צוויי יודישע מיידלעך, מאקס־שאפערן האבען גע..טעט די בעטראפענע יודען.

פון קאבורג ווערט מיטגעטיילט, אז נישטע..טדעקטע אנטיסעמיטען זענען בעפאלען די וואוינונג פון ארטיגען יודישען דאקטאר נוסמאן, ארויסגעריסען דעם דאך, צובראכען די פענסטער און דעמאלירט די אינעווייניגסטע איינריכטונגען פון דער ווילע.

ארויסשטויסען יודען פון בעאמטענטום

די ערשטע אויפגאבע פון דער היטלער־רעגירונג

בערלין, 16 (יט"א טעלעגראפיש).

אין די יודישע קרייזען איז א זעהר געדריקטע שטימונג. ווי מ'רעכענט, וועט די היטלער־רעגירונג ביז די וואהלען, זיך בעגרעניצען מיט בלויזע פראפאגאנדע און ארויסשטויסען יודען פון בעאמטענטום. נאך די וואהלען, וועט זיך די היטלער־רעגירונג נעהמען אויספיהרען איהר פראגראם בנוגע יודען.

געוו. דייטשער קאנצלער ד"ר מארקס

ראט די דייטשע יודען נישט צו פערלירען דעם מוט

בערלין (יט"א) דער געוו. דייטשער קאנצלער און פיהרער פון דער צענטרום־פארטיי ד"ר ווילהעלם מארקס האט אויפגענומען א דעלעגאציע פון דעם רייכסבונד פון יודישע פראנט־קעמפער צו שיצען די צענטרום־פארטיי. ד"ר מארקס האט דער יודישער דעלעגאציע ערקלערט צום. א.ד.: האט מוט און ווערט נישט מיד און איהר וועט צו דערהאלטען די גלייכבערעכטיגונג פון די יודישע בירגער אין דייטשלאנד. די צענטרום־פארטיי שטעהט הינטער אייך און וועט פערטיידיגען די רעליגיעזע און בירגערליכע גלייכהייט פון די דייטשע יודען.

Dr. med.

H. Różaner

הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען

NARUTOWICZA 9, tel. 128-98

עמפפאנגט פון 8—10 און פון 5—8 אוו.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר

אויערען, נאז, האלז און לונגען־קראנקהייטען

11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)

טעל. 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—2

אין כעלמיפון 8—9 פריה.

פאר גאלד, ביזשוטעריע

און לאמבארד־קוויטעס

צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא, פיעטריקאווער 7

אכטונג עקספארטערן און סוחרים!

דאס צענטראל־ביורא

„EKONOMJA"

Piotrkowska 62, tel. 166-15

אונטער דער לייטונג פון האנדעלס־אינזשיניערן פיהרט אויס: איבערזעצונגען פרייע און אמטליכע (אינטערציזען, אקטען, סערטיפיקאטען, בריף א.ז.וו.) קארעספאנדענץ און פערמיטלונג, פערבינדונגען בעציהונגען מיט אויסלענדישע פירמעס וועגען איםפארט און עקספארט אין אלע שפראכען, פיהרט בוכהאלטעריע און קלארלאזט האנדעלס־ביכער. אלע אינפארמאציעס פערזענליך און טעלעפאניש ערטיילען מיר אומזיסט.

עמיר אבדולאה לייקענט ווידער

קאמוניקאט אונטערן דרוק פון ענגלישער רעגירונג אין עבר־הירדן

ירושלים, 16 (יט"א טעלעגראפיש).

דער עמיר אבדולאה האט ווידער פערעפענטליכט א קאמוניקאט, אין וועלכען ער לייקענט קאטעגאריש אפ די ידיעות וועגען דער ערד־קניות צו יודען אין עבר־הירדן. אין דעם קאמוניקאט מאכט ער אויפמערקזאם, אז ער פערעפענטליכט דעם צוויטען קאמוניקאט, ווייל דער ערשטער קאמוניקאט, אין וועלכען ער האט אפגעלייקענט די ערשטע קלאנגען וועגען די ערד־קניות אין עבר־הירדן איז נישט ריכטיג פערשטאנען געווארען. ס'ווערט אויך געזאגט אין קאמוניקאט, אז ער האט נישט בדעה צו פערפאכטען ערד אין עבר־הירדן צו יודען.

אין דער אראבישער פרעסע ווערט בעטאנט, אז דער ענגלישער רעגירונגס אינמאן האט אויסגעאיבט א דרוק אויפ'ן עמיר, ער זאל צוריקציהען די קניות, כדי ס'זאל נישט קומען צו קיין אונרוהען.

אראבישע פרעסע דראהט מיט „בלוטיגע געשעהענישען"

ווי זעהט אויס דער קאלאניזאציע־אפמאך פון עמיר אבדולאה?

ירושלים (יט"א) „מעראאט על שארק" איז אין א לענגערען ארטיקעל ארויסגעטרעטען מיט א דירעקטער דראהונג געגען יודען, אז זיי זאלען זיך נישט דערוועגען קומען קיין עבר־הירדן, וואו זיי מעגען זיך ריכטען אויף בלוטיגע געשעהענישען.

„זאלען יודען געדענקען, שרייבט „מעראאט על שארק", אז אויב אין א"י שיצט זיי דער ים, איז אבער עבר־הירדן כמעט פון אלע זייטען ארומגעגלעט מיט אונענדליכע מדבריות".

ארעסטירט 7 מיטגלידער

פון פוילישען מכבי־פערבאנד אין באר־שבע

ירושלים, 16 (יט"א טעלעגראפיש).

7 מיטגלידער פון פוילישען „מכבי"־פערבאנד וועלכע האבען ארויסגעמאכט די רייזע פון פוילען קיין ארץ־ישראל, זענען ארעסטירט געווארען אין באר־שבע. ס'זענען אנגענומען געווארען שריט ביי דער מאכט זיי צו בעפרייען.

„פאלעסטיין" פערווערט אין עבר־הירדן

ירושלים, 16 (יט"א טעלעגראפיש).

די עבר־הירדן־רעגירונג האט בעשלאסען נישט ... צולאזען דעם „פאלעסטיין".

אויגען־קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פיעטריקאווער 90, טעל. 221-72

בעהאנדעלט אן שטענדיגע אויגען־קראנקע (צוועק אפעראציע א.ז.וו.), ווי אויך אמבולאטאריש פון 9—1 און פון 4 ביז 7.30 אוונט.

אנגעהויבן זיך די בודזשעט-דעבאטען אין שטאט-ראט

עקספאזע פון פרעזידענט זשעמיענצקי

שטאט-ראט פערלאנגט ביליגער מאכען דירה-געלד מיט 50 פראצענט

די בעטיגע זיצונג פון שטאט-ראט האט זיך אנגעהויבן מיט עטליכע נישט וויכטיגע פונקטן און דאן איז מען צוגעטרעטען צו בעטראכטען די דרינגענדע פארשלאגען, וועלכע האבן נישט געקענט ערלעדיגט ווערען דורכ'ן שטאט-ראט אויף עטליכע זיצונגען, צוליב'ן פעהלען פון א קוואָרום.

דער ערשטער דרינגענדער פארשלאג איז געווען פון די סאציאליסטישע פראקציעס, אז דער מאגיסטראט זאל זיך ווענדען צו דער רעגירונג און סיים, אז

דירה-געלד זאל ביליגער ווערען מיט 50 פראצענט

2) דער לאקאטאָרען-שוץ זאל אויך אויסגעברייטעט ווערען אויף נייע הייזער, 3) ס'זאלען איינגעשטעלט ווערען די עקסמיסיעס פאר ארבייטסלאזע, 4) ס'זאל אנולירט ווערען דאס פערלעגענע דירה-געלד פאר ארבייטסלאזע און א מאראטאריום פאר פערמעטע.

דעם פארשלאג בעגרינדעט ראטמאן מילמאן (בונד), וועלכער זאגט, אז 80 פראצענט פון דער בעפעלקערונג האט נישט קיין מעגליכקייט צו צאהלען דאס הויכע דירה-געלד. דאס רוב ארבייטענדע פערדינען פון 9 ביז 12 זל. א וואך, ווער שמועסט שוין וועגן ארבייטסלאזע, אלץ איז ביליגער געווארען, בלויז דאס דירה-געלד איז געבליבען שטיין. ווען מען זאל נישט אפשטעלען די עקסמיסיעס, וועט מען אין פריהלינג האבען עטליכע טויזענד עקסמיסיעס. מ'צאהלט נישט קיין דירה-געלד, נישט דערפאר, ווייל מען וויל נישט, נאר, ווייל די בעפעלקערונג איז פעראָרימט.

ראטמ. מילמאן ווייזט ווייטער אן, אז אין ווארשא האבען זיך שוין געגרינדעט צעהנדליגער הייזער-קאמיטעטען, וואס ווילען נישט צאהלען דאס דירה-געלד אין דערוועלבער הויך, וואס איצט.

די ראטמענער שאט, פאגאנאווסקי און ביאלער טרעטען ארויס געגען דעם פארשלאג, ביליגער צו מאכען דאס דירה-געלד. דער פארשלאג ווערט אנגענומען

פון די יודיש-בירגערליכע ראטמענער האט פאר'ן פארשלאג געשטימט נאר ראטמ. אדוו. ווייצמאן

דאן האט ראטמ. מילמאן בעגרינדעט די צווייטע פארשלאגען פון די סאציאליסטישע פראקציעס וועגן דעם, אז „זופו" זאל צוריקשטעלען אלע אפצאהלונגען פאר ארבייטסלאזע אינטעלעקטועלע ווי פריהער און וועגן אויסצאהלונגען פאר סעזאָן-ארבייטער דורכ'ן ארבייטסלאזען פאנד. ביידע פארשלאגען זענען אנגענומען געווארען.

ראטמ. האלענדערסקי בעגרינדעט דאן דעם דרינגענדען פארשלאג פון די סאציאליסטישע פראקציעס, אז דער שטאט-ראט זאל פראטעסטירען געגען ביידע געזעץ וועגן פענסיען, אויך דער פארשלאג איז אנגענומען געווארען.

דאן האט

דער שטאט-פרעזידענט געהאלטען זיין עקספאזע וועגן שטאטישען בודזשעט

די סיבות פון לאנג-דויערנדען קריזיס, וואס האט זיך בעזונדערס אפגעשלאגען אין ווירטשאפטליכען לעבען פון לאדז, פערשטארקען פון טאג צו טאג די שוועריגקייטען פון דער קאמונאלער ווירטשאפט. ס'וואקסען די בעדערפענישען פון הילף פאר ארבייטער-פאמיליעס, וואס בלייבען אהן ארבייט אין פערלויף פון לאנגע חדשים און אפילו פון יאהרען.

די נויט פון די ארבייטער-פאמיליעס

צווינגט וואס אמאל א גרעסערע צאהל פערזאנען זיך צו בעמיהען וועגן אנ'ארט אין א שפיטאל, ס'וואקסט די צאהל פערזאנען, וואס זענען נישט פעהיג צו דער ארבייט, פון פאמיליעס, וואס האבען נישט קיין שפייזע, פון קינדער, וואס האבען איינגאנצען נישט קיין שוך. פון שטאנדפונקט פון די דאזיגע בעדערפענישען, איז געווען בעגרינדעט דער פארשלאג, וואס איז איינגעטראגען געווארען אין דער שטאט-ראט-קאמיסיע וועגן פערגרעסערען אויף עטליכע מיליאן זלאטעס די אויסגאבען פון דער שטאט-פערוואלטונג אויף די צילען פון געזעלשאפטליכער שוץ און געזונדהייטס-וועזען. לייַדער וואלט דער דאזיגער פארשלאג געמוזט בלייבען אין די איצטיגע בעדינגונגען, א טויטער אות, ווייל די פערקלענערטע הכנסות ערלויבען נישט נאר צו פערגרעסערען, נאר בעפעהלען צו פערקלענערען אפילו די בריגענדסטע בעדערפענישען

דאס איז די טראגעדיע

פון די גרויסע שטעט, בעזונדערס פון אזא צענטער ווי לאדז, אז נישט קוקענדיג אויף די גרעסטע אנשטרענגונגען קענען זיי דאך נישט אינגאנצען אומפאנג באקומען די אויפגאבען פון שוץ איבער דער בעפעלקערונג די הארטע נויטווענדיגקייט צווינגט די זעלבסטפערוואלטונגען צו פערשידענע רעדוקציעס, אבער די עפענטליכקייט גיט זיך אפ א קנאפען חשבון דערפון, וואס עס זענען דאס די דאזיגע אפשפארונגען און ווי אזוי זיי שלאגען אפ אויפ'ן לעבען פון די ברייטע מאסען פון דער אָרימער בעפעלקערונג. פון די אפשפארונגען, וואס די שטאט-פערוואלטונגען האבען די לעצטע יאהרען געמאכט אין אלעלע אפטיילונגען ווי: געזונדהייטס-וועזען, בילדונג, געזעלשאפטליכע שוץ, בעשעפטיגונג פאר ארבייטסלאזיגקייט, וואלט מען געדארפט ארויסציהען אזעלכע קאנסעקווענצען, אז די ווייטערדיגע פארשריטען פון אזעלכע אפשפארונגען דארפען אפגעהאלטען ווערען און מען דארף זוכען קוואלען אויף צו בעפרידיגען אזעלכע בעדערפענישען.

וואס קומט אין אמת'ען פאר? א חוץ, וואס דער קריזיס אליין ברענגט דערצו, אז די הכנסות זאלען קלענער ווערען, ווערען זיי אויך קלענער צוליב בעגרענצונגען דורך א רייהע געזעצען און פערארדענונגען. דאס איז געשעהען מיט'ן שטייער פון באהן לאדונגען און פערווייליגונגען. די רעגירונג האט דעם שטארקסטען צאהלער: דעם הויז-בעזיצער בעלאסטעט מיט

א קריזיס שטייער

און דערפאר פערקלענערט דעם קאמונאלען-שטייער פון דעם דאזיגען שיכט צאהלער. מיר זעלבסטפערוואלטונגס-טוער קענען נישט פערשטעהען, פאר וואס מען האלט די בעדערפענישען פון די זעלבסט פערוואלטונגען פאר צווייט-ראנגיגע.

צוזאמענשטעלענדיג דעם בודזשעט פארן קומענדיגען יאהר, האבען מיר דאך זיך נישט געקענט ריכטען מיט די דאזיגע בעטראכטונגען, אלס יסוד האט מען געמוזט נעהמען די הייגט-עקזיסטירענדע בעדינגונגען, וואס האבען זיך געשאפען דורכ'ן געזעץ און דורך דעם ווירטשאפטליכען קריזיס. בנוגע דעם קריזיס האבען מיר זיך געמוזט שטיצען מיט די ציפערען פון רעאליזירען דעם היי-יאהריגען בודזשעט. קיין שום פאראויסזעהונגען פון דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון קריזיס ערלויבען נישט צו זיין אפטימיסטיש. דאס גרעסטע, וואס מיר האבען געטון איז געווען, אז מיר האבען פראָליזירט דיזעלבע הכנסות, וואס היי-יאהר. וואס שייך דעם רעאליזירען דעם בודזשעט מוז דאס געפיהרט ווערען אויף דעם אופן, אז מ'קען ערשט אויסגעבען געלד דעמאלט, ווען ס'פליסט אריין אין דער שטאטישער קאסע, דערפיהלט מען, אז די הכנסות ווערען קלענערע מוז באלד ביי עפעס רעדוצירען.

מיר האבען רעדוצירט דעם געוועהנליכען בודזשעט מיט 1,863,000 זל.

די גאנצע הכנסה היי-יאהר איז 25.703.000 זל. דער נייער בודזשעט — 23.840.000 זל. ביי די הוצאות האבען מיר געמוזט אזוי מאנופולירען, אז מיר זאלען בעקומען א וואס גרעסערען עודף, און די הכנסות, כדי זיי צו קענען איבערוואַרפען אויף דעם אויסערגעוועהנליכען בודזשעט אלס מינימאלע דעקונג פאר די נויטווענדיגסטע בעדערפענישען פון אויסערגעוועהנליכע אויסגאבען. די געוועהנליכע הוצאות אויפ'ן קומענדיגען יאהר בעטרעפען 23.186.000, בעת היי-יאהר האבען מיר אויסגעגעבען 24.477.000 זל. די פערקלענערונג בעטרעפט 1.290.000 זל. דער עודף בעטרעפט אלזא 653.361 זל.

די אפשפארונגען, וואס מיר האבען געמאכט אין די לעצטע יאהרען האבען ארויסגעווארפען פון בודזשעט אלץ, וואס מ'האט עווענטועל געקענט אנערקענען פאר א נישט לעבענס-נויטווענדיגקייט. למשל, ביים קאנסערווירען די שטאטישע בנינים, ברוקירען די גאסען זענען קיינמאל נישט געווען קיין גענוגענדע ביים פאטאלען צושטאנד פון אונזערע גאסען. דאך האבען מיר נישט מעהר געקענט פראלימינירען דערויף ווי 1.500.000 זל. וואס איז שרעקליך ווייניג, אפשר צוליב דער ביליגקייט פון דער קאלקולאציע וועלען מיר קענען אויספיהרען מעהר ארבייטען.

ס'איז אויך א נישט אזא פשוט'ע זאך צו פערקלענערען די אויסגאבען אויף דער אלגעמיינער אדמיניסטראציע. די אויסגאבען, וואס מ'האט ארויפגעלעגט אויף די זעלבסטפערוואלטונגען זענען גרעסער געווארען, און אפילו די סעקוועסטראטארען, וואס זענען בעפרייט געווארען, ווען דער שטייער-אמט האט איבערגענומען די עקזעקוציע האבען מיר איצט געמוזט פערווענדען אויף אינקאסענטען, ווייל מיר האבען נישט געקענט ערלויבען, אז אונזערע הכנסות זאלען קלענער ווערען. מיר זענען אויך געגען דעם, אז מ'זאל אפנעהמען ביי די בעאמטע דעם 15-פראצענטיגען קאמונאלען צושלאג, ווייל די בעאמטע האבען אזוי אויך צו ווייניג, עטליכע מאל האט מען זיי די פענסיעס רעדוצירט און צווייטענס וואלט א נייע רעדוקציע פערקלענערט די קויפס-קראפט פון עטליכע טויזענד מענשען.

מיר האבען אויסגענוצט אלע פרייוועז-פערקלענערונגען

אין די שפיטאלען, ערציהונגס-הייזער און דאס אויסהאלטען פון קינדער ביי פריוואט-פערזאן, אהן צו פערקלענערען די צאהל, וואס געניסען פון הילף. דא און דארט זענען מיר געווען אפילו געצוואונגען צו פערגרעסערען די צאהל, וואס געניסען פון דער דאזיגער הילף. בעדייטענדע אפשפארונגען האבען אויך געגעבען דאס פערקלענערען דאס דירה-געלד און לאקאלען, וואס דער מאגיסטראט האט געדונגען, ווי: שולען, שפיטאלען, מיליטער-קווארטירען און אדמיניסטראציע-ביורא'ן. דאס ביליגער ווערען פון די סטאוועס אין די שפיטאלען האט מעגליך געמאכט, אז די שטאט זאל דארט אויסהאלטען מעהר קראנקע.

אין דער בילדונגס-אפטיילונג זענען געמאכט געווארען אפשפארונגען דורך דעם, וואס יעצט ליקווידירט די לעהרער-סעמינאריומס און די אווענד פאלקס-שולען, וועלכע ליקווידירען זיך אליין, ווייל ס'זענען דארט נישט פארהאן קיין שילער.

אין איין פאזיציע איז די סומע אויפ'ן קומענדיגען יאהר גרעסער געווארען — דאס איז די פאזיציע פון

אפצאהלען די שטאטישע חובות

דאס קומט דערפון, וואס אין קומענדיגען יאהר פאלט אויס דער צאהלונגס-טערמין פון די ראטעס אין עטליכע הלוואות, וואס זענען נישט געווען אין קומענדיגען יאהר. די שטאט וועט היי-יאהר מוזען אנהויבען צו צאהלען די הלוואה, וואס איז גענומען געווארען אין זופו אויף קאנאליזאציע-צוועקען. ווייטער דאס אפצאהלען די הלוואה, וואס איז גענומען געווארען אין לעמבערגער פערזיכערונגס-געזעלשאפט, ווייטער נאך די גרויסע הלוואה פון „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא" אויף 2 מיליאן דאלאר. דאס אפצאהלען פון די אלע הלוואות זענען אבער פראבלעמאטיש, ווייל דער מאגיסטראט מאכט אלע בעמיהונגען, אז קודם כל זאלען פערקלענערט ווערען די צינזען פון די אלע הלוואות און דאן זאל מען בכלל אפלעגען היי-יאהר צו צאהלען די הלוואה-ראטעס. אויב דאס וועט זיך איינגעבען וועלען די סומען, וואס זענען פראלימינירט געווארען צו דעם צוועק איבערגעווארפען ווערען אויף דעם אויסערגעוועהנליכען בודזשעט.

צוליב דערזעלבער סיבה האט דער מאגיסטראט נאך ביז היינט נישט איינגעטראגען אין שטאט-ראט דעם אויסערגעוועהנליכען בודזשעט, דאס וועט געטון ווערען דעמאלט ווען דער מאגיסטראט וועט פערענדיגען די אונטערהאנדלונגען מכוח די הלוואות. דער אויסערגעוועהנליכער בודזשעט קען אויך איצט נישט פעסטגעשטעלט ווערען, ווייל דער סיים ארבייט איצט אויס א פראיעקט פון אן ארבייטס-פאנד און מען ווייס נאך נישט אויף וויפיל לאדז וועט דערפון געניסען, אלס דרינגענדע ארבייטען האלט דער מאגיסטראט דאס אויספערטיגען די קאנאליזאציע, בויען דעם וועג קיין לאגעווניק, נייע בריקען אין די גאסען און רעגולירען די טייכלעך ארום לאדז.

נאך דער רעדע פון פרעזידענט איז די בודזשעט-זיצונג איבערגעריסען געווארען ביז קומענדיגען דינסטאג.

* * *

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז ווען ראטמאן מילמאן האט פערענדיגט די בעגרינדונג פון דעם פארשלאג וועגן ביליגער מאכען דירה-געלד, האט ראטמ. שאט (הויז-בעזיצער) ערקלערט, אז ער וועט איבערגעבען דעם פראָקוראָר, אז ראטמ. מילמאן האט געהאלטען אן אנטי-מלוכה'שע רעדע, ווייל ער האט דארט געזאגט, אז אין ווארשא ווילען די לאקאטארען נישט צאהלען קיין דירה-געלד אין דער בין-איצטיגער הויך.

א בלוטיגער בונט איז בוקארעשט

קאמפען צווישען מיליטער און באהן-ארבייטער. — פאראהן טויטע און פערוואונדעטע צווישען די ארבייטער און מיליטער

ווין, 16. (ספ. טעל.)

פון ביקארעשט זענען אנגעקומען אליארמירענדע ידיעות וועגען אונרוהען און קאמפען צווישען די שטרייקענדע באהן ארבייטער און מיליטער און פאליציי.

מיטוואך ביינאכט איז געקומען צו א העפטיגען צוזאמענשטויס און אין רעזולטאט זענען געבליבען 2 טויטע און 8 פערוואונדעטע.

נעכטען אין דערפריה האט דער קאמענדאנט בעפוילען די ארבייטער זאלען פערלאזען די ווארשטאטען. די ארבייטער האבען געענטפערט, אז נאר מיטס געוואלד וועלען זיי ארויס פון דארט.

עס איז געקומען אויפסניי צו א צוזאמענשטויס, ווי דער אפיציעלער קאמוניקאט איז מודיע, האבען די ארבייטער זיך פערטיידיגט מיט רעוואלווערען און ביקסען. דאס מיליטער האט מיט פייער בעזיגט די ארבייטער און די לעצטע זענען ארויס פון די ווערקשטאטען.

צווישען מיליטער איז פערהאן איין טויטער און 12 פערוואונדעטע, צווישען די ארבייטער זענען פערהאן 3 טויטע און 16 פערוואונדעטע. אין די קאמפען האבען זיך בעטייליגט 2,000 באהן-ארבייטער.

א חוץ די אפיציעלע קאמוניקאטען זענען נישט פערהאן קיין שום ידיעות.

פאטער דערשטיקט זיין זוהן

צוליב דעם, וואס דער זוהן האט געוואלט פאהרען קיין ארץ-ישראל

סטאשעוו, 16 (טעלעפאניש)

אין וואלד האט מען געפונען דעם טויטען קערפער פון 20-יעהריגען שכנא אונגער. די פאליציייאישע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דער בחור איז דערשטיקט געווארען דורך זיין פאטער שמואל, צוליב דעם, וואס שכנא האט געוואלט פאהרען קיין ארץ-ישראל און דער פאטער איז געווען געגען דער רייזע. עס איז צוליב דעם געקומען צו א שארפער מחלוקה צווישען פאטער און זוהן. אין גרויס אויפרעגונג האט שמואל דערשטיקט זיין זוהן און כדי צו פערטרייבען די שפורען האט ער דעם טויטען קערפער פון זיין זוהן אוועקגעפיהרט אין וואלד, וואו דער קערפער איז געלעגען 3 טעג.

שמואל אונגער איז ארעסטירט געווארען.

קלאנג-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג!

פרעכטיגע פרעמיערע!

אלץ טאנצט און זינגט!

ס'ווערט דעמאנסטרירט דאס גלענצענדע פילם-מייסטערווערק א. נ.

„דער קאנגרעס טאנצט"

אין די הויפט-ראלען:

LILJANA HARVEY

HENRY GARAT

אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע.

אנהויב פון די מעאנסען טעגליך 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בטאג.

בעוואָפנונג, אַמביציע, עגאָיזם

אונגעהויערער אַנגריף פון מוסאָליניז געגען פראַנקרייך

מ י ל אַ ן, 16 (ספּ. טעל.)

„פּאָפּאָלאָ ד'איטאַליאַ" ברענגט אַן אַרטיקעל פון מוסאָליני'ן מיט אַן אונגעהויער שאַרפן אַנגריף אויף פראַנקרייך, אין צוזאַמענהאַנג מיט די קלאַנגען וועגן אַ געהיימען אָפּמאַך מכּח אַ בלאָק צווישען איטאַליען, דייטשלאַנד און אונגאַרן. מוסאָליני שרייבט:

די ליגנערישע פראַנצויזישע ווערסיע וועגן אַ געהיימען בלאָק צווישען איטאַליען, דייטשלאַנד און אונגאַרן זענען אַנטשטאַנען אויפ'ן שלום. ווער קען נאָך גלויבען אין דער אויפריכטיגקייט פון דער פראַנצויזישער פרידענס - פּאָליטיק און אין דער ערנסטער אַבזיכט צו פערבעסערן די איטאַליענישע פראַנצויזישע באַציהונגען אין דער צייט, ווען עס ווערען פערשפּרייט אַזעלכע פּלוידערייען, וואָס האָבען דעם ציל צו באַאונרוהיגען און צו שרעקען די אייראָפּעאישע מלוכות.

דער אמת ליגט אין דעם, וואָס פראַנקרייך וויל זיך נישט ענטוואָפנען. פראַנקרייך וועט נישט מקריב זיין גאָרנישט פון איהר מיליטערישער קראַפט כדי אָבער צו שאַפען פאַר זיך אַן אַליבי פאַר דער וועלט, פערשפּרייט פראַנקרייך קלאַנגען וועגן געהיימע בלאָקען און וועגן אַ געפאַהר פון מלחמה מצד אַנדערע מלוכות.

מיר ווייסען שוין איצט ווער עס וויל שלום און ווער עס גרייט צו מלחמה, כדי צו בעהערשען אייראָפּא. מיר ווייסען אויך וועמען עס וועט פאַלען די פעראַנטוואָרטליכקייט. קיינער בעדראָהט נישט פראַנקרייך, דאַגעגען פראַנקרייך מיט איהרע אונגעהויערע בעוואָפנונגען, מיט איהר פערכאַפּעריש גייסט, איבערגעטריבענער אַמביציע, בעקאַנטען עגאָאיזם און אייביגער איגנאָראַנץ בנוגע די בעדערפענישען פון אַנדערע פעלקער. אויך די פּרעסע, וואָס ווערט פינאַנסירט דורך דער פראַנצויזישער קריגס-אינדוסטריע, — נאָר זיי זענען די געפאַהר פאַר אייראָפּע.

העריאָ מאַכט רוסלאַנד אַן אָפּערטע

מיטצואַרבייטען אין דער אויסערליכער פּאָליטיק

פּ אַ ר י ז, 16 (ספּ. טעל.)

אין דעם גרויסען פּאָליטיש-ליטעראַרישען וואָכענבלאַט „מאַריאַנע" איז אָפּגעדרוקט אַ סענסאַציאָנעלער אַרטיקעל פון העריא. דער געוועזענער פראַנצויזישער פּרעמיער און איצטיגער פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע פאַר אויסערליכע ענינים ביים פּאַרלאַמענט מאַכט גאַנץ דייטליך אויפן אַדרעס פון די סאָוויעטען דעם פאָרשלאַג מיטצואַרבייטען מיט פראַנקרייך, אָהן ספק כדי זיך אַנטקעגנשטעלען דעם דייטש-איטאַליענישען אַנגריף געגען פראַנקרייך.

העריא שטרייכט אונטער, אז דער הויפּט-פּרינציפּ פון יעדען פּאָליטיקער דאַרף זיין נישט צו אינטערעסירען זיך מיט דעם אינערליכען פּאָליטישען רעזשים פון דער אַנדערער מלוכה, מיט וועלכער ער וויל זיך געפינען אין פריינדליכע בעציהונגען.

העריא, וועלכער קען גוט רוסלאַנד, בלייבט ווייטער אַ גוטער דעמאָקראַט און רעפּובליקאַנער. אָבער ער ווינשט זיך, אז דאָס רוסישע פאָלק זאָל ווידער קומען צום וואוילשטאַנד.

העריא לעגט פאָר רוסלאַנד מיטצואַרבייטען אין דער אויסערליכער פּאָליטיק, דערפאַר זאָגט ער צו הילף אויך צו בעקעמפען די אינערליכע שוועריגקייטען פון רוסלאַנד, וואָס ראָס בעדייט אָהן צווייפעל די ערטיילונג פון גרויסע קרעדיטען.

די ערציהונג פון קינדער
און די לעבערטראַן-עמולסיע פון סקאָט & באָונע

אָפט זענען ביי קינדער קרענקליכקייטען די סבה פון שלעכטע פאָרטשריטען אין לערנען. גיבט אייערע קינדער די לעבערטראַן-Emulsja פון Scott & Bowne די ענטהאַלט די נויטווענדיגע סובסטאַנצען צום ענטוויקלען פון דעם אָרגאַניזם ביי קינדער, דהיינו וויטאַמינעס און פאָספאָר און נאָך אַ פּאָר וואָכען באַמערקט איהר אַז אייערע קינדער זענען ווידער פרעהליכער, פלייסיגער און בעיקר געזונד.

פאַרלאַנגט ווירקזאַמע די לעבערטראַן-Emulsja פון

SCOTT & BOWNE

אריגינאַל פלעשעל — Zł. 3.—; אַ גרויסע דאָפּעלפלאַש Zł. 4.50

דורך פערבייטען איין ווערסאַלער טראַקטאַט מיט אַן אַנדערען

וועט מען די לאַגע אין אייראָפּא נישט פערבעסערען

מ אָ ק ו ו ע, 16 (ספּ. טעל.) אין דער צייטונג „באָלשעוויק" איז פערעפענטליכט אַן אַרטיקעל פון בעקאַנטען קאָמוניסטישען פּובליציסט קאַרל ראַדעק וועגען דער לאַגע, וואָס שאַפט זיך אין אייראָפּע מיט היטלערס קומען צו דער מאַכט.

די סאָוויעטען-רעגירונג, שרייבט ראַדעק, איז טיף איבערצייגט, אַז דער ווערסאַלער טראַקטאַט קאָן נישט דינען אַלס יסוד פאַר דער ענטוויקלונג פון דער פרידליכער בעציהונג צווישען די פעלקער. פון דער אַנדערע זייט אָבער דענקט נישט מאָסקווע, אַז די רעאַקציאָנערע קרייזען פון די בעזיגטע פעלקער קאָנען שאַפען בעדינגונגען, וואָס זאָלען זיין גינסטיג פאַר'ן פרידליכען צוזאַמענלעבען. זיי קאָנען זיגען בלויז דורך שאַפען אַ נייע קאָאַליציע פון מלוכות, וואָס וועט אַנגרייפען איהר ווילען די אַנדערע מלוכות. דאָס פערבייטען איין ווערסאַלער טראַקטאַט דורך אַן אַנדערען וועט די לאַגע נישט פערבעסערן.

אָפּוואַרפענדיג אַלע פּרובען אַריינצוציהען דעם סאָוויעטען-פערבאַנד, סיי אויף מערב, סיי אויף מזרח, אין קרייז פון די אימפּעריאַליסטישע איינפלוסען, זעהט מאָסקווע איהר דירעקטען פיינד בלויז אין יענע רעגירונגען, וועלכע גרייטען צו אַ קריג געגען די סאָוויעטען אָדער זיי פּרובען שאַפען אַ בלאָק געגען סאָוויעטען-פערבאַנד.

ערשטע דייטשע לאַנדעס-קאָנפערענץ

פון די „פּועלי-ציון"—„התאחדות"

ב ע ר ל י ן (ימ"א) די טעג איז דאָ פאָרגעקומען די ערשטע דייטשע לאַנדעס-קאָנפערענץ פון דער סאָציאַליסטיש-ציוניסטישער פעראייניגונג אין דייטשלאַנד (פעראייניגטע פּאַרטיי פּועלי-ציון און התאחדות). דעם פּאָליטישען רעפעראַט האָט געהאַלטען ה' בערל לאָקער, מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, וועלכער האָט רעפערירט די לאַגע אין ציוניזם און אין א"י. נאָך אַן אויספיהרליכער דיסקוסיע איבער די רעפעראַטען און אָנגענומען ענטשפּרעכענדע רעזאָלוציעס זענען געוועהלט געוואָרען די אויספיהר-אָרגאַנען פון דער סאָציאַליסטיש-ציוניסטישער פעראייניגונג אין דייטשלאַנד. אין די רעזאָלוציעס ווערט צוו. אַנד. געפאָדערט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין דייטשלאַנד אויפצונעמען אַ דעצידירטען קאַמף פאַר די רעכט פון יודישען צבור אין דייטשלאַנד.

ארטאָפּעדישער אַנשטאַלט

פּראָטעזען, גאָרסעטען, אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען אַלער אַרט, לייכטע פּלאַטפוס איינלאַגען נעגען פּלאַטפוס-שמערצען אַלס נאָך גיפּס-אַבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פּיעטריקאָווער 119 טעל. 231-81

יודיש קולטור-לעבען אין אמעריקא

געשפּרעך מיט'ן שריפטשטעלער ל. מלאַך

אין פּוילען ווילט איצט דער בעקאַנטער יודישער דראַמאַטורג און שריפטשטעלער ל. מלאַך. מלאַך האָט פערלאָזען פּוילען מיט 12 יאָהר צוריק. און זיך בעזעצט אין אַרגענטינא. ער האָט זיך בעקאַנט מיט'ן לעבענסשטייגער אין דעם דאָזיגען לאַנד פון יודישער איינוואַנדערונג און געשריבען וועגען דאָרטיגען לעבען. זיין דראַמע „איבערגוס" האָט געמאַכט אַ טומעל אין די דאָרטיגע „טמאים" קרייזען. די דאָזיגע קרייזען האָבען בשום אופן נישט דערלאָזען, אַז די דאָזיגע דראַמע זאָל אויפגעפיהרט ווערען.

מלאַך איז נאָכדעם אָפּגעפאָהרען קיין אַמעריקא, וואו ער האָט פערברענגט 6 יאָהר, מיטגעאַרבייט אין אַ גאַנצע רייה צייטונגען און פערעפענטליכט אַ גרויסען ראָמאַן פון 600 זייטען, „דאָן דאָמינגאָ'ס קרייץ-וועג". עטליכע מלאַך'ס פּיעסען זענען אויפגעפיהרט געוואָרען אויף דער יודישער און ענגלישע ביהנע, און דער ראָמאַן „דאָן דאָמינגאָ'ס קרייץ-וועג" איז איבערגעזעצט געוואָרען אויף ענגליש. מלאַך איז זעהר פּאָפּולער צווישען די יודישע אַרבייטער-מאַסען.

מלאַך האָט אויך בעזוכט לאָדז און ביי דער געלעגענהייט האָבען מיר געשמועסט מיט דעם שריפטשטעלער וועגען דער קולטורעלער טעטיגקייט פון די יודען אין אַמעריקא. קודם-כל וועגען דער צוקונפט פון יודיש אין אמעריקא, וועגען דעם ענין האָט דער שריפטשטעלער ערקלעהרט: די פראַגע פון יודיש קען געשטעלט ווערען אין דריי פעריאָדען. דער ערשטער דור וואָס איז געקומען קיין אַמעריקא האָט געוואָלט פערוואַרפען יודיש, האָט זיך מיט אַלע מעגליכקייטען געוואָלט אויסגרינערן, דער צווייטער איז שוין געווען אינגאַנצען אויסגעגריבערט. ס'איז געווען דעריבער די בעגרינדעטע מורא אַז יודיש האָט מעהר בכלל נישט קיין צוקונפט אין אמעריקא, נאָכמער דערפאַר, ווייל די איינוואַנדערונגס-טויערען זענען אינגאַנצען געשלאָסען געוואָרען. ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט גאָר וואָס אַנדערש. צווישען דעם יונגען דור איז צו בעמערקען אַ דראַנג צו קענען און זיך צו לערנען יודיש, אפילו אין די קרייזען, וואו מ'האָט וועגען דעם קיינמאָל נישט געחלומ'ט.

אין אמעריקא איז פערהאַן אַ געזעץ, אַז די עלטערן וואָס זייערע קינדער לערנען אין די מיטעל - שולען קענען פערלאַנגען, אַז אַ חוץ ענגליש זאָל מען מיט זיי לערנען נאָך איין שפּראַך. קען מען דעריבער גאַנץ אָפט טרעפען די ערשיינונג, אַז די יודישע עלטערן שיקען פּעטיציעס, אז אין די מיטעל-שולען, וואו זייערע קינדער לערנען, זאָל די צווייטע שפּראַך זיין יודיש.

— ווי איז די לאַגע פון די יודישיסטישע שולען.

— זעהר קאַטאַסטראָפאַל, ס'זענען פערהאַן יודישע שולען פון אַרבייטער-רינג, פון נאַציאָנאַלען, אַרבייטער-פערבאַנד, שלום-עליכם-שולען, וואָס ווערען געפיהרט דורכן שלום-עליכם-אינסטיטוט און לעצטענס זענען אויך געשאַפען געוואָרען באַראַכאָוו-שולען. די לאַגע איז אומעטום אַ זעהר שווערע, צוליב דעם שרעקליכען קריזיס וואָס הערשט איצט צווישען די יודישע מאַסען אין אַמעריקא, ליידען די שולען זעהר שטאַרק. כ'האָב מורא צו זאָגען, אַז די לאַגע קען מען באַלד צוגלייכען צו די לאַגע פון די יודישע שולען אין פּוילען. ס'איז בכלל נישט קיין זעלטענהייט, אַז לעהרער זאָלען נישט בעקומען צו עטליכע חדשים אויסגעצאָהלט זייער געהאַלט. די לאַגע איז אָבער בכלל נישט קאַטאַסטראָפאַל, די יודישע מאַסען האָבען ליב די שול און וועלען זי אויסטראָגען אויף זייערע פּלייצעס.

און די לאַגע אין יודישען טעאַטער?

— די צייט פון שונד-אָפּערעטקעס און אַנדערע מאַכערייקעס איז שוין פאַראיבער, צו דעם וועט מען זיך אַזוי שנעל נישט צוריקקעהרען. די צוקונפט געהער דעם קונסט-טעאַטער, דער בעסטער סימן איז דער איצטיגער ערפאָלג פון מאָריס שוואַרצ'ס קונסט-טעאַטער, אמת, אַז יאָשע קאַלב, וועלכע ווערט דאָרט אויפגעפיהרט, איז אַ סענסאַציע, אָבער סיי-ווי-סיי האָט די צוקונפט נאָר צום טעאַטער, אומעטום פּוסטעווען די שלעכטע טעאַטערס סיי אין די הויפּט-שטעט און סיי אויף דער פּראָווינץ, דאָס איז אויך נוגע דעם ענגלישען טעאַטער.

אויך אין דער יודישער פּרעסע אין אַמעריקא איז נישט פרעהליך ווען נישט די קאָלאָסאַלע פאָנדען וואָס די גרויסע צייטונגען האָבען זיך צוגעגרייט פון פריהער, ווער ווייסט ווי אַזוי זיי וואָלטען איצט אויסגעזעהן. דאָס איז אויך די סיבה, וואָס יודישע שרייבער, וועלכע האָבען פון צייט צו צייט מיטגעאַרבייט אין די צייטונגען האָבען דעם דאָזיגען פּרנסה-קוואַל אינגאַנצען פערלוירען.

די פּראָווינצער פּרעסע געהט אונטער, אַזוי ווי דאָ האָבען זיך שוין אומעטום געגרינדעט קאָאָפּעראַטיווען, וועלכע קעמפען אויך מיט דער עקזיסטענץ. דאָס איז נישט דערפאַר, ווייל מ'לייענט נישט צוליב דעם, ווייל זיי זענען יודישע, נאָר ווייל די מאַסען קענען זיך איצט דעם „לוקסוס" נישט ערלויבען.

די יודישע קולטור-אינסטיטוציעס טוען אַלץ כדי צו דערהאַלטען דעם פּרעסטיזש פון דער יודישער קולטור, זיי קענען אָבער ווייניג-וואָס אויפטוען. ס'איז נישט קיין וויץ. וואָס איך וואָלט דערצעהלען, אַמעריקא האָט זיך פיינד צו שפּילען אין סענטימענטען און דעריבער קען מען אויף יעדער ערנסטער בעראַטונג וועגען קולטור-ענינים הערען פאָרשלאָגען וועגען דעם, אַז מ'דאַרף אַרויסשיקען שליחים אין אַנדערע לענדער נאָך הילף פאַר די בעדראָהטע יודישע קולטור-פּאָזיציעס אין אַמעריקאַ.

— וואָס זענען די אויסזיכטען?

— דאָס איז איז אָנבעלאַנג אין דעם אויסגאַנג פון דער שרעקליכער ווירטשאַפטליכע דעפּרעסיע, וואָס הערשט אין דעם „גאָלדענעם לאַנד".

י. ד.

זאַל פילהאַרמאָניע נאַרוטאָוויטש 20 טעל. 213-84

דינסטאַג, דעם 21-טען פעברואַר 1933, 9 אַ זייגער אָוונט

חיה'לע גראָבער

אין ליד און דראַמע. נייער רעפּערטואַר:

פאָלקס-לידער,

קינדער- און חסידישע לידער,

בילדלעך און מזרח-לידער.

בילעטען פון 1 זל. ביז 4 שוין צו בעקומען ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

יודישע קאלא געגען בודזשעט

צווישען די קלובען, וועלכע האבען אין סיים געשטימט געגען בודזשעט, האט זיך אויך געפינען די יודישע קאלא. די קאלא האט געבראכען איהר ביז־איצטיגער טאקטיק פון אפהאלטען זיך ביים אפשטימען דעם בודזשעט וועלכע זי האט פראקטיצירט פאר דער גאנצער צייט פון נאך־מאי־רעזשים, און איז אריבער אין אפאזיציע צו דער רעגירונג. זי האט עס געטון נישט מיט קיין לייכטען הארץ. מען קאן זיך פארשטעלען די דראמאטישע לאגע פון ד״ר טהאן, ווען ער האט געמוזט אלס פארזיצער פון קאלא, איבערלייענען די דעקלאראציע, וועלכע איז מודיע אז די יודישע דעפוטאטען פון קאלא וועלען שטימען געגען בודזשעט, פון זעלבען דר. טהאן און די אנדערע דעפוטאטען פון גאליציע, וועלכע זענען דאך שטענדיג אזוי מילד, זענען אזוי גענייגט צו קאמפראמיסען וועלכע וואלטען אזוי וועלען מיט אלע כוחות אויסצומיידען די שארפע קאנטען אין דער פאליטיק, וועלכע זענען נישט קוקענדיג אויף אלצדינג ליידער פול מיט האפענונג און רעכענען אז אפשר און טאמער וועט זיך דאך ענדערען די בעציהונג און די טאקטיק פון דער רעגירונג.

די טאקטיק פון קאלא איז ביז־איצט בעשטאנען אין אויסמיידען דעם אפענעם קאמף און אנטלויפען פון ענטשיידענעם שריט. צי האט די קאלא נישט געוואוסט דאסזעלבע, וואס זי ווייס איצט? זי האט עס געוואוסט און אין די רעדעס פון די קאלא־דעפוטאטען האט מען מיט א קלענערער אדער גרעסערער אימפרעסיע און שטארקייט געקאנט הערען דיזעלבע טענות, דיזעלבע קלאגען פון דער יודישער בעפעלקערונג וועלכע מיר האבען געהערט אויך ביי דער איצטיגער דעבאטע ארום דעם בודזשעט, אויך ביז איצט האט די קאלא געוואוסט און געגעבען צום אויסדרוק ביי די ארויסטרעטונגען אין סיים, אז די רעגירונג קוקט זיך דא גלייכגילטיג צו דער שטייגענדער פעראָרימונג און פערצווייפלונג פון די יודישע מאסען, אז די פאסטולאטען פון דער יודישער בעפעלקערונג ווערען אין דער מינדסטער מאס נישט ערפילט, אז פאר יודישע צוועקען ווערען אסיגנירט די לעכערליכסטע סומען, וואס שטעהען נישט אין דער מינדעסטער פערהעלטעניש צו דער שטייער־לאסט, וואס דריקט אויף דער יודישער בעפעלקערונג, אז יודען אין פוילען ווערען בעראויבט פון דעם וויכטיגסטען רעכט, אויף וועלכען עס פרעטענדירט ביים היינטיגען טאג א בירגער פון א מלוכה, דעם רעכט אויף ארבייט; אז דאס צולאזען יודען צו ארבייט אין וועלכער ס׳איז נישט פארם דורך דער מלוכה איז געווארען א ווייטער און נישט דערגרייכבארער טרוים, אז אפילו אין אפהיטען די זיכערקייט פון דער יודישער בעפעלקערונג פון איהר לעבען, געזונד און פערמעגען איז פערהאן פיל צו פערלאנגען און די רעאקציע אויף די נידערטרעכטיגע מעשים פון דער ענדעציע און איהר יוגענד קומט שטענדיג אביסעל צושפעט. די קאלא האט זיך אמער אפגעהאלטען פון דער דעצידירטער שטעלונג לגבי דער רעגירונג אויס מורא, אז איהר האנדלונג זאל נישט דערוועקען דעם פערדאכט דאס די יודישע דעפוטאטען שטעלען זיך אין איין רייה מיט דער איבעריגער אפאזיציע. די יודישע קאלא האט נישט געוואלט שטעהען אין איין פלאך לגבי דער רעגירונג מיט די ענדעקעס און צענטראלעוו, צו וועלכע די יודישע רעפרעזענטאנץ קאן דאך האבען נישט קיין שום אנדערע שטעלונג ווי אן אויסגעשפראכענע נעגאטיווע, צו די פארשטעהער פון אויסגעשפראכענעם אנטיסעמיטיזם.

אט די שטעלונג איז נישט ריכטיג שוין צוליב דעם אליין, וואס איין און דיזעלבע האנדלונג בעדייט דאך נישט שטענדיג האבען איין און דעמזעלבען ציל. שטימען געגען בודזשעט אינאיינעם מיט דער ענדעציע בעדייט נישט פאר די יודישע דעפוטאטען די שטרעבונג אז צו דער מאכט זאל קומען אן ענדעקישע רעגירונג. בכלל דאס שטימען געגען בודזשעט מצד די יודישע דעפוטאטען האט אן אנדער בעדייטונג, ווי דאס זעלבע שטימען מצד דער ענדעציע אדער א שטייגער פ.פ.ס. אויב ביי אט די פארטייען בעדייט דאס שטימען געגען בודזשעט אז זיי זענען געגען דער רעגירונג, אז זיי פאדערען די רעגירונג זאל אוועק, אז זיי פערלאנגען די מאכט פאר זיך, קאן דאס יודישע שטימען געגען בודזשעט נאטירליך אזא בעדייטונג נישט האבען, דאס איז בלויז א פראטעסט געגען דער איגנארירונג פון די יודישע נויטען און א פאדערונג, אז די נויטען זאלען ערפילט ווערען.

די פריהערדיגע טאקטיק פון קאלא האט געדויערט עטליכע יאהר. אבער שטענדיג האט זי אזוי נישט געקאנט דויערען און נאכדעם, וואס איז געזאגט און ענטפלעקט געווארען בעת דער איצטיגער בודזשעט־דעבאטע אין סיים, וואלט דאס ווייטערדיגע אנטלויפען פון זאל בעת דער אפשטימונג געווען די גרעסטע אומקאנסעקווענץ. דאס, וואס איז אויפגעדעקט געווארען אין דער דעבאטע, אין דער רעדע פון דעפוטאט ראטענשטרייך, איז אזוי שרעקליך, שטעלט פאר די לאגע פון די יודען אין אזעלכע מיאוס׳דיגע פארמען, אז די קלארע שטעלונג פון קאלא איז געווארען אומפערמיידליך. די יודישע בעפעלקערונג אין פוילען ווערט בוכשטעבליך דעגענערירט, גאנגרענירט, דרייסיג פראצענט פון דער בעפעלקערונג האט נישט קיין שום עקזיסטענץ מעגליכקייטען, א קליינער פראצענט קומט ווי עס איז דורך. די איבעריגע לעבען אין דער גרעסטער נויט, ווערען מיט יעדען טאג אלץ מעהר פעראָרימט און געהען אריבער אין לאגער פון די דעקלאסירטע די גאנגרענע כאפט ארום אלץ גרעסערע טיילען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

די אומגעהויערע נויט פון די יודען אין פוילען האבען דאך געמוזט אנערקענען אין זייערע ארויסטרעטונגען אפילו די יודישע דעפוטאטען פון ב.ב. זיי האבען עס געטון אויף זייער שטייגער. זיי האבען זיך געמוזט ארומקוקען אויף דעם קלוב, מיט וועלכען זיי זענען פערבונדען זיי האבען זייערע ווערטער פערזיסט מיט רעווערענסען אין דער ריכטונג פון דער רעגירונג, אבער אפילו פון זייערע רעדעס האט דאך אויך אפט ארויסגעקוקט דאס שרעקליכע פנים פון אויסגעמאטערטען, הונגעריגען, פערצווייפעלטען, ביז צו זעלבסטמארד דערפיהרטען מענש פון דער יודישער מאסע.

נאר אויב ביי די יודישע דעפוטאטען פון ב.ב. האט ביים ציהען די קאנסעקווענץ פון דער יודישער לאגע גובר געווען דער פרינציפ פון אנגעהעריגקייט צו דער פארטיי און איהר דיסציפלין, האט ביי די דעפוטאטען פון קאלא געמוזט גובר זיין דער פרינציפ פון פעראנטווארטליכקייט פאר דער יודישער געזעלשאפט, די געזעלשאפט וואלט נישט פערשטאנען, ווען נאך די ארויסגעזאגטע רעדעס וואלטען די קאלא־דעפוטאטען זיך אויסבעהאלטען פאר׳ן שטימען, ווער רעדט שוין ווען שטימען פאר דעם בודזשעט, א יודישע רעפרעזענטאנץ האט געמוזט שטימען געגען בודזשעט פון א רעגירונג, וואס נישט נאר זי איגנארירט די יודישע נויטען נאר זי געפינט נישט אפילו פאר נויטיג צו געבען וועלכע עס איז נישט ענטפער אויף דעם שרעקליכען בעשולדיגונגס־געשריי, וואס האט זיך געהערט אין די יודישע סיים־אנקלאגעס און וואס האט ערשיטערט יעדען איינציגען, וועלכער האט ביז איצט נישט געוואוסט וועגען אזא געוואלדיגער נויט ביי א גרויסען שיכט פון דער בעפעלקערונג אין פוילען.

פ. ב.

דער פאליטישער מאמענט

דער פלאנטער אויף דער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ

אזא מזל האט שוין די ענטוואפנונגס־קאנפערענץ ווי בכלל אלע ארבייטען וואס קומען פאר אין דער שעהנער שווייצארישער שטאט. די אטמאספער ארום די ארבייטען איז אייביג זעהר נישט קיין גינסטיגע, קיין מינדעסטער אפטימיזם איז ביי די דעלעגאטען נישטא, נישטא קיין גלויבען אין דעם וואס ווערט געטון, וועגען ענטוזיאזם איז דאך שוין אפגערעדט. ביי דער ערעפנונג פון דער בענייטער קאנפערענץ האט דער טשעכישער אויסערן־מיני׳ בענעש געהאט געזאגט: מיר זענען איצט פונקט אזוי נאהענט צו שלום ווי צו קריג, דער קריג קאן אויסברעכען צוליב דער מינדעסטער סיבה און פיל גיכער ווי עס קאן זיך אויסדאכטען, דערפאר איז אזוי נויטיג דער „גענענזייטיגער צוטרוי און געוויסענהאפטיגע בעציהונג צו די ארבייטען פון דער קאנפערענץ", אבער גראד די בעדינגונגען, וועגען וועלכע בענעש האט גערעדט זענען אין אייראפע נישטא. די קליינע אנטאנט האט מורא פאר אונגארן און פאר איטאליען, פוילען האט מורא פאר דייטשלאנד און מיט דעם פוילען גרונד, ווייל אט איז דאך שוין דער נייער דייטשער קאנצלער ארויס מיט אפענע דיבורים, אז דייטשלאנד פאדערט פון פוילען דעם אזוי גערופענעם קארידאר אז דאס איז אן ענין, וואס מוז ערלעדיגט ווערען וואס גיכער, דאס הייסט מיר האבען א ברוטאלע דראהונג אויפ׳ן אדרעס פון פוילען, דאס קומען פון היטלערן צו דער מאכט האט אויך אין פראנקרייך ארויסגערופען א פערשטענדליכע בעאונרוהיגונג.

יעדער פון די אנטיילנעהמער אין דער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ דענקט נאר וועגען דעם, ווי אזוי אפצושוואכען דעם שכן. וועגען אלגעמיינע אינטערעסען, וועגען פערזיכערען דעם אלגעמיינעם שלום טראכט אפילו נישט קיינער. דאס האט זיך בעזונדערס ארויסגעוויזען ביים בעהאנדלען דעם פראנצויזישען ענטוואפנונגס־פראיעקט וועלכער איז איינגאנצען בעגראבען. דער פארשטעהער פון ענגלאנד האט בעת דער דעבאטע איבער דעם פראיעקט ערקלערט, אז ענגלאנד וועט נישט נעהמען אויף זיך קיין שום נייע פערפליכטונגען בנוגע דער זיכערקייט אויפ׳ן אייראפעאישען קאנטינענט. דעסגלייכען האט מיט זיין שווייגען ערקלערט דער פארשטעהער פון דער אמעריקאנער דעלעגאציע.

א גרויסע סענסאציע איז, ווי בעקאנט, געווען די שטעלונג פון דער פוילישער דעלעגאציע. מען האט געקאנט ערווארטען, אז פוילען וועט אונטערשטיצען דעם פראנצויזישען שטאנדפונקט. אבער אומגעריכט פאר אלע האט פוילען אנגענומען אן אייגענע און זעלבסטשטענדיגע פאזיציע, דערביי האט מען אויף דער קאנפערענץ דערהערט פון מינ. ראטשינסקי א גאנץ אפענע און אויפריכטיגע רעדע. ער האט געזאגט: אזוי ווי דער פראנצויזישער פראיעקט האט נישט קיין שום אויסזיכטען אנגענומען צו ווערען, ווייל ער פערבינדט ענג די פראגע פון ענטוואפנונג מיט דער פראגע פון זיכערקייט, בלייבט אייגענטליך דער קאנפערענץ נישט איבער עפעס אנדערש, ווי צו פערענדיגען דעם ערשטען עטאפ פון דער ארבייט דערמיט, וואס עס וועט אנגענומען ווערען א קאנווענץ וועגען די צווייט־ראנגיגע פראבלעמען, בנוגע וועלכע עס זענען נישטא קיין חלוקי דעות. עס האנדעלט זיך וועגען רעדוצירען די בעזונדערס געפעהרליכע מינים געוועהר, וועגען אפשאפען די פריוואטע געוועהר־פאבריקאציע א. ד. גל. וואס אנבעלאנגט דער פראגע פון זיכערקייט, זאל מען די זאך דערווייל לאזען צורוה, ווייל זי איז פערבונדען מיט א גאנצע רייהע אנדערע, זעהר שווערע פאליטישע פראבלעמען. פון פוילישען שטאנדפונקט געהט דא וועגען דעם, אז ביים בעהאנדלען די פראגע וועגען זיכערקייט קאן יעדער רגע ארויסטרעטען דייטשלאנד מיט דער פראגע פון קאמערן און דעם פוילישען קארידאר. זיכערקייט הייסט דאך אפהיטען די גאנצקייט פון די איצטיגע גרעניצען און דערויף וועט דייטשלאנד נישט איינגעהן, נישט איבערלאזענדיג זיך קיין הינטערטירעל, דורך וועלכען מען זאל קאנען פריהער אדער שפעטער אנגרייפען פוילען.

געגען דעם פארשלאג פון פראנצויזישען פראיעקט מכוח געגענזייטיגער הילף אין פאל פון אן אנגריף און מכוח שאפען אן אינטערנאציאנאלע בעוואפענטע קראפט זענען ענערגיש ארויסגעטראטען סיי איטאליען, סיי דייטשלאנד. און אזוי ווי אין פראנצויזישען פלאן זענען די גאראנטיעס פון זיכערקייט ענג פערבונדען מיט דער רעדוקציע פון די בעוואפענונגען, איז אויב עס פאלט אפ די פראגע פון דער זיכערקייט, פאלט ממילא אפ אויך די פאראויסגעזעהענע רעדוקציע פון די בעוואפענונגען.

וואס וועט זיין נאכ׳ן דורכפאל פון פראנצויזישען פלאן? די פארשטעהער פון ענגלאנד, איטאליען און דייטשלאנד האבען זיך אנגעוויזען אין זייערע ארויסטרעטונגען, אז לויט זייער מיינונג דארף מען צושרייטען צו בעטראכטען די בעזונדערע פראקטישע פארשלאגען וועגען ענטוואפנונג, וואס זענען איינגעטראגען געווארען דורך די בעזונדערע לענדער און דאן זאל אויסגעארבייט ווערען א קאנווענץ וועגען ענטוואפנונג אויף פינף יאהר. נאך דעם טערמין וועט מען ווידער צוזאמענרופען די קאנפערענץ, כדי ווייטער צו רעדוצירען די בעוואפנונגען. געגען דעם וואלט מען גארנישט געקאנט האבען, עס איז נאר א פראגע, וואס מ׳שטיינס געזאגט קאן אריינגעהען אין דער דאזיגער קאנווענץ, צי וועט זי ווירקליך ענטהאלטען עפעס ממשות׳דיגעס.

אין סוף פון פאריגען יאהר איז אנגענומען געווארען א דעקלאראציע, וואס איז בנוגע דייטשלאנד און אין וועלכער עס ווערט גערעדט וועגען גלייכע רעכט ביי דעם בעדינג פון גלייכער זיכערקייט פאר אלע". אבער וואס איז דאס אזוינס „גלייכע זיכערקייט" פאר אלע — דאס איז אין דער דעקלאראציע נישט ערקלערט געווארען און אויף דעם באדען קאנען ענטשטעהן גרויסע שוועריגקייטען. אין ערשטען עטאפ פון דער קאנפערענץ איז דייטשלאנד איינגעגאנגען אויף בהדרגהדיגע ענטוואפנונג מיט׳ן תנאי, אז די זיגערישע מלוכות זאלען בלייבען אין א געוויסער איבערגעוויכט אין די בעוואפענונגען. איצט וויל דייטשלאנד אין נאמען פון „גלייכער זיכערקייט" פאדערען, אז אלע מלוכות זאלען זיך גלייך ענטוואפענען, אז אומעטום זאלען פערווערט ווערען די מינים געוועהר, וואס זענען פערבאטען דייטשלאנד אויפ׳ן סמך פון ווערסאלער טראקטאט, א שטייגער טאנקען, קריגס־אוויאציע, שווערע פעלד־ארטילעריע א. ד. גל. ווי אויך, אז אלע ארמעען זאלען אריבער אויפ׳ן סיסטעם פון מיליץ. עס איז פערהאן אויך אן אנדערער דייטשער פלאן, דהיינו, אז דייטשלאנד זאל הויבען איהרע בעוואפענונגען ביז צו דער מדרגה פון די בעוואפענונגען אין די לענדער פון די אמאליגע פערבינדעטע. דייטשלאנד זאל פערגרעסערען און די פערבינדעטע זאלען פערקלענערען די בעוואפענונגען ביז זיי וועלען זיך געפינען אויף איין מצב. אבער פראנקרייך וועט נישט אננעהמען קיין איינעם פון די פלענער. ביי דער איצטיגער סיטואציע וועט פראנקרייך נישט איינגעהען צו שטעהן אין הלכת פון בעוואפענונג אויף איין מדרגה מיט דייטשלאנד. פונקט אזוי איז בעוואוסט, אז די דייטשע דעלעגאציע וועט אויף קיין קאמפראמיסען נישט איינגעהען און וועט די קאנווענץ נישט אונטערשרייבען.

ווייטער איז איינגאנצען נישט קלאר, ווי אזוי עס וועט ערלעדיגט ווערען די פראגע וועגען רעדוקציע פון די ים־בעוואפענונגען, ווייל עס איז נישט איינצוזעהן, אז ס׳זאל קאנען קומען צו א פערשטענדיגונג אויף דעם געביט צווישען פראנקרייך און איטאליען.

עס איז ווייטער נישט בעקאנט וואסער פאזיציעס וועט אננעהמען סאוויעט־רוסלאנד און ווי אזוי וועלען זיך בעציהען צו די פערשידענע פראיעקטען פוילען און די לענדער פון דער קליינער אנטאנט. קאנסטאנטירען קאן מען איין זאך: ביי די געגעבענע בעדינגונגען, ביי דער אטמאספער פון אלגעמיינעם אומצוטרוי, וואס הערשט איצט אין אייראפע, האט קיין מלוכה נישט קיין חשק זיך צו ענטוואפענען. יעדע איינע וואלט וועלען זעהן ענטוואפענט דעם שכן, אבער נישט זיך. (פפק)

הומאר אין סאוויעט־רוסלאנד

א בינטעל אקטועלע אנעקדאטען

די קוזשניע פון סאוויעטישען הומאר הערט נישט אויף צו ארבייטען, אפילו אין די סאמע ערגסטע און פערמרה׳שחורה׳דיגסטע צייטען. קיין ברויט איז נישט שטענדיג דא צו דער זאט, ארבייטען ארבייט מען שווער, אבער דער הומאר ווערט נישט פערלוירען און גיסט זיך אויס אין כאראקטעריסטישע ערצעהלונגען, און אנעקדאטען, וואס זענען זעהר ביסיג, סארקאסטיש און כאראקטעריזירען אפט די בעציהונג פון דורכשניטליכען בירגער צו דער סאוויעטען־מאכט. מיר ברענגען דא עטליכע אנעקדאטען, וועלכע זענען איצט פאפולער אין רוסלאנד.

*

א פויער געהט אין קירכע אריין. אויפ׳ן וועג בעגעגענט ער א קאמוניסט.

דער קאמוניסט פרעגט דעם פויער פאר וועמען ער איז איצט מתפלל. דער פויער ענטפערט, אז ער איז מתפלל פאר די סאוויעטען.

— און פאר וועמען האסטו פריהער מתפלל געווען, פרעגט דער קאמוניסט.

א דערשראקענער ענטפערט דער פויער, אז פריהער איז ער מתפלל געווען פאר׳ן צאר.

— גוט, ענטפערט דער קאמוניסט, אבער צי ווייסטו, וואס איז געווארען מיט׳ן צאר, וואסער סוף ער האט געהאט?

— איך ווייס, ענטפערט דער פויער, און דערפאר טאקע בין איך מתפלל פאר די סאוויעטען...

*

עס געהען ארום קלאנגען, אז איינציגע וועט מען אין מאסקווע אויסבויען איין גראנדיעזען אוניווערסאלען מאגאזין, וועלכער וועט האבען עטליכע צעהנדליג שטאק און וועט בעדינט ווערען בלויז פון איין בעאמטען. דער בעאמטער וועט שטעהן גאנצע טעג ביים אריינגאנג אין דער געביידע און וועט פאר יעדען איינציגע איבערחזרן די ווערטער: נישטא גארנישט צו קויפען, נישטא גארנישט צו קויפען...

*

א סאוויעטישער בירגער וויל אוועקפאהרען קיין אויסלאנד, ער דערלאנגט א געהעריגע ביטע אין דער ג. פ. או. ער בעקומט אן איינלאדונג זיך צו מעלדען אין ג. פ. או. דער בעאמטער פרעגט איהם:

צו וואס ווילט איהר אוועקפאהרען? איהר ווייסט דאך נישט דאס ווערטעל: אומעטום איז גוט, וואו מיר זענען נישטא.

— אודאי ווייס איך דאס ווערטעל, ענטפערט דער בירגער, אומעטום איז גוט, וואו איהר זייט נישטא, דערפאר טאקע וויל איך אוועקפאהרען...

*

צוויי יודען געהען פערביי די געביידע פון ג. פ. או. אויף דער טיר שטעהט אויפגעשריבען „אריינגאנג פערבאטען". איינער פון די יודען רופט זיך אפ צום אנדערען:

— און דו מיינסט, אז ווען ס׳שטעהט אויפגעשריבען „אריינגאנג פריי" וואלט איך אריינגעגאנגען...

*

פערהאן אין רוסלאנד איין פאבריק, וואס ארבייט בייטאג און ביינאכט מיט דער גרעסטער פראדוקטיוויטעט. אלע אויסלענדער בעוואונדערען די ארגאניזאציע פון דער פאבריק. וואס זשע ווערט עס אויסגעארבייט אין דער דאזיגער וואונדערליכער פאבריק? פלאקאטען פאר גאנץ רוסלאנד מיט דער אויפשריפט: „די פאנדע איז קאליע" און „דאס בורא איז געשלאסען".

*

לויט׳ן פלאן פון דער פיאטילעטקע האט זיך דער וואוילשטאנד פון די בירגער געהאפט אזוי הויבען, אז יעדער איינוואוינער זאל האבען פאר זיין אייגענעם געברויך א קליינעם עראפלאן. נאך דער פיאטילעטקע טרעפען זיך אין דער לופט איוואן איוואנאוויטש און פיאטר פעטראוויטש.

וואוהין פליהסטו? פרעגט איינער דעם צווייטען.

— איך פליה קיין קיעוו, כ׳האב געהערט, אז מען גיט דארט היינט ארויס מילך און זאקאטע..

*

— האסט געהערט די לעצטע נייעס? איוואנאוו׳ן, האט מען דאך איינגעזעצט אין טורמע.

— ניין, כ׳האב גארנישט געוואוסט, אז ער איז אן אינזשיניער.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.

נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אווענד.

בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען.

לאדז — נייער פאלקסבלאט — לאדז

17 פעברואר 1933 — 17 פעברואר 1933

טעכנאקראטיע און סאציאליזם

פון ד"ר ה. ווישטלאווסקי

— 2 —

מיר האבען שוין דערקלערט, אז לויט קארל מארקס'ען, ווערט די ענטוויקלונג פון די געזעלשאפטליכע פראדוקטיור־כוחות בעמאסטען מיט דער פראדוקציע, וואס עקזיסטירט צווישען דעם סכום מענשליכער ארבייט און דעם סכום נאטור־כוחות (וואסער, ווינט, דאמף, עלעקטריציטעט, כעמישע פערבינדונגען, ביאלאגישע פראצעסען וכו'), וועלכע דער מענש ווענדט אן אין דער פראדוקציע פון מאטעריעלע גיטער. וואס גרעסער עס איז דער סכום פון די נאטור־כוחות (דער טעכניק בכלל), לפי ערך אלץ קלענער ווערט דערביי דער פארנעהם פון דער מענשליכער ארבייט אין דעם פראדוקציע־פראצעס.

בעדייטענד איז די צונויפשטימונג פון טעכנאקראטישען און מארקסיסטישען דענקען, ווען מיר בעהמען זייער דערקלערונג פון די קריזיסען אין א קאפיטאליסטישער געזעלשאפט בכלל און פון דעם איצטיגען קריזיס בפרט. די דערקלערונג איז א ריין מארקסיסטישע, און איז אויך ביי מארקס'ן ארויסגעוואקסען פון יענעם גרונד־בעגריף וואס ער האט שוין אין דעם יאהר 1847 געוואונען וועגען דעם מהות פון א געזעלשאפטליכער פראדוקטיור־קראפט, און הארמאניע מיט אט דעם בעגריף („מענשליכע ארבייט, געטיילט אויף דעם סכום נאטור־כוחות") טיילט מארקס איין די הוצאות פון דעם קאפיטאליסט אין צווי פרינציפיעל פערשידענע טיילען: איין טייל אין דער „קאנסטאנטער" קאפיטאל א „פעסטשטעהענדיגער" טייל, וואס געהט אויף דער בעזארגונג פון רוי־שטאף, מאשינען, בנינים פון רוי־שטאף, מאשינען, בנינים און אלע נאטירליכע בעדינגונגען פאר דעם ארבייטס־פראצעס. דער אנדערער טייל איז דער „וואריאבלער" קאפיטאל, דער סכום געלד, וואס געהט אויף צו בעזארגען די מענשליכע ארבייט; פשוט געזאגט: אויף צו קויפען די סחורה „מענשליכע ארבייטס־קראפט" אויף דעם ארבייטס־מארק.

עס איז גענוג זיך אביסעל אריינצוטראכטען אין אט דעם געדאנק און דערביי האבען אין אויג דעם מהות פון דער געזעלשאפטליכער פראדוקטיור־קראפט, כדי תיכף אנצוזעהען, אז מיט איהר ענטוויקלונג מוז דער „קאנסטאנטער" קאפיטאל וואס ווערט אויסגעגעבען אויף די טעכנישע בעדינגונגען פון דעם ארבייטס־פראצעס, האלטען אין איין וואקסען, — ווייל עס וואקסט דער סכום פון די נאטור־כוחות, וואס די מענשליכע ארבייט בעהערשט, בעת דער „וואריאבלער" קאפיטאל, וואס ווערט אויסגעגעבען אויף מענשליכער ארבייטס־קראפט, מוז האלטען אין א שטענדיגען לפי ערך'דיגען פאלען.

מיר דארפען האבען אין אויג דעם מארקסיסטישען אויספיהר פאר דער דערקלערונג פון די קריזיסען. ווייבאלד דער „וואריאבלער" טייל פון דעם קאפיטאל האלט תמיד אין א לפי ערך'דיגער זינקען, הייסט דאך, אז עס האלט אין איין זינקען דער אזוי אנגערופענער „געזעלשאפטליכער ארבייטס לוין־פאנד". דאס הייסט ווייטער, אז א לפי ערך קלענערע צאהל ארבייטער קאנען געפינען בעשעפטיגונג אין דעם פראדוקציע־פראצעס און אז א לפי ערך אלץ גרעסערע צאהל ארבייטער מוז זיך געפינען אין דער אזוי־אנגערופענער „רעזערוו־ארמיי", אין דער ארמיי פון די ארבייטסלאזע. די ארבייטסלאזע, די וואס זענען פעריאדיש ארויסגעוואָרפען אויף דער גאס, ווי די פעראייניגטע קלאסען בכלל, האבען אבער נישט קיין מיטלען מיט וואס צו קויפען די פראדוקטען, וואס זיי זענען פראדוצירט, ממילא ווערט דער מארק איבערגעפאקט מיט סחורות, זייערע מקחים פאלען, דער פלוס פון קויף און פערקויף ווערט פערשטאפט און שטעלט זיך אפ. עס טרעט אריין א קריזיס, אין וועלכען די געזעלשאפט דארף אויף איהר חשבון אויסהאלטען אן אלץ מעהר וואקסענדיגע ארמיי פון ארבייטסלאזע. די קריזיסען ווערען פון פעריאד צו פעריאד אלץ מעהר פערשארפט, די צאהל לוין־ארבייטער אלץ מעהר און מעהר פערגרעסערט, די צאהל ארבייטסלאזע — אין יעדען פעריאד אנאלץ שטארקערע, ביז די קאפיטאליסטישע געזעלשאפט איז שוין נישט מעהר ביכולת אויסצוהאלטען די תמיד וואקסענדיגע „רעזערוו־ארמיי", און דעמאלט קומט דער צונויפברוך פון דעם גאנצען קאפיטאליסטישען רעזשים, א דאנק דעם בעוואוסטזיניגען רעוואלוציאנערען אנשטורעם פון דער ארגאניזירטער ארבייטערשאפט.

די קריזיסען זעהען לפי דעם נישט קיין רעזולטאט פון צופיל פראדוקציע, נאר פון צו ווייניג פערברויך. פון דער פערארמטער קויף־קראפט פון דער בעפעלקערונג. און דאס ווידער איז א נויטווענדיגער פועל־יוצא דערפון, וואס די פראדוקציע ווערט געפיהרט נישט כדי צו בעפרידיגען די בעדערפענישען פון דער בעפעלקערונג, נאר כדי צו בעקומען וואס מעהר „פראפיט", — אדער „מעהר־ווערט" בכלל, — פאר די בורזשואזע קלאסען.

אזוי — קארל מארקס, און וואס דענקען וועגען דעם אונזערע טעכנאקראטישע טעארעטיקער?

אויך דאס זעהען די טעכנאקראטען איין אין איינעם מיט מארקס'ען; אז די הויפט־צרה דערביי איז, וואס עס ווערט פראדוצירט לשם פראפיט און נישט לשם בעפרידיגען מענשליכע הצטרכות'ן, „די פראדוקציע דארף זיין צוליב פערברויך און נישט צוליב פראפיט", מיט אנדערע ווערטער: די טעכנאקראטיע נעהמט זיך אונטער אפצושאפען דעם איצטיגען פראפיט־סיסטעם ווי אזוי ווי זי דאס דערגרייכען?

די טעכנאקראטען מיינען, אז די גאנצע צרה קומט דערפון, וואס די מקחים פון די סחורות, און דער ארבייטס־לוין ווערען איצטער בערעכענט מיט אן אומזיכערער, זיך שטענדיג בייטענדיגער מאס. מען דארף איינפיהרען א שטענדיגע איינהייט — א אומפערענדערליכען עפעס, ווי א באזיס פאר די „מזומנים". די פראדוקטען וועלען געפרייזט ווערען לויט דער צאהל פון די ענערגעטישע איינהייטען, וואס זענען נויטיג, כדי זיי צו פראדוצירען און צו פערטיילען."

און אזוי ווי אלע וועלען האבען ארבייט, ווייל יעדער וועט ארבייטען נישט מעהר ווי 16 שעה א וואך, „וועט די שפע פון מאטעריעלע גיטער, וואס איז צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע דערגרייכבאר, א דאנק דער מאשין ווערען גלייכמעסיג פונאנדערגעטיילט צווישען אלעמען" — אזוי פערזיכערען אונז די טעכנאקראטען.

און אט דעם לעצטען פונקט, — דעם, ווי מען קען דאס אנרופען, „סטאביליזירטען מקח פון ארבייט און פראדוקטען", — פערלאזען די טעכנאקראטען גאנץ זיכער דעם „דרך המלך" פון דעם מארקסיסטישען געדאנק. אין זייער פארשטעלונג וועגען דער צוקונפטיגער געזעלשאפט קענען זיי נאך נישט פונאנדערשיידען זיך מיט דער פארשטעלונג פון מקח וממכר, פון קויף און פערקויף, און פון א מארק, אין וועלכען אלע פראדוקטען און אלע ארבייטען מוזען פריהער אריינגעהן, איידער די קרייען אריין אין דער ספערע פון פערברויך. זיי מוזען פריהער מגולגל ווערען אין „סחורות" און דערנאך ערשט אין פערברויכס־ארטיקלען. קארל מארקס האט נישט געוואלט וויסען פון אזא צוקונפט און האט אט דעם געדאנק אנגערופען א „קליינבירגערליכען".

אבער — ווען די טעכנאקראטען פערלאזען דערביי דעם מארקסיסטישען דרך המלך אין דער סאציאל־עקאנאמיע, פאלען זיי דערהרך, דעם אליין נאך נישט ארויס פון דער סאציאליסטישער געדאנקען־ספערע בכלל, נאר פאלען אריין אין יענע סאציאליסטישע טעות'ן, וואס זענען געמאכט געווארען פון אן אנדער גרויסען סאציאליסטישען דענקער: פיער זשאזעף פרודאן. אויך פרודאן האט זיך נישט געוואלט שיידען מיט דער פארשטעלונג פון קויף און פערקויף און פון א מארק אין וועלכען די פראדוקטען בייטען זיך אויס, איינע אויף די אנדערע, נאר ער האט אויסגעארבייט א טעאריע פון דעם „קאנסטיטואירטען ווערט", וואס זאל אוממעגליך מאכען, איינער זאל קאנען עקספלואטירען דעם אנדערנס ארבייט, און אויך ביי איהם ווערט אנשטאט געלד, געצאהלט מיט סערטיפיקאטען.

קארל מארקס און פרידריך ענגעלס האבען אין זייערע פאלעמישע ארויסטרעטונגען אנטקעגען דעם פרודאניזם אויפגעוויזען אויף די וויכטיגסטע טעות'ן וואס פרודאן האט דערביי געמאכט. די טעכנאקראטישע פארשטעלונג וועגען דער סאציאלער צוקונפט בעוועגט זיך דא גראד אין פרודאנישע ליניעס, אבער — מיט וויכטיגע ענדערונגען.

על־כל־פנים האבען די טעכנאקראטען זיך שוין מיט דעם פערדינט געמאכט פאר דעם סאציאליזם, וואס זיי האבען צוגעצויגען דעם געזעלשאפטליכען אויפמערק צו יענע גרונט־פראבלעמען אויף וועלכע עס ארבייט דער סאציאליסטישער געדאנק.

יודישע געלערטע

ר' אברהם אבן עזרא

(געשטאלטען פון דער „גאלדענער עפאכע" אין שפאניען)

פון אהרן מאנספעלד

איינער פון די אינטערעסאנטע טיפען געלעהרטע, וואס זענען ערשינען אויפ'ן פירענעאישען האלב־אינזעל איז געווען רבי אברהם אבן עזרא, וועלכער פערוואונדערט אונז און בראגט אונז איין אין גרויס שטוינונג מיט זיין אלזייטיגקייט און ענציקלאפעדישער בילדונג. נישט געווען קיין איין וויסענשאפטליכער צווייג אין וועלכען דער דאזיגער חכם זאל נישט זיין בעהאוועט. ס'איז גענוג צו דערמאנען, אז ער איז געווען בעקאנט אלס פילאלאג, אסטראנאם, פילאזאף, אסטראלאג, דאקטאר און דיכטער. אויף אלע געביטען האט ער געשאפען ביכער וואס טייל פון זיי, איבערהויפט אין דער מאטעמאטיק זענען צוליב זייער גרויסען ווערט, איבערזעצט געווארען אין לאטיין, האבענדיג בשעתו א גרויסע ווירקונג.

פון אבן עזרא'ס יוגענד און טיילווייז אויך פון זיין שפעטערדיגען לעבען בעזיצען מיר ווייניג איינצעלהייטען, דאס וואס איז אונז וועגען איהם בעקאנט, האבען מיר אויך נאר איהם אליין צו פערדאנקען. פערשידענע אנדייטונגען און רמזים וואס דערצעהלען וועגען זיינע פאסירונגען וואס האט מיט איהם געטראפען, זענען צעווארפען און צושפרייט אין זיינע ווערק. ס'לאזט זיך פון זיי דרינגען אז זיין לעבענס־וועג איז מיט דערנער בעזייט געווען. נישט געוואוסט קיין מנוחה און רוה. האט געהאט א שווער לעבען. עס איז איהם אויסגעקומען אויסצושטעהן נוים, דחקות און פערפאלגונגען פאר זיינע אידעען.

ר' אברהם איז געבוירען געווארען אין יאהר 1092 אין דער שטאט טאלעדא, פונוואנען ער איז אוועק קיין קארדאווא, וואו ער האט פערבראכט א לענגערע צייט, אבער זייענדיג שוין אין די עלטערע יאהרען — אנ'ערך איבער די פופציג פערלאזט ער צוליב אומבעוואוסטע סיבות, ביים ראבד פון דער ערשטער העלפט פון צוועלפטען יאהרהונדערט שפאניען, לאזענדיג זיך אין דער גרויסער וועלט אריין. די היסטאריקער האבען נאך נישט ערקלערט די סיבה פון זיין וואנדערען, טייל ווילען האבען אז צוליב דער ארימקייט אין וועלכער ער האט זיך געפינען, האט ער פערלאזט דאס לאנד. אנדערע זאגען ארויס די השערה אז מיט זיינע דרייסטע אנשויאונגען, וואס ער האט ארויסגעזאגט האט ער זיך פערשאפט פיל שונאים, וואס האבען איהם געצוואונגען צו פערלאזען זיין געבורטס־לאנד.

זיבעצעהן יאהר האט ער געוואנדערט. אין פערלויף פון דער דאזיגער צייט איז ער אויסגעוועזן א וועלט. פריהער אין די מזרח־לענדער, אפריקא און אפשר אויך אין ארץ־ישראל און בבל, דאן צוריק קיין אייראפא, וואו ער האט א לענגערע צייט געוויילט אין איטאליען. דא האט ער מיט זיין פערזאן געהאט א געוואלדיגע השפעה אויף די איטאליענישע יודען, וועלכע האבען ביי איהם א סך געלערנט, בכלל האט ער מיט זיין קומען אומעטום פארויסגעטראגען דעם ספרדישען ליכט פאר'על. פערשפרייט חכמה צווישען די יודען, וואס האבען זיך געפינען אין די קריסטליכע לענדער, פערזינקען אין מיטעלאלטערליכער פינסטערקייט.

אין רוים איז דערשינען דאס ערשטע ווערק פון אבן עזרא — א פירוש אויף עטליכע ספרים פון תנ"ך, אין וועלכען מיר האבען פאר זיך א בעזונדער מין קאמענטאטאר, וועלכער האט זיך געהאט זיינע אייגענעם אריגינעלען וועג, דורך קיינעם נישט אויסגעטראטענעם. האט זיך נישט בענוצט מיט מדרשים און אגדות, כדי צו ערקלערען די כתבי־הקודש, וואו עס האבען געטאן זיינע פארגענגער. פי'עמר איז איהם דאטגלייכען דאס צוגעבען די פסוקים אנ'אלעגארישען־פילאזאפישען זין, וואס האט זיך אנגעהויבען פונ'ם פילאזאף פילאן האלכסנדרוני אן און ווייטער. א געגנער איז ער געווען פון די טרוקענע ראציאנאליסטען פונ'ם חדר פון חיוי הבלכי, וועגען וועמען ער דריקט זיך גאנץ שארף אויס, ארופענדיג איהם חיוי הכלבי (פון ווארט כלב — הונד).

אבן עזרא האט א ריין וויסענשאפטליכע מעטאדע, וואס באזירט זיך אויף פילאלאגיע, דקדוק, גענויע נאליזירונג און צוגלידערונג פון יעדען העברעאישען טערמין, דער סטיל פון פירוש צייכענט זיך אויס מיט זיין קורצקייט און לאקאנישקייט. טיילמאל וויל ער נישט ארויסזאגען קלאר זיינע געדאנקען, גיט ער נאר וואונקען, פערענדיגענדיג מיט די ווערטער: „יש לי סוד" אדער „והמשכיל יבין". זיין פירוש האט געהאט א קאלאסאלע השפעה אויף די קומענדיגע ביבעל־פארשער. זייענדיג דער, וועלכער האט געלייגט דעם ווינקעל־שטיין פון ביבעל־קריטיק, האט איהם שטארק פערעהרט דער בעריהמטער פילאזאף ברוך שפינאזא, וואס אויף אבן עזרא'ס פשט אויף איין פסוק פון חומש „דברים" בויט ער א גאנצען קאפיטעל אין זיין „טעאלאגיש־פאליטישען טראקטאט".

פון איטאליען איז ר' אברהם דורך פראנקרייך — אויך אין'ם לאנד איז ער א געוויסע צייט געזעסען — אנגעקומען קיין לאנדאן, וואו ער האט זיך געטראפען מיט רש"י'ס אייניקעל דעם רבינו תם, וועלכער האט איהם שטארק געאכטעט און ליב געהאט, ס'האט זיך פערבונדען צווישען די צוויי יודישע חכמים א שטארקע פריינדשאפט. אין דער שטאט לאנדאן זוכט זיך אויך אפ א מעצענאט וואס האט מיט א ברייטער האנד אונטערשטיצט אבן עזרא, וועמען ס'געלונגט דא אנצושרייבען עטליכע ווערק. דא ערשיינט זיין פילאזאפיש בוך „יסוד מורא" אין וועלכען ער שטעהט באהענט צו די נעאָ־פלאטאניסטען און פיטאגאריסטען. ד'ווארפט אויך ארויס פיל אנדערע ביכער, בכלל דארף מען בעטאנען אז דער אבן עזרא האט געשריבען זעהר שנעל. דער „יסוד מורא" איז געשריבען געוואָרען — ווי עס ווערט געברענגט אין דער הקדמה פונ'ם ספר — אין פערלויף פון איין חודש. אין אלגעמיין זאל דער דאזיגער געלעהרטער האבען פערפאסט — ווי עס דערצעהלט א מיטעלאלטערליכער שרייבער — 108 ספרים. דערגרייכט צו אונז האבען אבער א פיל קלענערע צאהל.

ר' אברהם אבן עזרא ווערט אויך פערעכענט צו די שענסטע דיכטער, וואס דאס שפאנישע יודענטום האט ארויסגעגעבען, דאס רוב פון זיינע לידער טראגען א העכערען אינהאלט, ענטהאלטען דורכגעטראכטע טיף־פילאזאפישע געדאנקען פון אן אמת רעליגיעזען דיכטער מיט אן אינערליכער גאט־ערקענטעניש, זענען נישט געשריבען מיט פייער און שטורעמדיגען פאטאס. נאר רוהיג, זאכליך, וואס האט גורם געווען זיין סטאאישע רוהיגקייט, מיט וועלכער ער האט געקוקט אויף אלע ערשיינונגען, אין איינעם פון די דאזיגע דידאקטישע שירים — הויבט זיך אן מיט די ווערטער, „בן אדמה" — באכן איינקוקען און פערטיפען זיך אינ'ם לעבען פון מענש, קומט ער צו א רעליגיעז־עטישען אויספיהר,: א גר איז דער מענש, אויף דער וועלט, ער דארף דער עיקר אין זין האבען עולם הבא.

אויסער נאך א גאנצע רייהע סליחות און פיוטים האט ער אויך בעריכערט די העברעאישע פאעזיע מיט הומארעסקעס, פונ'ם דאזיגען זשאנר איז ער געווען דער שפעטער, ר'איז געווען בעשאנקען מיט אנ'אינערליך־נאטירליכער פריילכקייט, וואס ווייזט זיך ארויס כמעט אומעטום, איבערהויפט אבער אין זיינע הומאריסטישע שאפונגען, פול מיט הומאר און איראניע שרייבט ער אין אליין איבער זיין ביטערען גורל: „ווען מיט ליכט וואלט געווען מיין האנדעל — וואלט די זון קיינמאל נישט אונטערגעגאנגען, וואלט איך געהאנדעלט מיט תכריכים, וואלטען מענשען קיינמאל נישט געשטארבען". אזעלכע אקארדען געפינען מיר ביי איהם א סך.

אנ'איינציגען זוהן האט פערמאגט דער אבן עזרא, זיין נאמען איז געווען יצחק, געווען א זעהר א פעהיגער, אבער ער איז יונגערהייט געשטארבען. פערשאפענדיג דערמיט אונגעהויערען צער זיין גרויסען פאטער, וועלכער האט איהם בעקלאגט אין צוויי הארצרייסענדע עלעגיעס. אויף יצחק'ן האבען די היסטאריקער א לאנגע צייט געהאלטען, אז ער זאל כלומרשט, האבען איבערגעגאנגען צום מאכמעדאנישע גלויבען, ערשט דער געלעהרטער דוד כהנא האט אין זיין אברהם אבן עזרא אויפגעוויזען דאס באדענלאזיגקייט פון דאזיגען בלבול. מיט פערשידענע בעווייזען און מיינונגען פון גרויסע געלעהרטע — צווישען זיי אויך פון גרויסען שמואל דוד לוצאטו, — נעהמט ער אראפ דעם פלעק פון אבן עזרא, וואס איז געווען אזוי בעליבט און געעהרט ביי די גדולים פון זיין דור און שפעטער. מען קאן זיך אין דעם איבערצייגען פון א בריף פון רמב"ם צו זיין זוהן ר' אברהם, אין וועלכען ער שרייבט צ. א.: „ער זאל מעיין זיין נאר אין די ספרים פון אבן עזרא, וועלכע זענען זעהר גוט פאר די וואס פערשטעהן זיי". פון דעמזעלביגען בריף זעהט זיך אויך ארויס, אז דער רמב"ם איז פון אבן עזרא און זיינע ווערק פשוט בעגייסטערט.

אויף דער עלטער האט דעם אבן עזרא בעהערשט א שטארקער בענעהר און חשק צוריקצוקעהרען זיך אין זיין היימלאנד אבער ליידער איז דער דאזיגער וואונש זיינער נישט ערפילט געווארען. קיין שפאניען האט ער שוין נישט בעוויזען צו קומען. אויף דער גרעניץ פון לאנד ארגאניען האט דער טויט א סוף געמאכט צו זיין וואנדער־לעבען, אין חודש אדר 1167 ווען ער איז אלט געווען 75 יאהר.

דאס מאראלישע אין דער קונסט

פון קינסטלער י. ראזאנעצקי

די אויפגאבע פון קונסט — איז וועקען ביים מענשען די שעהנערע געפיהלען, בעגייסטערן איהם צו שיינע ערהאבענע מעשים און אויפהויבען איהם ביז צו דער העכסטער מדרגה פון פערפולקאמונג. דערייבער בעשטייט די שיינקייט פון דער קונסט אין איהר גייסטיגער גאנצקייט.

א קונסטווערק, אהן א חילוק, צי אויפ'ן געביט פון מאלעריי, ארכיטעקטור, סקולפטור, מוזיק אדער ליטעראטור, מעג עס זיין קינסטלעריש אויסגעפיהרט אין דער העכסטער מדרגה, ווי באלד אבער, אז דאס ווערק ווירקט מיט איהר אינהאלט אנטימאראליש, הערט זי דערמיט אליין אויף צו זיין קונסט און פערוואנדעלט זיך אין שונד.

פון אלע שפראכען אין דער וועלט, איז די איבערצייגענדיגסטע שפראך — די קונסט. דארטען וואו די טרוקענע לאגיק און דער קאלטער פערשטאנד קענען זיך קיין עצה נישט געבען, דערשיינט די איבערצייגענדיגע מאראלישע קראפט פון דער קונסט. דאס האבען גוט פערשטאנען די עכטע קינסטלערס און זיך בעמיהט אין זייער שאפונגסענערגיע דערהויבען זיך צו דער קינסטלערישער מאראלישער שלמות.

הערביי מוז מען אבער אונטערשטרייכען, אז דער מאראלישער בעגריף אין דער קונסט דארף פערשטאנען ווערען נישט אין פשוט'ן, באנאלען זין פון דאזיגען ווארט. ס'טרעפען אפט אזעלכע קונסטווערק, וואס אויפ'ן ערשטען בליק, אויסגעהענדיג פון בעל־הבית'ישן שטאנדפונקט אויף זאכען, קען זיך אויסדוכטען, אז מיט זייער גאנצען אינהאלט און פארבען ווירקען זיי אויפ'ן העכסטען גראד אנטי־מאראליש, בעת אין דער אמת'ן איז זייער השפעה א דורכאויס מאראלישע און געזעלשאפטליך־דערציהערישע אין דער העכסטער מאס.

מיר וועלן פרובען אילוסטריר'ן אונזער געדאנק מיט פאלגענדיגען, בפרט כאראקטעריסטישען ביישפיל:

בערך מיט א יאהר 7 צוריק האט דער בעקאנטער דייטשער מאלער אטטא דיקס אויפגעהויבען געגען זיך א גאנצען שטורעם מיט זיינס א ווערק א. נ. „די דירנע“ (די פראסטיטוטקע).

מיר איז געראד אויסגעקומען צו זעהן די דאזיגע ווערק אויף איינער פון די בערלינער אויסשטעלונגען תיכף נאך איהר דערשיינען — אטטא דיקס גיט דארט זיין „פראסטיטוטקע“ אנהויבענדיג פון די קניע, אינגאנצען א נאקעטע. דער קערפער איז מאגער, הויט און ביינער. די אויגען אויסגעלאשען אבער מיט שפורען פון אמאליגער שיינקייט. די גרינגעלע באקען שטארק אנגעפודערט, די סקולעס סטארטשען ארויס, די ליפען — אנגעשמינקטע, שטייף צוגעמאכט, די בריסט זעען אראפגעלאזען, הענגען ווי פוסטע טארבעס, אונטען, נעבען דער שאכווע, א טיפער שראם — א צייכען פון אן אפעראציע צוליב א ווענערישער קראנקהייט, אויפ'ן בויך א קיזשערשניט — א זכר פון א צווייטער, שווערער אפעראציע און די אדערן אויפ'ן גאנצען גוף שרעקליך אנגעשטענגט. דאס גאנצע בילד — ווי ער וואלט מיט זיך סימבאליזירט די גרויזאמקייט פון מענשליכען מזל, דעם אומגליק פון דער פרוי. איהר זעהט פאר זיך א צוקאלערטען בינטעל ביינער, וואס בעוועגט זיך נאך...

פונקט ווי איצט, זעה איך פאר מיינע אויגען א דיקען, בעת מעשה, קעסטיג, זעהר זאטען דייטש — מיינער א שכן, וואס האט צוזאמען מיט מיר בעטראכט דעם דאזיגען בילד. „עס איז דאך העסליך־שוידערליך — האט ער כסדר געטענה'ט צו זיין זעהר אפגעמאגערטער פרוי, וואס האט איהם בעגלייט — ווי דערלויבט מען זיך דאס נאר אזא מין חזיר'שקייט ארויסצושטעלען אין דער עפענטליכקייט“! און אזוי פראטעסטירענדיג איז ער אוועק בעטראכטען די איבעריגע בילדער.

כ'האב עקסטרע נאכגעשפירט דעם דאזיגען דייטש, ביי וועמען אטטא דיקס האט, דוכט זיך, אזוי שטארק פערלעצט זיינע הייליגסטע, „מאראלישע“ געפיהלען. און הערט א מערקווירדיגען פאקט!

דער דייטש האט אויסגענוצט די געלעגנהייט, וואס זיין פרוי האט זיך אפגעשטעלט אין די ווייטערדיגע זאלען, איז א צווייטען און א דריטען מאל צוגעגאנגען צו דער „דירנע“ און האט מיט פערדראסיגע אבער גלייכצייטיג, דוכט מיר, אויך שולדיגע אויגען... זיך איינגעגעסען אינ'ם חרוב'ן גוף פון דער געוועזענער פרוי־ענצימער.

כ'בין זיכער, אז דערפאר איז עס אונזער גוטמוטיגער, בירגערליכער דייטש אזוי ארויס פון די פלים, ווייל אין זיין טיפער אינערליכקייט האט ער זיך אפשר געפיהלט פאר'ן פארטרעט שטארק שולדיג, און אזוי ארום האט אטטא דיקס דערגרייכט גלענצענדיג זיין ציל פון קונסט אלס מאראל.

די „דירנע“ האט אין יענער צייט שטארק אויפגערודערט די גאנצע עפענטליכע מיינונג אין לאנד. אביסעל שפעטער האט מען בעפוילען דאס בילד אראפצונעהמען און געגען קינסטלער גופא איז פערפיהרט געווארען א פראצעס פארן פערשפרייטען אנטי־מאראלישע ווערק.

די פסיידא־מאראלישע אנקלאגער'ס האבען דערמאלט דער פראצעס פערשפילט. די אויסגעצייכנטע עקספערטען, צווישען וועלכע ס'האבען זיך אויך געפונען אזעלכע שטערנס פון דער דייטשער מאלעריי ווי: דער פרעזידענט פון דער דייטשער קונסט־אקאדעמיע, מאקס ליבערמאן, סלעוואגט א. אנד. האבען זיך ארויסגעזאגט מיט גרויס אנערקענונג פאר דעם אויבענדערמאהנטען ווערק און האבען גאנץ בעזונדער אונטערגעשטראכען די מאראלישווירקענדיגע בעדייטונג פון אזעלכע קונסט־שאפונגען.

אויפ'ן מענשען ווירקען באמת מאראליש און דערהויבענדיג, נישט נאר אזעלכע ספעציעלע קינסטלער־מאראליסטען ווי: גריאז („דער פאטער, וואס לייענט די ביבעל“, „דער צובראכענער קרוג“ א. ד. גל.) און די גאנצע רעליגיעזע קונסט פון 13־טען, 14־טען און 15־טען יאהרהונדערט. א מאסע סיוזשעטען פון אזעלכע רוסישע קינסטלער ווי: סיעראוו, באגדאנאוו־ביעלסקי, ריעפא, קראמסקאי א. אנד. — נאר אויך יענע קינסטלער, וואס קלייבען אויס אלס אביעקט פאר זייער פאליטער די א. נ. „מאראלישע העסליכקייט“, וואס ווירקט אבער צייטענווייז א סך אויסלייטערנדיגער און ריין־מענשליכער אויפן צושויער ווי דירעקטע מאראל־סיוזשעטען.

טאלסטאי האט צווישען די איבעריגע זיינע געבוגע אריגינעלע מיינונגען וועגען קונסט, אויסגעזאגט, דעם געדאנק, אז אפשר נאר דורך קונסט וועלען מיר דערציהען דעם מענשען, ווייל נאר דורך דער העכסטער קינסטלערישער שלמות, וועט זיך דאס נאטור־מענשליכע אויסשלייפען, אויסקריסטאליזירען און דערשיינען אין געשטאלט פונ'ם נייעם מענשען, וואס וועט מיט זיין קינסטלערישען כוח זיך אויסשמידען אפשר א בעסערע צוקונפט.

א מעשה מיט צווי טעקעס...

אנ'אמת'ע און זעהר טראגישע פאסירונג מיט'ן דיכטער משה בראדערזאן

פון י. אבערזשאנעק

מיר וועלן אייך דערצעהלען א טשעקאווע מעשה ווי אזוי דער דיכטער משה בראדערזאן איז געווארען א רייזענדער מיט קאלעקציעס פון מאנופאקטור־סחורה און א רייזענדער פון לאדזער פאבריקאנטען איז מגולגל געווארען אין משה בראדערזאן — א מעשה, וואס האט פאסירט מיט עטליכע טעג צוריק און בעט זיך מ'זאל זי בעשרייבען:

לאדז האט, ווי בעוואוסט, א חוץ די „נותן קרופניק'ס“ צדק'ס, חולים'ס, קימפעטארינס און יתומים־פעראיינען אויך א „געזעלשאפט פאר לאנדקענטניש“, („קראיאזנאווצעס“ בלע״ז).

די „געזעלשאפט פאר לאנדקענטניש“ איז געבוירען געווארען אין קריזיס־צייט: אזוי ווי די „מלאדזשעזש“ האט נישט וואס צו טון, מאכט מען — „וויטשעטשקעס“. יעדען מאנטאג און דאנערשטאג מאכט מען אנ'אנדערע „וויטשעטשקע“, אמאל פיהרט מען זיי ווייזען פאזנאנסקיס „מאיאנטעק“, אמאל געהען זיי בעזיכטיגען אשר קאהנ'ס „פייפער“, דער „פשעוואדניק“ בעקענט זיי, ווי אזוי פון צערייסענע שקארפעטקעס מאכט מען קאמגארן־שטאפען. ווי אזוי מ'שפינט און מ'וועבט און מ'אפרעטירט. אנדערע געהען אויף אנדערע „וואנדער“. אין טאבאק־מאנאפאל זעהען ווי אזוי „מען מאכט“ טאבאק. אין דער גלאז־הוטע, וואו „ס'וואקסען“ טיי־גלעזער, אין דער רעדאקציע, ווי אזוי „ס'באקט“ זיך א צייטונג און אנדערע [וואונדערליכע] זאכען.

זומער־צייט פיהרט מען די „קראיאזנאווצעס“ און „קראיאזנאווטשינעס“ „קאזשישטשען“ פון דער „פרייער נאטור“. מחנות'ווייז לאזען זיי זיך אוועק אין די מרחקים... קיין רורא־פאביאניץ, ווישניאווע גורא, גלאוונע, טושין, לאסק, אויף פעלדער און אין וויסטע וועלדער טון זיי אין די „קאמפיעלאקעס“ „שטודירען“ די „היסטארישנע“ ברען־פלעצער און פליאזשעס. מ'נעהמט „קאלעקטיווע“ שווים־בעדער — מ'ענטוויקעלט זיך גייסטיג און פיזיש... ס'איז דערום קיין חידוש נישט, וואס די „געז. פאר לאנדקענטניש“ איז איצט איינע פון די פאפולערסטע אינסטיטוציעס ביי אונז אין לאדז — די „יוגענד“ האט פון איהר דעם אמת'ן „קאזשישטש...“

מיר דערצעהלען אייך וועגען די „קראיאזנאווצעס“, ווייל דאס האט א שייכות מיט דער מעשה, ווי אזוי דער דיכטער משה בראדערזאן איז געווארען א רייזענדער פון מאנופאקטור־סחורות, און א רייזענדער איז מגולגל געווארען אין משה בראדערזאן:

די „געז. פאר לאנדקענטשאפט“ („קראיאזנאווצעס“ בלע״ז), האט לעצטענס גענומען פלעגען א חוץ דעם קערפער, אויך די נשמה פון דעם „קראיאזנאוויעץ“. יעדען פרייטאג און שבת ווערען אין איגענעם לאקאל איינגעארדענט פארלעזונגען און שמועסען אויף פערשידענע טעמעס.

נאך דער פרייטאגדיגער פארלעזונג „יודען מאפען א וואנד אין לאנדאן“, פון רעד. ח. י. בושוסטאווסקי, איז צומארגענס שבת אין דעם לאקאל פארגעקומען א בראדערזאן־אווענד. דאס האט דער ניי־געוועהלטער „זארזשאנד“ געוואלט מהנה זיין די „קראיאזנאווטשינעס“, וועלכע האבען א „שוואכקייט“ צו פאעטען...

משה בראדערזאן, וויסענדיג אז ער טרעט אויף פאר דעם „שיינעם געשלעכטס“ האט זיך שטארק מכין געווען ווי דער כהן־גדול צו דער עבודה, און פאר דער פארלעזונג, האט ער גענומען די לעדערנע טעקע מיט זיינע כתבים און אוועק צום פריזיער אפראזירען זיך „אויף גלאטיג“, כדי עס זאל האבען א פנים...

זיצענדיג ביים פריזיער בעת דער פריזיער האט איהם געזייפט, האט ער זיך דערווייל געחזר'ט די דרשה, וואס ער דארף האלטען פאר די „קראיאזנאווטשינעס“.

געראד איז צום פריזיער אריינגעקומען א צווייטער בחור מיט א טעקע, האט זיך אוועקגעזעצט נעבען בראדערזאנען, און האט זיך אויך איינגעחזרט א דרשה.

נאך דעם, ווי אונזער דיכטער האט זיך אליין בעוואונדערט אין שפיגעל, ס'ארע „פשיסטאיניע“ מאנסביל ער איז נאכ'ן ראזירען, האט ער א כאפ געטון די טעקע און אוועק צו דער פארלעזונג.

דער עולם אין זאל איז דערווייל געווארען אלץ מעהר אומגעדולדיג. בפרט איז דאס „שיינע געשלעכט“ געווען „ניעטשערפליווע“, ענדליך איז אין זאל געווארען לעבעדיג — בראדערזאן איז דא!

ס'איז געווארען שטיל.

דער דיכטער משה בראדערזאן איז ארויף אויף דער עסטראדע.

דער עולם אפלאדירט דעם דיכטער.

משה בראדערזאן איז ערנסט. פערקנייטשט דעם שטערן, פערלייגט דעם מאנאקל אויפ'ן רעכטען אויג, הוסט זיך אויס — מאכט די הכנות צו דער פארלעזונג.

אין זאל שעפטשעט א מעדעל: „סטו פראצענטאווי מענשטשיזנא“.

א צווייטע רוימט איין איהר שכנטע אויפ'ן אויער: „פראוודזשיווי ציגאן“.

אין זאל ווערט טונקעל. ער עפענט אויף די טעקע, און דער דיכטער האט א ציטער־געטון.

וואס איז געשעהען?

אנ'אומגליק. אנשטאט זיינע כתבים ליגען אין דער טעקע מוסטער־קאלעקציעס פון מאנופאקטור־פרובקעס. ער וויל ארויסנעהמען זיין „רויטען רייטער“ ציהט ער ארויס א מוסטער „רויטען איבשיט“.

ער זוכט „עליע מיט דער קאפעליע“ געפינט ער א פרובקע פון גאטקע־צייג פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“.

ער בעהמט נישטערן אין דער טעקע, ער זוכט זיין „שווארץ שבת“ שלעפט ער גאר ארויס א פאר רעפארם־הויזען.

ס'שווינדעלט איהם פאר די אויגען, ער דרייט איבער די טעקע פון אלע זייטען, אפשר וועט ער געפינען זיין „סאלווע בענעדיקטא“. אדער א „חתונקע“ פלאנטערט זיך איהם גאר א מוסטער פון א גאבעלין־טישטוך, א שטשערקע, א באנאוויצע פון א פיזשאמע און אנדערע „כתבים“...

וואס טוט מען? וואס זאגט מען דעם עולם? געהען דערצעהלען אזא מעשה, אז ביים פריזיער איז געווען נאך א בחור מיט א טעקע און אז אנשטאט זיינע כתבים האט ער גאר גאטקע־צייג מיט רויטען איבשיט — ווי פאסט דאס?

און אזוי טראכטענדיג האט ער זיך דערמאנט אין דער מעשה מיט'ן ליטווישן מגיד, וואס האט פערלוירען די אויפגעשריבענע דרשה:

א ליטווישער מגיד איז אמאל אים ראש־השנה געקומען אין דער שוהל האלטען א דרשה. פלוצלונג ווען ער איז שוין געשטאנען אויפ'ן בעלעמער, האט ער זיך געכאפט אז ער האט פערלוירען די דרשה. וואס טוט דער מגיד? הייבט ער אן די דרשה אזוי:

רבותי, היינט האבען מיר א טאג, וואס איז נישט זונטאג. ווערט איהר דאך מסתמא מיינען, אז דער טאג, וואס איז נישט זונטאג, איז מאנטאג? ניין, רבותי, דער טאג, וואס איז נישט זונטאג, איז נישט מאנטאג, קענט איהר דאך מיינען, אז דער טאג, וואס איז נישט זונטאג און נישט מאנטאג איז דינסטאג? ניין, ליבע יודעלעך. דער טאג, וואס איז נישט זונטאג און נישט מאנטאג איז נישט דינסטאג. ווערט איהר דאך מיינען, אז דער טאג, וואס איז נישט זונטאג און נישט מאנטאג און דינסטאג איז מיטוואך? ניין, רבותי, דער טאג, וואס איז נישט זונטאג און נישט מאנטאג און נישט דינסטאג איז נישט מיטוואך־

דער מגיד האט אזוי לאנג געצויגען סטענגעס ביז ער איז צוגעקומען צו שבת: היינט האבען מיר א טאג, וואס איז, נישט זונטאג און נישט מאנטאג, נישט דינסטאג און נישט מיטוואך, נישט דאנערשטאג, נישט פרייטאג און נישט שבת.

א', ווערט איהר פרעגען: ווי הייסט דער טאג, וואס איז נישט זונטאג און נישט מאנטאג, נישט דינסטאג און נישט מיטוואך, נישט פרייטאג און נישט שבת? — היינט האבען מיר — „ראש“ — ליבע יודעלעך!

ווערט איהר דאך מסתמא מיינען, אז „ראש“ איז טייטש א קאפ? ניין, רבותי, ראש־השנה, האבען מיר היינט, ליבע יודעלעך!...

דער דיכטער האט זיך דערמאנט די מעשה פון ליטווישען מגיד און זוכענדיג אין דער טעקע צווישען די סחורה־קאלעקציעס האט ער אויפ'ן ארט אימפראוויזירט א ליד:

דאס ליד פון דער טעסע

א דייטש איז נישט קיין פאליאק,
און א יוד איז נישט קיין יעקע!
ס'איז וואויל צו דער מענשהייט
אונטער א פעדערנע טעקע!

א לייב גיט א ברום,
און א קאזע טוט א מעקע!
א בראך צום מיניסטער,
וואס פערוועקסעלט זיין טעקע!

איצט לאמיר אייך דערצעהלען די מפלה פון דעם רייזענדען:

יענער בחור מיט בראדערזאנס טעקע איז גלייך פון פריזיער אוועק צו דער באהן און געפאהרען קיין קראקא.

דעם גאנצען וועג האט ער נישט אויפגעמאכט די טעקע, און קומענדיג קיין קראקא, איז ער גלייך אריין צו א גרויסען סוחר, און גענומען רעקלאמירען זיינע פירמעס.

נאך לאנגע דינגענישען מיט דעם קונה, וועגען קאנדיציעס און בעדינגונגען האט דער רייזענדער אויפגעעפענט די טעקע, און איהם, איז פונקט ווי משה בראדערזאנען אויף דער עסטראדע פינסטער געווארען פאר די אויגען: אנשטאט גאטקעצייג האט ער א שלעפ־ארויס געטון „עליע מעליע יאסקע“ און אנשטאט רויטען בעטצייג האט ער דעם קונדע געוויזען דעם „רויטען רייטער“, שטאט זילבערשטיינס שווארצע סאטינקע, האט ער געהאט בראדערזאנס „שווארץ־שבת“, און איהם איז געווען פינסטער געווארען פאר די אויגען.

וואס טוט ער? דאס אייגענע, וואס משה בראדערזאן האט געטון אויף דער עסטראדע: ער האט גענומען האלטען דעם ליטווישען מגידס דרשה פון אויסווייניג...

דער רייזענדער איז באלד אוועק אויף דער פאסט און צוגעשיקט צו בראדערזאן א דעפעשע:

„פאניע בראדערזאן, בארדזא בלאגאם“. שיקט מיר תיכף ומיד ארויס מיין טעקע מיט'ן גאטקע־צייג, און די באנאוויצע פון די רעפארם־הויזען און איך וועל אייך באלד צוריקשיקען אייער טעקע מיט'ן „רויטען רייטער“ און „עליע מיט דער קאפעליע“.

משה בראדערזאן האט טאקע באלד ארויסגעשיקט קיין קראקא די טעקע מיט'ן גאטקע־צייג און דער רייזענדער האט איהם צוריקגעשיקט די טעקע מיט'ן רויטען רייטער“ און אלע אנדערע בראדערזאנס „מוסטער־קאלעקציעס“...

דערמיט ענדיגט זיך די טראגישע געשיכטע פון די צווי טעקעס...

פיניעלע מזיק
גיט לשון

ווי איך האב איך שוין געזאגט, ווער איך, פיניעלע מזיק, א כלל־טוער.

ווער ס'האט מיך געמאכט פאר א כלל־טוער? און ווער האט די גרויסע קאכלעפעל געמאכט? — האבען זיך אליין גענומען די מאכט, און מיר, קליינע יאטען, מוזען די מאכט ביי די גרויסע יאטען צונעמען, און טאמער וועלען זיי זיך נישט לאזען, וועלען מיר די פעריקיפען!

דאס ערשטע גער איך גרינדען א „מלבוש ערומים", ס'איז שוין די העכסטע צייט, אז מיר קליינע יאטען זאלען זארגען פאר זיך אליין. מיר וועלען אליין מאכען בלומעל־טעג און מיר וועלען אליין ציילען די זלאטעס פון די פושקעס. מיר וועלען אליין איינארדנען זאבאוועס מיט מאסקאראדעס — פערשטעלען קען מיר, קליינע יאטען, בעסער פון די גרויסע יאטען. מיר ווילען נישט, אז די, די גרויסע יאטען, זאלען קלאפען מיט דער פושקע און שרייען: „האט רחמנות אויפ'ן ארימען יודישען קינד!..." מיר ווילען נישט קיין „רחמנות" פון די גרויסע יאטען — מיר קענען זיך שוין אליין אנטון — מוחל טובות!...

נאך „מלבוש ערומים" וועלען מיר גרונדעווען אנ'אייגענעם „לחם", אנ'אייגענעם „צדק", אנ'אייגענעם „חולים", אנ'אייגענעם „חתן־כלה" אלץ וועלען מיר גרונדעווען, א חוץ א קימפעטאר'ין־קליניק און א זקנים־הויז — דאס וועלען מיר איבערלאזען פאר זיי, די גרויסע יאטען.

אלזא יאטען און יאטעכעס — צו דער ארבייט!

איך, פיניעלע מזיק, ווער פרעזעס!...

———):O:(———

א פרעטענזיע

סוחר (צום דאקטאר): פאנ'ע דאקטאזשע, איהר האט מיר פערזיכערט אז נאך מיין פרויס גריפע, וועט נישט זיין קיין שום קאמפליקאציע, און צום סוף שיקט איהר מיר צו א רעכענונג פון טויזענד זלאטעס.

א בריף
פון א קעלצער סוחר צו א לאדזער מאגאזינער

„צו דער פירמע טאנדייטער און ציגעלבעק אין לאדז!

כ'בעט מיר באלד ארויסצושיקען זעם בעשטעלונג, ווייל איך בין אינגאנצען געבליבען אהן סחורה.

מיט אכטונג

ש. בערגמאנן אין קעלץ.

א וואוילער אלטער
צו אלעם האט ער אנ'עצה

דער אלטער אכציג־יעהריגער לאדזער גביר, מ—ק, האט די לעצטיגע וואך חתונה געהאט צום 6־טען מאל מיט א צוואנציג־יעהריגע מיידעל. צומארגענס נאך דער חתונה פרעגט איהם זיינע א טאכטער:

— טאטעשי, צי וואס טויג דיר אזא יונגע קאזע? שטעל דיר פאר, אז אין צעהן יאהר ארום וועט זי אלט זיין דרייסיג יאהר.

— נו איז וואס? וועל איך זי דאן לאזען שיידען און חתונה האבען מיט א 20־יעהריג מיידעל...

ער רעדט ווי א בר־דעת
געהערט אין „מאכאנובקע"

אין „קאכאנובקע" דרעהט זיך ארום א משוגענער און האלט אין איין רעדען צו זיך: „גיט מיר א מעסער וועל איך שעכטען מיין שוויגער".

— פאנ'ע דאקטאזשע, ווענדט זיך א צופעליגער בעזוכער צום דאקטאר: — „וואס טוט ער דא, ער רעדט דאך אינגאנצען ווי א בר־דעת!...

אנ'אומגליק איז איהם געשעהן!
געשפרונגען צוו שעז צוויי אנגעשטעלטע

— וואס ביזטו עפעס היינט אזוי צעטראגען?

— פרעג נישט — כ'געה היינט ארום א טויטער.

— וואס איז געשעהן? דער שעף האט דיך אפשר געקינדיגט?

— נאך ערגער!

— דהיינו?

— פיל ערגער! שטעל דיר פאר, היינט אין דער פריה רופט מיך דער שעף אריין אין קאבינעט און... גיט מיר איבער ס'געשעפט.

ס'איז אלץ מעגליך!
דער חתן און זיין רייכער מחותן

א לאדזער מלחמה־גביר איז ארויסגעפאהרען מיט זיין טאכטער'ס חתן וויזען זיין גוט אונטער זדונסקא וואליא.

— דו זעהסט, העניעק, אלץ דא איז מיינס אזוי ווייט ווי כ'דערזעה נאר.

— פאלא, האט דער חתן געפרעגט די כלה — איז דיין טאטע נישט אמאל קורצזיכטיג?

א „זאבאווע"

מאן: איך געה איצט צו דער לויה פון מיין שותף.

פרוי: וועסט באלד צוריקקומען?

מאן: אויב כ'וועל מיך גוט „באוויזען" וועל איך פערבלייבען לענגער...

יענקעל נאוואמיעסקער און גאדל ווילקער
אונטערגעהערט אויף דער נאוואמיעסקא

וואס זאגסטו בישט, יעקעל, צו דעם פיוויש'ן! אזא שווינדלער! אזא קרעטאטש!

— כ'פערשטעה נישט, מיט וואס איז ער אזא שווינדלער?

— שטעל דיר פאר אזא שאנטאזשיסט! ער שטעלט מיר אויס א וועקסעל אויף 100 זלאטעס אויפ'ן 10־טען פעברואר 1933. און דעם 9־טען פעברואר 1933... שטארבט ער...

א פשוט'ער תירוץ

וואס איז די מעשה וואס ביים איצטיגען שווערען קריזיס זענען דאך אלע לאדזער נאכט־לאקאלען איבערפולט?

— גאר פשוט: ווער קען עס מיט אזעלכע דאגת פרנסה שלאפען!...

רעקלאמע

א קאפעלושען־סוחר האט געמאכט א רעקלאמע אויף זיינע קאפעלושען, האט ער ארויסגעהאנגען פלאקאטען:

„קויפט מיינע קאפעלושען"

אויף צומארגענס האט איינער צוגעשריבען:

..."אויב ס'וועט פערפעהלען ביי קאפעלושניק'ען"..

אנ'עצה
פון א לאדזער זיידען־געשעפט

אין א געשעפט פון זיידען־צייג שטעהט א דאמע און קלויבט סחורה אויף א קלייד. די סחורה געפעלט איהר, נאר זי וואלט געוואלט „צוש", עפעס טייערערס...

— כ'בעט'ער זעהר, האט דער פערקויפער געענטפערט, נאר איך האב נאך איין עצה: כ'וועל איבעררעדען מיט'ן שעף, אפשר וועט ער מסכים זיין אויף דער סחורה צו הייבען דעם פרייז.

די אייער זענען קלוגער פון די היהנער...
א קאנסיליום ביי א קראנקען גביר

צו א קראנקען גביר איז גערופען געווארען א קאנסיליום, נאך דעם ווי בידע דאקטוירים האבען דעם גביר בעטאפט און בעהארכט, און געארבעט גע־פינצען, זענען די בידע אריין אין א יחוד־שטיבעל אויף א „נאראדע"..

— נו, וואס מיינט דער קאלעגע? האט דער אלטער דאקטאר געפרעגט דעם יונגערען.

— איך פראפאניר א גירען־עטציגדונג — האט דער יונגער דאקטאר געענטפערט...

דער קונדס

הומאר ● סאטירע ●

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 42 — פרייטאג, דעם 17 פעברואר 1933

אוי, דער קאפ!...

די „מעדיצין" העלפט אויך ווי א טויטען א קאפיטעל תהלים...

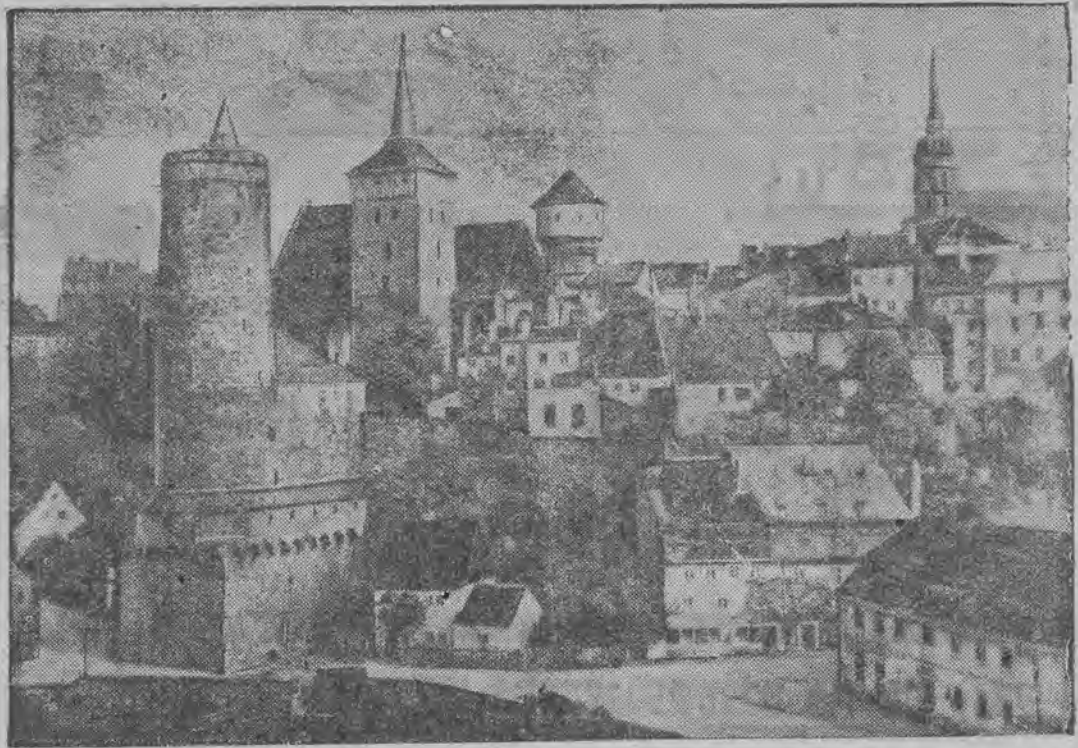

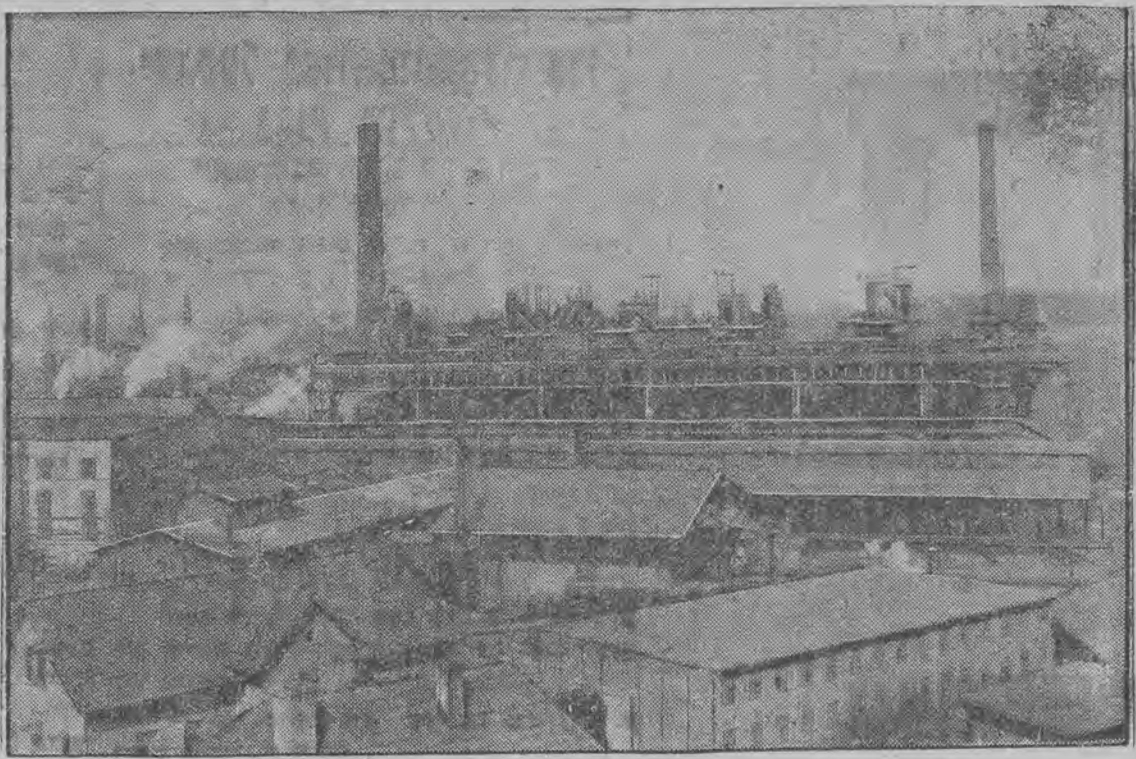

אויבען רעכטס: די שטאָט באַוצען אין זאַקסען פייערט דעם טויזענד־יעהריגען יובילעי פון איהר עקזיסטענץ.

אויבען אינדערמיט: צו דער מוראָריגער אויפרייס־קאַטאַסטראָפע אין בוינקירכען. אַ בליק אויף אַ טייל פון די מעטאַלורגישע ווערק אין בוינקירכען.

אינדערוייט רעכטס: עלעגאַנטע דאַמען קלעבען פלאַקאַטען אין פאַריז געגען די הויכע שטייערען.

אונטען רעכטס: שלאָס נוי־שוואַנשטיין, וואו עס קומען פאָר די גרויסע פעסטש־שפילען צום 50־יאָהריגען צייט פון ריכאַרד וואַגנער.

אונטען: 1) אַ בילד פון דער פערפליצונג פון טייך אָדער

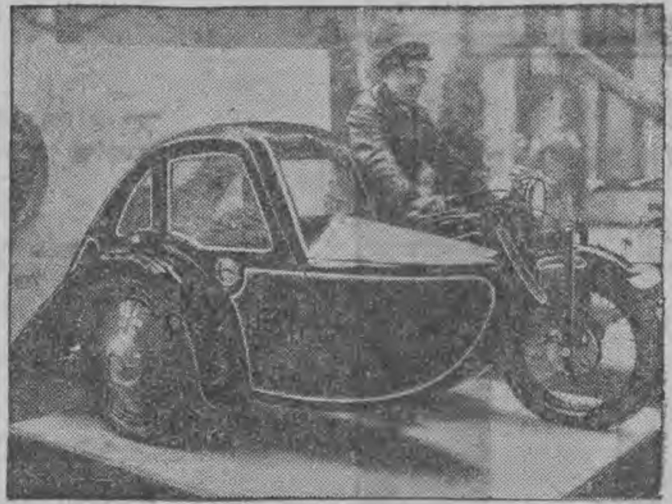

אויבען לינקס: די בעסטע סקי־שפרינגער אין דער וועלט: פון לינקס: די באָרוועגער — סערעיסען, זיגורד און בירגער רונה.

אינדערוייט לינקס: קעניג גוסטאַוו פון שוועדען רעדט זיך אָב מיט דער טעניס־מייסטערין ציליע אויסעם וועגען אַ פאַרטיע טעניס.

אינדערמיט: אַ נייער טיפּ פון אַ מאָטאָציקל.

אונטען לינקס: אין אַ פאָרשטאָט פון מינכען איז אַראָפּגעפאַלען אַן אַעראָפּלאַן און איז געבליבען הענגען צווישען ביימער.

אונטען: יוגאָסלאַווישע מאַטראָסען אין זייערע גאַלאַ־אוניפאָרם.

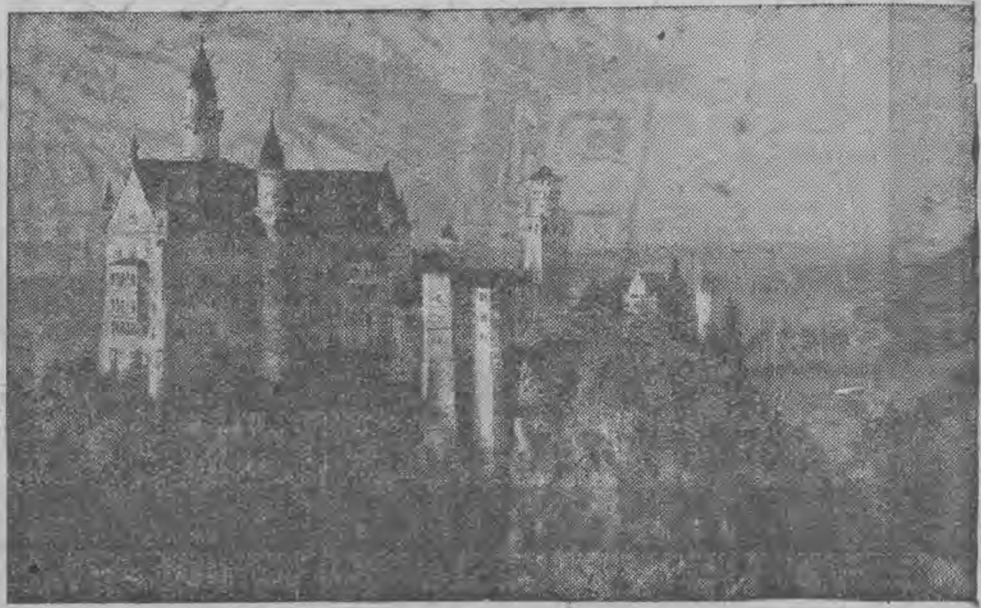

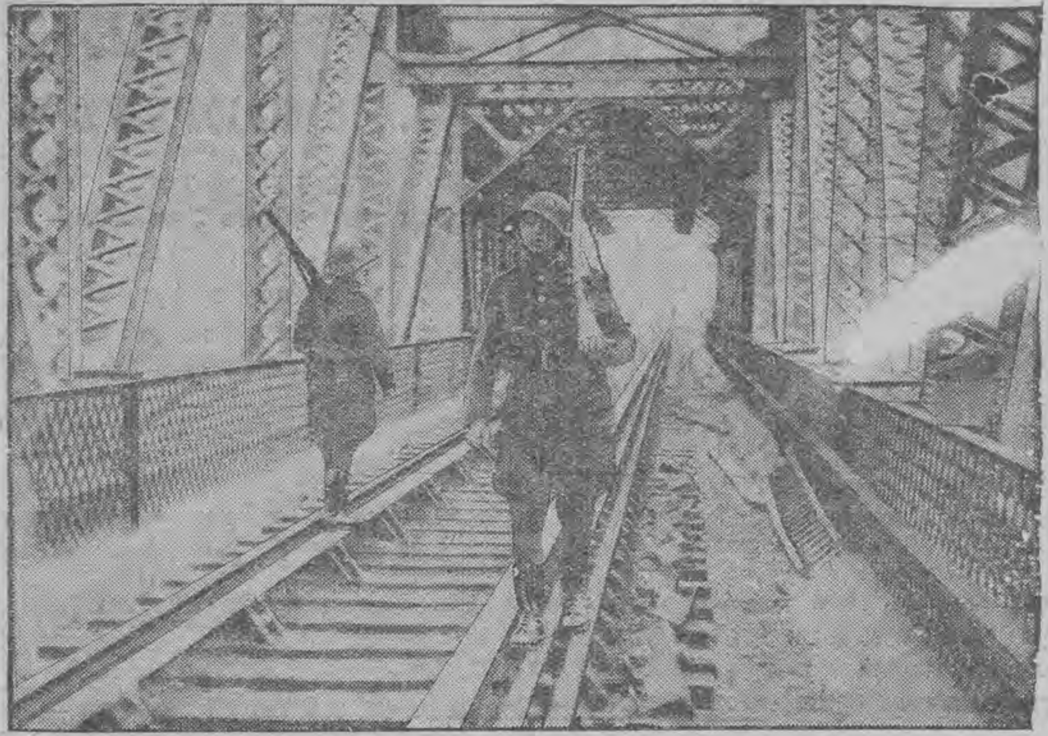

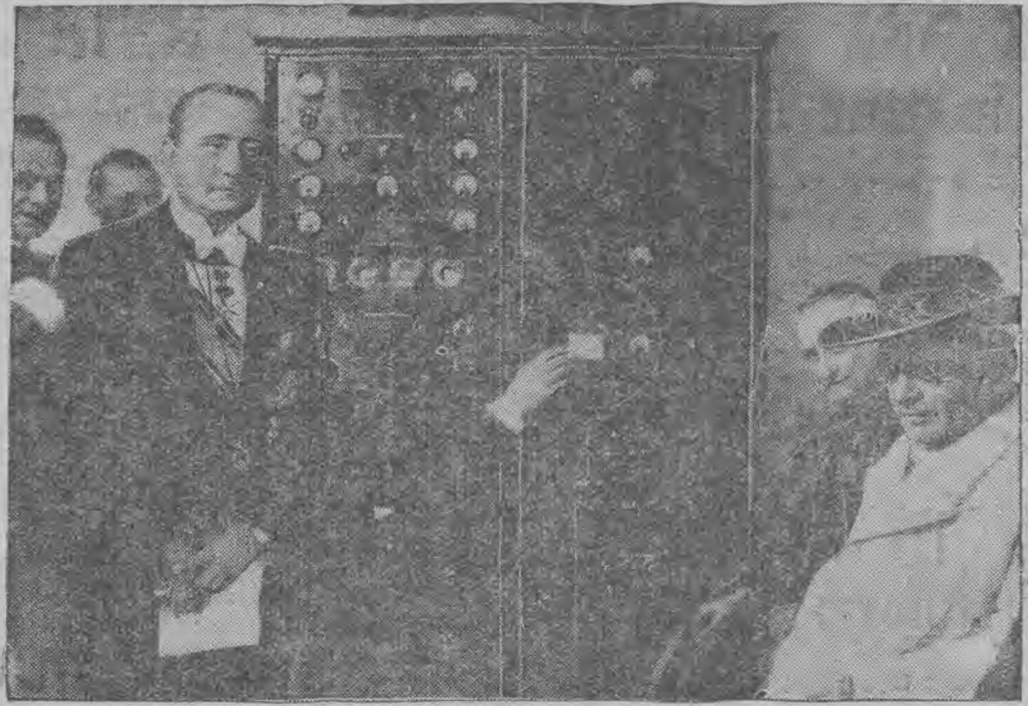

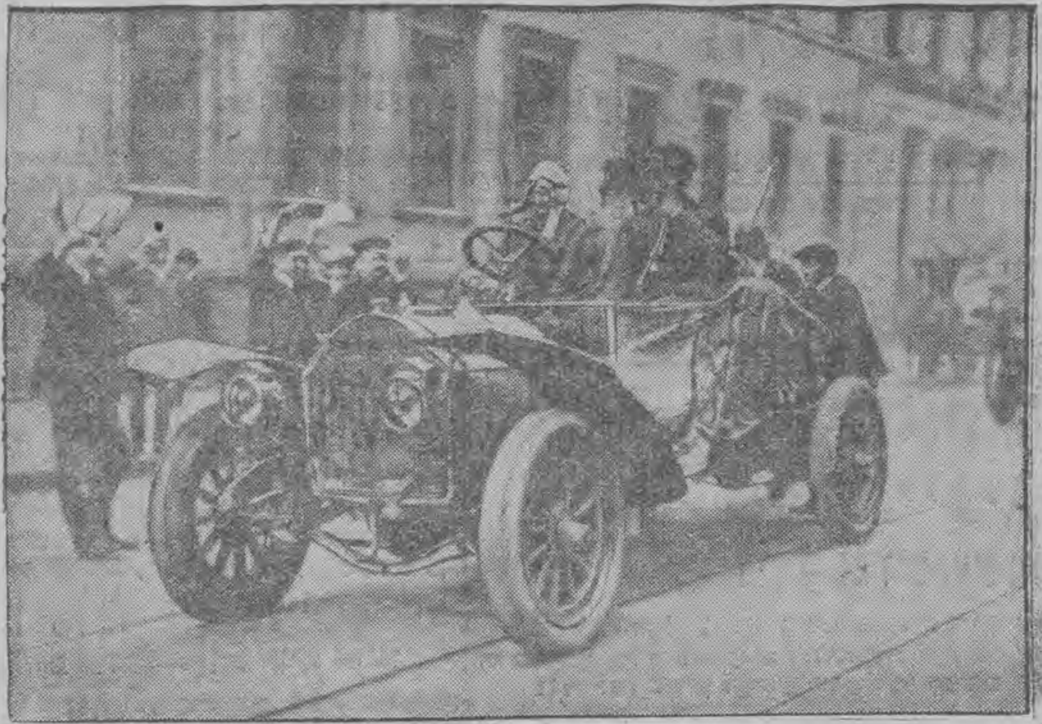

אויבען רעכטס: דער באהן־שטרייק אין איירלאנד: מיליטער בעוואכט א בריק.

אויבען אינדערמיט: ערעפנונג פון דער ראדיא־סטאציע אויף קורצע כוואליעס אין וואטיקאן. רעכטס — פויפסט פיוס דער 11־טער, לינקס — סענאטאר מארקאני.

אינדערזייט רעכטס: דער וועלט־בעריהמטער רובר־שער זינגער שאליאפין איז אלט געווארען זעכציג יאהר. שאליאפין אין דער ראלע פון דאן קיכאט.

אינדערזייט לינקס: יאפאן זאל ארויסטרעטען פון פעלקער־בונד. דער פארשטעהער פון יאפאן אין גענף מאטסואקא.

אונטען רעכטס: דער נייער בערלינער שטאט־קאָמענדאנט מאכט א רעוויע פון מיליטער.

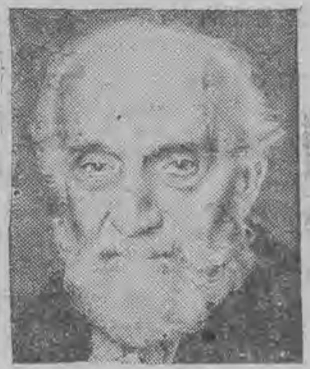

דער דייטשער קאמפאזיטאר פאול האייע, איז געשטארבען אין עלטער פון 88 יאהר

אויבען לינקס: מיט 25 יאהר צוריק. דער ערשטער אויטאמאביל וואס האט געמאכט א רייזע ארום דער וועלט.

אינדערזייט לינקס: צום קאנגרעס פון דער ליסט־געזעלשאפט אין דייטשלאנד. פרידריך ליסט, דער בעריהמטער דייטשער עקאנאמיסט.

אינדערזייט רעכטס: פרידריך קירשאייזען, דער בעקאנטער נאפאלעאן־פארשער איז געשטארבען.

אונטען לינקס: די לויה פון ערמארדעטען סאציאליסטישען בירגערמייסטער קאסטען פון שטראספורט

אונטען אינדערמיט: ערעפנונג פון דער גרויסער אויטאמאביל־אויסשטעלונג אין בערלין. פון פארנט: היטלער בעגריסט זיך מיט די ארגאניזאטארען פון דער אויסשטעלונג.

פאליטיק פון וואר

היטלער האט זיך ארויסגעזעצט אויפ'ן בענקל און א גאנצע וועלט דיפלאמאטען האבען אנגענומען א מויל מיט וואסער.

די וועלט־דיפלאמאטען שוויגען, פארוואס און צוליב וואס, איז דאס שוויגעניש?

מיט אונזערע דיפלאמאטישע השגות קאנען מיר גאר נישט בעגרייפען פאר וואס האבען זיך אונזערע וועלט־קעפ, די וועלט־פאליטיקער פון ג'ינעווע פערבעהם זיך פלוצים אוועקגעזעצט מיט פערלייגטע הענד און מען געניצט.

אין טאקע היטלער אזא וואזשנע שישקע, אז אלע פאליטיקער האבען זיך פערדרוקט אין א ווינקעל צוליב איהם?

נאך א זאך בעגרייפען מיר נישט, פאר וואס איז נאך נישט קיין מלחמה? אלץ איז דאך גרייט מיט אלע פיטשעווקעס צו פיהרען מלחמה, טא פאר וואס שוויגט מען?

יא, מיר האבען נאך קשיות צו פרעגען, נאר נאך א פראגע, אז היטלער האט זיך בעזעצט אין בערלין.

היטלער און שלייכער

קאנפערענץ „אויג אויף אויג"

בערלין, (טעלעגר. צום קונדס"). בעסטען איז פארגעקומען א צוזאמענגעהעריגע קאנפערענץ צווישען בייעם קאנצלער היטלער מיט'ן פריהערדיגען קאנצלער שלייכער, איינער פון זיי איז נאכ'ן געשפרעך ארויסגעגאנגען מיט אן אונטערגעהאקט אויג.

די סיטואציע פון אייראפא

אין עטליכע ווערטער

קאנפערענציע, אימפאטענציע, אקאדעמיע, גאלאכעמיע, עפידעמיע, קאמוניסטען, היטלעריסטען, פאשיסטען, פאציפיסטען, מאראטאריום, א־אטאריום, קרעמאטאריום.

היטלער און ראדיא

א ניי־געבאקענע חכמה אימפארטירט צום „קונדס" פון בערלין

ווען היטלער האט געהאלטען זיין רעדע דורכ'ן ראדיא, האט א היטלעריסט זיך אויסגעדריקט:	א יודעל וואס איז גראד געשטאנען דערביי, האט געענטפערט:
היטלער רעדט דורכ'ן ראדיא, ווייל „ראדיא" מאכט:	די ביוט א גרויסער איריאט. לייען „ראדיא" אויף צוריק:
„ראוס אלע דויטשע יודען אסטען"	„אהבע יודען דויטשלאנד ארמעס רייך".

סטרוזשעס פון אלע הויפען פעראייניגט אייך!

די 7 ארויסגעשטעלטע פונקטען

אין לאדז האלט עס פאר א כטרוזשעס־שטרייק. די שטעלען ארויס פאלגענדע 7 פונקטען:

1) די לאקאטארען דארפען רופען דעם סטרוזש „פאניע נאטשעלניקו"!

2) פאר'ן רייניגען דעם הויף און די גאס, דארפען די לאקאטארען פריהער ספושאנטנען דעם סטרוזשס וואוינונג.

3) די לאקאטארען טארען נישט קומען אהיים פאר 9 אווענד.

4) פון 9 אווענד אן איז חל פאלגענדער טאריף: פון 9—10 ביז 20 גר., פון 10 ביז 11—30 גר.; פון 11 ביז 12 — 40 גר.; פון 12 ביז 3 — הונדערט פראצענט טייערער. פון נאך 3 ביינאכט, ווערט קיין שום לאקאטאר נישט אריינגעלאזען אין הויז, אנ'אויסנאהם ווער ס'ט נאר געמאכט דעם, וואס וועט בעווייזען א „חשוואטשען" פאפיר אז ער האט געשפילט אין קארטען אדער עס קומט פון א קנייפע.

5) יעדען אינדעריפריה דארף א דעלעגאציע פון די לאקאטארען קומען צום סטרוזש, אראפנעמען די היטלען און זאגען „דזשיען דאברי".

6) קיין שום לאקאטאר טאר ניט האבען מעהר פון איין קינד. אויף צו האבען מעהר קינדער — דארף מען יעדעס מאל בעקומען א ספעציעלע דערלויבעניש פון דאזארצע.

7) א לאקאטאר וואס האלט ביי חתונה האבען אדער גט'ן זיך, דארף זיך ווענדען ווענען „פיזוואלעניע" צום סטרוזש מינדעסטענס א האלב יאהר פריהער.

ער רעדט צום פונקט...

פון ב. קאוונער

דערצעהלט מיר א חבר.:

מיינער א חבר, וואס מען רופט איהם שלמה אלאנגט מיט מיר אין איינעם צו א פעראיין.

דער צוועק פון דעם פעראיין איז צו האבען מיטינגען.

האבען מיר א סך שפאס ביי די מיטינגען מיט דעם שלמה'ן.

ער נעהמט דאס ווארט ווענען א געוויסע פראגע און רעדען רעדט ער גאר ווענען א „עסטיגען טאג".

צו דער פראגע קומט ער אינגאנצען נישט צו.

האבען מיר מיט איהם א סך שפאס; ווען ער איז ביים מיטינג, איז ביי אונז א יום־טוב.

לעצטען מיטינג איז עס געווען. עס האט זיך געהאנדעלט ווענען שטיצען די בעקער מאראליש, דאס הייסט, מיר זאלען אנפיהרען א בעקער־שטרייק.

דאכט זיך, א פיינע זאך.

נעהמט מיין חבר שלמה דאס ווארט און מיר דענקען, אז ער וועט רעדען צו דער פראגע.

הויבט זיך אפילו נישט אן! שלמה פייפט אויף אונז מיט דער פראגע אין איינעם.

ער הויבט אן:

חשוב'ער פארזיצער און חברים! אקעגען דעם וואס איהר זאגט ברויט. בשעת איך בין נאך געווען א בחור און איך האב געארבייט אין לאדז ביי א שניידער, געדענק איך ווי היינט, ווי דער בעל־הבית מיינער, א יור א ביזער, האט זיך טאג ווי נאכט ארומגעקריגט מיט זיין ווייב. זי האט געוואלט עסען, געוואלט האבען קליידער, און ער האט געזאגט: מען דארף נישט; ס'איז נישט בויטיג; מען קען זיך בעגעהן אהן די צווייי זאכען.

האט זי גענומען וויינען; האט ער זיך אנגעטון און איז אוועק פון הויז, אריין אין בית־המדרש און דארטען איז ער געזעסען און געזאגט תהלים.

„האט מיין בעל־הבית'טע געזעהן, אז ער זאמט זיך, אז ער קומט נישט צוריק, האט זי מיך געשיקט איהם אויפזוכען. אז איך האב איהם אויפגעזוכט, האט ער מיך נישט געלאזט צוריקגעהען: „ביזט שוין דא, טא בלייב שוין דא"! — האט ער געזאגט צו מיר — „וואס וועסטו טון אין דערהיים? קוקען אויף מיין ווייבע? הערען איהרע געוואלדען? איהרע קללות? באוויר א תהלים'על און זאג אויך תהלים".

„אבער די מאדאם ווארט דאך אויף מיר, זי וועט דאך נישט וויסען וואו איך בין אהינגעקומען"!

„נאר'שקייטען! די מאדאם וועט נישט אנטלויפען; און אויב יא — וועט מיך אויך נישט ארען; וועט מיר זיין בעסער; וועט קיינער ביי מיר נישט בעטען אויף שבת, נישט אויף קליידער".

„זאל איך, הייסט עס, דא בלייבען מיט איך און זאגען תהלים"?

„יא, דאס איז די בעסטע זאך, וואס מיר קענען טון" — האט דער בעל־הבית געענטפערט.

„האב איך געפאלגט מיין מייסטער און זיך אוועקגעזעצט נעבען איהם זאגען תהלים.

„האט די מאדאם געזעהן, אז איך קום נישט צוריק, האט זי געשיקט דעם צווייטען געזעלען חיים משה פסח'ס.

„דעם צווייטען געזעלען האט מען געשיקט ער זאל אונז ביידען אויסגעפינען.

„איז דער חיים משה פסח'ס ארומגעלאפען אזוי לאנג, ביז ער האט אונז אויסגעפונען.

„וואס ווילסטו"? — פרעגט איהם דער בעל־הבית — וואס טוסטו דא"?

„די מאדאם וויל איך האבען צוריק אין דערהיים; האט זי געשיקט נאך אייך".

„זי איז שוין שטיל"?

„ניין, זי שרייט נאך".

„אויב זי שרייט נאך, וועל איך נישט אהיימגעהן און איהר ביידע אויך נישט".

„און ער, דער בעל־הבית, האט דעם צווייטען געזעלען אויך אריינגערוקט אין האנד א תהלים'על און איהם אויך געהייסען זאגען תהלים.

„זיצען מיר שוין אלע דריי: איך, דער בעל־הבית און חיים משה פסח'ס.

„זעהט דאך די מאדאם, אז מיר קומען קיי־

נאר צוויי מאל

הייגט׳ג מענער און ווייבער מ'שטיינסגעזאגט!...

זי פרוי רוזשא ג. איז צוריקגעקומען פון דער מכביאדע קיין לאדז, פרעגט זי דעם מאן:

— הערמאן, זאג מיר דעם אמת, האסטו מיך נישט פעראטען אין דער צייט וואס איך בין געווען אויף דער מכביאדע?

— כ... כ... כ... כ'וועל דיר זאגען דעם אמת... אינגאנצען צוויי מאל — און דו מיין אוצר'ל, אויף דער מכביאדע אין זאקאפאנע?

— איך... איך... כ'וועל דיר אויך זאגען דעם אמת — אויך צוויי מאל.

— צוויי מאל? און מיט וועמען?

— איינמאל מיט'ן ארקעסטער און ס'צווייטע מאל מיט דער עסטרייכישער רעפרעזענטאנץ...

ער האט זיך גענומען ס'לעבען

טראגעדיע פון א לאדזער בחור

יענקעל טשוואק איז לעצטענס א טאג צוטראגען... געהט און רעדט צו זיך, א יונג א שווער געגנדיגער.

די טעג טרעפט איהם א בעקאנטער זיצען אויף א באנק אויף דער אל. קאשצושקי.

— וואו ביסטו עפעס אזוי צוטראגען? — פרעגט איהם דער בעקאנטער.

— פרעג בעסער נישט, איך האב בעשלאסען מארגען צו בעגעהן זעלבסטמארד.

— ארימ... יענקעל! — האט איהם דער בעקאנטער געדרוקט די האנד און אוועק.

אין עטליכע טעג ארום, טרעפט דער זעלבער בעקאנטער זיך מיט יענקלען ביי דער קאלישער באהן.

— וואו פאהרסטו יענקעל?

— איך פאהר קיין קאליש א סוף צו מאכען פון מיין לעבען.

עטליכע טעג שפעטער האט דער בעקאנטער טאקע געלייענט אין א קאלישער ציייטונג אזא אנאנסע:

> **פעלע מלאטעק**
> **יענקעל טשוואק**
> האבען התונה געהאט
>
> קאליש, פעברואר 1933.

אנ'אנטיק!...

יוד: פאניע לאמבארד, וויפיל גיט איהר אויף דעם „אנטיק"? — דאס איז א „פאמיאנטקע" פון מיין קלאפטע, וואס איז אנטלאפען מיטן סובלאקאטאר.

יודען און היטלעריסטען

ווען היטלער איז געקומען צו דער מאכט איז די ידיעה ביי די דייטשע יודען געגאנגען פון מויל צו מויל, און ביי די היטלעריסטען פון — האנד צו האנד.

א שטיקעל אונטערשייד

וואס איז דער חילוק פון א שטאנדגעריכט ביז א געוועהנליך געריכט?

— א געוועהנליך געריכט הייסט זיצען, און א שטאנדגעריכט הייסט — ליגען.

גער נישט אהיים; אז מיר זעצען ערגעץ נעלם געווארען; זאגט זי צו איהר עלטערען בחור: אבא בח, זוך ערגעץ אויף דיין טאטען מיט דיינע צוויי געזעלען"!

„געוויערט נישט לאנג און דער אבא בח שפרייזט זיך אריין אין בית־המדרש, א בלאסער בחור אין מיטקעס, מיט'ן אספער פון הינטען און די גאז נישט קיין טרוקענע, און זיי צוויי פאות לאנגע און גלייכע, שוין לאנג נישט קיין געקעמטע:

„וואס ווילסטו, אבא בח"?

„די מאמע האט מיך געשיקט נאך דיר, זאלסט אהיים קומען; זי דארף האבען געלד אויף שבת, היינט איז שוין דאנערשטאג, און זי דארף אויך אנדערע זאכען; ווייל זי, דו און די צוויי געזעלען זאלען אהיים קומען".

„די מאמע שרייט נאך?"

„יא, זי שרייט נאך".

„און זי שעלט מיך?"

„יא, זי שעלט דיך און מיך און אלע מאנספילען און די צוויי געזעלען".

„אויב אזוי, אבא בח, געהען מיר נישט אהיים; מיר בלייבען דא, אין בית־המדרש, ביים תהילים; דא איז שטיל א מחיה, א נחת; בלייב שוין אויך דא, אבא בח; נאריר א תהילים'ל און זאג אויך תהילים.

„אבער די מאמע וועט דאך נישט וויסען וואו מיר זענען"!

„דאס איז בלאטע! זי וועט שוין אויסגעפינען אנדערע; די וועלט שלאפט נישט.

„און אבא בח האט זיך געלאזען צורערען און זיך אוועקגעזעצט גלייך מיט אונז זאגען תהילים.

„הקיצור אין א פאר שעה צייט איז דער יונגערער זוהן אויך שוין געזעסען און געזאגט תהילים.

„שפעטער איז אריינגעקומען דער שמש, משה בער. האט ער יערען פון אונז מכבד געווען מיט א ביסעל בראנפען און מיט א שטיקעל אלטע ברויט וואס ס'האט זיך איהם אפגעשטעלט פון א יאהרצייט.

„ווען־זשע זענען מיר אהיימגעגאנגען? ווען דער רב איז אריינגעקומען און אונז געהייסען אהיימגעהן.

„זיין טענה איז געווען, אז א ייד טאר נישט אוועק פון זיין ווייב אין א דאנערשטאג, ווען זי דארף אנגרייטען אויף שבת.

„ווען מיר זענען אלע אריין אין הויז, האט די מאדאם ווידער געעפענט איהר מויל.

„האט דער בעל־הבית קיין סך נישט געטראכט און אונז אוועקגערופען דאווענען מנחה און מעריב.

„אזוי איז דאס אנגעגאנגען פאר א לאנגע צייט ביז די מאדאם האט אויפגעהערט שרייען און שעלטען און מאהנען אויף שבת און אויף קליידער.

„און ווען דער בעל־הבית האט געזעהן, אז דאס אנטלויפען פון שטוב האט געהאלפען, האט ער צו אונז געזאגט:

„חברה! ווען איהר וועט אמאל האבען ווייבער און איירע ווייבער וועלען האבען גרויסע מיילער און זיי וועלען יערער וואך בעטען געלד אויף שבת און אויף קליידער, זאלט איהר טון דאס אייגענע וואס איך: אנטלויפען פון הויז און זאגען תהילים; דאס וועט פערמאכען זייער מויל.

„פאלגט מיך!

„אז איהר וועט מיך פאלגען, וועט זיין גוט און וואויל צו אייך און צו איירע קינדער.

„און מיר האבען צוגעזאגט צו וגעהן אין זיינע וועגען.

„און איך האלט ווארט ביז'ן היינטיגען טאג; ווי נאר מיין עלקע נעהמט באשע באלעמוטשען ווענען א קלייד, א זיך, אדער זי בעט א פאר זלאטעס אויף שבת, בין איך שוין נישט אין הויז! אדער איך געה אין א צוקערניע טרינקען א גלעזעל טיי, אדער איך זעץ זיך אוועק מיט גוטע ברידער שפילען אין קארטען, אדער איך כאפ זיך אריין אין א קינא.

„אט אזוי ווי איהר הערט, געה איך אין די וועגען פון מיין לאדזער בעל־הבית.

„און וואס זאל איך אייך זאגען: איך האב קיין חרטה נישט.

„מיין עלקע באשע האלט ס'מויל".

דא האט זיך דער חבר מיינער שלמה, אוועקגעזעצט און זיך אפגעווישט דעם שווייס.

פרעגט מען איהם: „געענדיגט"?

„יא", זאגט ער, „איך האב געענדיגט, מעהר האב איך נישט וואס צו זאגען".

„וואס־זשע האט דאס צו טון מיט דער פראגע ווענען דעם בעקער־שטרייק.

„וועמען ארט עס די בעקער? איך האב זיך דערמאנט אן דער געשיכטע, האב איך זי אייך דערצעהלט".

אט אזא שלמה איז דאס, דער חבר מיינער. איצט געהט ער נעבעך ארויס פאר א ביסען ברויט.

—(:0:)—

עבר-הירדן און די ענגלישע אינטערעסען

לויט'ן תנ"ך איז עבר-הירדן איינגעשלאסען אין ארץ-ישראל

פון ד"ר א. גינזבורג

אין די אראבישע קרייזען איז לעצטענס ענטשטאנען א טומעל ארום דעם ענין פון א יודישער קאלאניזאציע אין עבר-הירדן. פארהאן דארט צדדים אויף פאר און געגען דער קאלאניזאציע. פאקטיש האבען אבער די אראבער קנאפ־וואס צו זאגען אין דעם ענין.

די קאלאניזאציע פון עבר-הירדן דורך יודען קאן ברענגען די דארטיגע אראבער, נישט ווייניגער נוצען ווי די יודען גופא. דורך דער יודישער קאלאניזאציע, וואלט דער עבר-הירדן, וועלכער פוסטעוועט שוין הונדערטער יאהרען, ווידער אויפגעלעבט, ס'וואלט פארגעקומען מיט דעם עבר הירדן דאס זעלבע, וואס איז פארגעקומען מיט ארץ-ישראל. עס וואלטען אהין איינגעבראכט געווארען נייער קאפיטאל, פיישע מענשליכע ענערגיע און מאדערנע מעטאדען פון אגריקולטור און אינדוסטריע, וואס וועט פריהער אדער שפעטער זיין צום וואויל פאר דער גאנצער דארטיגער בעפעלקערונג, — פאר די אלט-בעזעסענע אראבער ווי פאר די ניי־אנגעקומענע יודען.

די פאלעסטינער אראבישע פאטריאטישע פרעסע האט אויפגעהויבען אזא ליארם און א געוואלד געגען דעם יודישען איינדרינגען אין עבר-הירדן דער וואס איז בעקאנט מיט דעם כאראקטער פון דער פרעסע אין די דאזיגע אזוי גערופענע קאלאניזאציאנס-לענדער ווייס, אז זי, די דאזיגע פרעסע, איז בלויז א וואפען אין די הענד פון די אימפעריאליסטישע מלוכות, וואס הערשען דארטען. זי, די דאזיגע פרעסע, שרייט און ליארעמט, ווען מען הייסט איהר שרייען און ליארמען. זי איז שטיל און רוהיג, ווען מען גיט איהר צו פערשטעהן, אז מען דארף זיין שטיל און רוהיג. זי, די דארטיגע פרעסע, האט נישט קיין אייגענע מיינונג. זי איז א געטרייע דינערין פון איהרע באלעבאטים, א געטרייע דינערין פון די אימפעריאליסטישע אינטערעסען.

דאס זעלבע איז אויך מיט דער פאלעסטינער אראבישע פרעסע. זי איז נישט זעלבסשטענדיג, זי איז נישט פריי. זי דריקט נישט אויס איהרע אייגענע מיינונגען. זי טוט, וואס מען הייסט איהר פון די הויכע פענסטער. זי איז א וואפען אין די הענד פון דעם ענגלישען אימפעריאליזם, וועלכער וויל נישט, אז עס זאל פארקומען א התקרבות, א דערנעהנטערונג, א פריינדליכע און מענשליכע בעציהונג צווישען די אראבער און די יודען. דער ענגלישער אימפעריאליזם האלט זיך אין דעם אלטען כלל פון אלע אימפעריאליסטען פון אלע צייטען: „צוטייל און בעהערש"!

די דאזיגע בעהויפטונג איז נישט „גענומען פון ארבעל". קען מען זעהן דערפון, וואס די פאלעסטינער אראבישע פאטריאטישע פרעסע איז כמעט קיינמאל נישט ארויסגעטראטען שארף געגען ענגלאנד. געגען דעם אייגענעם באלעבאס טרעט מען נישט ארויס... דער גרעסטער אראבישער פאטריאט אין פאלעסטינע איז דער מופטי פון ירושלים. און ער, דער דאזיגער פאטריאט און הויפט-העצער געגען די יודען, איז א בעאמטער פון דער ענגלישער רעגירונג. די ארץ-ישראלדיגע רעגירונג, דאס הייסט, ענגלאנד, צאהלט איהם א יעהרליכען געהאלט, און אנדערע ווערטער, ער קריגט בעצאהלט פאר זיינע העצעס...

ענגלאנד איז אין ארץ-ישראל נישט פון מצווה וועגען. זי איז דארטען נישט צוליב די אינטערעסען פון די אראבער און נאך ווייניגער צוליב די אינטערעסען פון די יודען. זי איז דארטען צוליב איהרע אייגענע אימפעריאליסטישע צוועקען און פלענער. זי דארף האבען פאלעסטינע אלס א ברייטש אין האנד געגען עגיפטען. וואס איז נישט שטארק צופרידען מיט דער ענגלישער איבערהערשאפט. זי דארף האבען פאלעסטינע, כדי צו האבען אן אפענעם וועג צו אינדיען. פאלעסטינע איז פאר איהר א וויכטיגער סטראטעגישער פונקט, און זי וועט דארטען בלייבען אזוי לאנג, ווי עס וועט זיין איהר לוינען...

אבער כדי זי זאל דארטען קענען בלייבען אזוי לאנג ווי זי וועט וועלען, דאס הייסט, „לעולם ועד", מוז מען האלטען דאס לאנד אין שטענדיגער אויפרעגונג, מוז מען האלטען אין העצען און אין רייצען איין טייל פון דער בעפעלקערונג געגען דעם צווייטען. מען טאר נישט דערלאזען צו קיין דערנעהנטערונג צווישען אראבער און יודען. וואראום אויב חס ושלום די אראבער און די יודען זאלען אנפאנגען צו פערשטעהן, אז זייערע אינטערעסען זענען זיך נישט סותר איינע די אנדערע, און אז זייער געמיינזאמער שונא איז באר ענגלאנד, — אויב זיי זאלען דאס פערשטעהען און מיט געמיינזאמע כוחות בעקעמפען דעם שונא, דאן איז עס קאפוט מיט דעם ענגלישען אימפעריאליזם אין דעם „נאהענטען מזרח".

פערשטייט עס ענגלאנד גאנץ גוט. און זי טוט אלץ וואס עס איז מעגליך, אז צו אזא פערשטענדניש זאל נישט קומען. דערפון בעהמט זיך עס די צוויי־פנימדיגע פאליטיק, וואס ענגלאנד פיהרט און האט געפיהרט אין ארץ-ישראל פון דעם ערשטען טאג, וואס זי האט פערכאפט דאס לאנד, שוין אין דער אזוי גערופענער באלפור-דעקלאראציע קען מען בעמערקען די צוויי-פנימדיגקייט פון דער ענגלישער פאליטיק, פון איין זייט האט זי פערשפראכען כלומרשט אכטונג צו געבען אויף די אינטערעסען פון די דארטיגע אראבער, די גאנצע דעקלאראציע איז אזוי געשריבען אז מען קען איהר פשטלען און דרעהען אי אהער און אי אהין. זינט ענגלאנד געפינט זיך אין ארץ-ישראל שמייכעלט זי מיט איין האלב פנים צו די יודען און מיט'ן אנדערען האלבען פנים שמייכעלט זי און ווינקט צו די אראבער.

* * *

די מעשה מיט'ן עבר-הירדן איז אן אלטע.

פון די סאמע עלטסטע צייטען איז דער עבר-הירדן בעטראכט געווארען אלס אן אומאפטיילבארער גליד פון ארץ-ישראל. ווען מען האט געזאגט „ארץ ישראל" איז דער עבר-הירדן געווען איינגעשלאסען שוין משה רעדט וועגען דעם עבר-הירדן אלס א טייל פון דעם „פערשפראכענעם לאנד". לויט דער טראדיציע זאלען זיך דארטען האבען בעזעצט די שבטים ראובן און גד און א האלבער שבט מנשה. קיינמאל, אין דער גאנצער לאנגער געשיכטע פון ארץ-ישראל איז דער עבר-הירדן נישט בעטראכט געווארען אלס אן אפגעזונדערטער טייל פון ארץ-ישראל, אפילו די אלטע רוימער, וועלכע האבען דעם נאמען „ארץ-ישראל" געביטען אויף „פאלעסטינע*)" — אפילו זיי האבען דעם עבר-הירדן נישט אפגעריסען פון פאלעסטינע, עס איז געבליבען פאר ענגלאנד, די מאדערנע רוימער, צו טון די דאזיגע שטיקעל ארבייט. עס איז געבליבען פאר זיי, פאר די ענגלענדער, פאר דעם פאלק וואס גרויסט זיך מיט זיין ליבשאפט און רעספעקט פאר דער ביבעל, — עס איז געבליבען פאר זיי צו הערען די ביבעל ווי דעם קאטער און מאכען דעם דאזיגען שניט. זיי האבען אפגעטיילט דעם עבר הירדן פון ארץ-ישראל און האבען עס געמאכט פאר א „זעלבסשטענדיגער מלוכה" אונטער דער פופען־הערשאפט פון א בעדוינער־ען „עמיר"...

און געטון האבען זיי עס גלייך נאך דעם „האניג - מאנאט" פון דער באלפור - דעקלאראציע. און זי האט עס געטון דווקא מיט דער צושטימונג פון דעם יודישען „נציב-העליון" סעמועל... ענגלאנד האט זיך שוין דאן בעצייטענס בעווארענט אז די יודען זאלען זיך נישט קענען בעזעצען אין עבר-הירדן. די באלפור-דעקלאראציע, האט עס געמיינט, איז בעגרעניצט בלויז אויף דעם טייל פון ארץ-ישראל, וואס ליגט צום מערב-זייט פון ירדן, אבער נישט אויף יענעם טייל וואס ליגט צום מזרח-זייט.

דער עבר-הירדן איז פראפארציאנעל פיל רייכער אין פרוכטבארען לאנד, ווי דאס איז די בעריגיגע ארץ-ישראל, דער עבר-הירדן איז פראפארציאנעל אויך פיל שיטערער בעזעצט, ווי דאס איז ארץ ישראל, גרויסע שטרעקען פון לאנד, וואס וואלטען געקענט פערוואנדעלט ווערען אין א גן עדן אונטער בעארבייטונג, וויסטעווען און פוסטעוען דארטען. ענגלאנד וויל אבער דארטען נישט האבען קיין יודען. זי האט מסתמא איהרע אימפעריאליסטישע אורזאכען פארוואס זי וויל עס נישט. זאל דאס לאנד פוסטעווען און וויסטעווען, זאל די בעפעלקערונג הונגערען, אבי די יודען וועלען דארטען נישט האבען קיין צוטריט...

דאס איז געווען די אמת'ע כוונה דערפון וואס ענגלאנד האט געמאכט דעם עבר-הירדן פאר א „זעלבסשטענדיגער מלוכה".

*) אספסייגוס איז געווען דער ערשטער, וואס האט אויף די ארץ-ישראל מטבעות געשטעלט דעם נאמען פאלעסטינע.

תורת משה אונטער פילאזאפישער קאנטראל

(פון רמב"ם'ס לעבען און שאפען)

פון ה. קרוגער

דער רמב"ם אויסער זיין פילאזאפיע, איז דאך געווען רעליגיעז, און געגלויבט אין דער געטליכקייט פון תורת משה.

איז פערהאן אין פילאזאפיע אן ארט צום גלוי'בען אין דער מעגליכקייט פון [ענטפלעקונג], דאס מיינט: גאט זאל זיך בעווייזען צו איינעם אדער עטליכע און זיי איבערגעבען א תורה? די פראגע איז אפהענגיג אן א צווייטער: איז די וועלט אן אייביג עקזיסטירענדע און איהר עקזיסטענץ איז אומפערמידליך (מחויב המציאות) ווי אריסטו בעהויפטעט, אדער זי איז א בעשאפענע (מחודש) דורך דעם ווילען פון גאט, לויט דער יודישער טראדיציע? אין ערשטען פאל געהט די וועלט לויט די אומפערמידליכע נאטור-געזעצען פון אייביג אן, ממילא בלייבט קיין ארט נישט פאר עטוואס איבער דער דרך הטבע, פאלגליך אויך נישט פאר א תורה פון גאט (תורה מן השמים) אין צווייטען פאל וואס גיט צו די מעגליכקייט פון א בעשאפענע וועלט, ווייל אזוי האט דער בורא ווען ס'איז געוואלט, קען דאך אזא ווילען קומען א צווייט מאל, ביים געבען א תורה פון הימעל צו מענשען, כאטש דאס געהט ארויס פון דער דרך הטבע.

אין קורצען: חידוש העולם געהט צוזאמען מיט תורה מן השמים, ווייל אויב דאס ערשטע ערמעגליכט אוממעגליכעס, קען דאס צווייטע אויך אזוי זיין, און אויף די פראגעס: פארוואס איצט, נישט פריהער און נישט שפעטער. א.ד.ג. איז פערהאן איין ענטפער: אזוי האט דער בורא געוואלט אדער אזוי האט זיין חכמה גוזר געווען, און מיר ווייסען נישט פארוואס, געניג איך צו ווייסען, אז עטוואס איז בעשאפען געווארען דורך זיין ווילען, און חידוש העולם מיט תורה מן השמים זאלען ווערען מעגליכקייטען. (מו"נ ח"ב פרק ב"ח).

צו דער מסקנא אויף חדוש העולם איז ער געקומען נאך א שווערען אנאליזירען אלע אריסטו'ס ארגומענטען וואס צייגען אויף „קדמות", און נישט געפונען דערויף א הסכמה מצד דעם שכל. זאל ער יא האבען געפונען, וואלטען איהם די פסוקים פון דער תורה וואס בעווייזען אויף „חידוש" נישט צוריקגעהאלטען צוצושטימען צו אריסטו'ן, און די פסוקים איינצולערנען זיי זאלען שטימען, „ווייל די טויערען פון פירושים זענען נישט פערשלאסען". נאר, נישט אפגעבענדיג די ראיות אויף „קדמות" גענוג שטארק—אזוי דעם רמב"ם ראיות אויף „חידוש", וועלכע זענען אויך נישט גענוג שטארק — מעגען מיר זיך פערלאזען אויפ'ן פשט פון די פסוקים וואס ווייזען אן אויף חידוש, „נישט זינדיגענדיג דערמיט געגען שכל". (מו"נ ח"ב פרק ט"ז, כ"ח)

בעשטעטיגענדיג חידוש העולם אין א געוויסען דאטום, „ווייל אזוי האט דער בורא געוואלט", ווערט שוין מעגליך דער נס פון א תורה מן השמים אין א געוויסען דאטום, דורך דעם גרעסטען פון די נביאים. ווער עס האט געקראגען אויף זיך די געטליכע שפע פון גאט. דורך דעם „שכל הפועל", (וועלט שכל) וועלכער איז דער ממוצע צווישען בורא און די נידעריגע וועלט, און ער איז עס וואס ברענגט ארויס מכוח אל הפועל אלע צורות, (פאר מען), די פארמען פון דער נשמה אריינגערעכענט. דער נביא וואס האט מעהר ווי אלע ענטוויקעלט זיין „שכל הנקנה" און אריינגעבראכט א גלייכע הארמאניע צווישען שכל און געפיהל — ער איז עס דער וואס האט געקענט אריינזאפען אין זיך די גרויסע שפע פון גאט דורכ'ן שכל הפועל, און אויף אזא אופן האבען מיר געקראגען די תורה פון הימעל דורך משה רבינו, דער גרעסטער איבער אלע נביאים, (מו"נ ח"ב פרק ל"ב ביז ענדע חלק, משנה תורה, יסודי התורה פרק ז'.)

ווי געזאגט, קען מען קיין קשיות נישט פרעגען: פארוואס אין יענער צייט און נישט אין קיין אנדערע? פארוואס נאר צו יודען, נישט צו אלעמען? ווייל דער ענטפער איז איינער: אזוי האט ער געוואלט, נאר מיר קענען יא פרעגען: וואס איז די אויפגאבע פון אזא תורה און וואס איז זי געקומען פערריכטען, ווארים עס לאזט זיך נישט גלויבען דער בורא זאל איינברעכען די טבע אהן צו האבען א וויכטיגען צוועק דערביי: נישט ווייסענדיג דעם צוועק פון אלע פרטים, ווייל מיר קענען נישט אריינדרינגען אין די טיפעניש פון זיין חכמה, אבער בדרך כלל וואלטען מיר יא געדארפט ווייסען וויפיל די תורה קען העלפען די מענשען צום הויפט. (מ"נ ח"ג פרק כ"ז).

די זאך איז פאר איהם קלאר, אז די תורה קען נישט ברענגען דירעקט — נישט מיט איהר מעטאפיזישען טייל, נישט מיט איהרע פראקטישע מצוות — צום הויפט-ציל: ארויסצוברענגען דעם שכל „מכוח אל הפועל", ווייל ווי פריהער ערקלערט, קען מען עס נישט קריגען דורך מדות טובות, אויך נישט דורך מעשים טובים, און אפילו נישט דורך לערנען זאכען וואס קומען בקבלה נאר ארבייטענדיג שווער און לאנג מיט'ן שכל איבער פיזישע און מעטאפיזישע אמת'ן, מוזען מיר זאגען אז די תורה מיט איהרע מצוות זענען בלויז מיטלען וואס זענען נויטיג פאר'ן מענשען צו קענען דורך זיי דערגרייכען דעם הויפט-תכלית, די תורה בעצוועקט איינצופיהרען אזא לעבענס-פארמע וואס קען ארויסגעבען פון זיך וואס מעהר מענשען בפועל, דערפאר מוז זי זיין צוגעפאסט נישט צו איינצעלנע וואס פעהלען זיך אין איהר, נאר צום גאנצען המון, די גאנצע געזעלשאפט מוזען די מצוות פראקטיצירען און ארויסקריגען דערפון פאלגענדעס:

א) ריכטיגע בעגריפען אין אזא פערשטענדליכער פארם, וואס דער המון קען בעגרייפען; ב) ריכטיגע בעגריפען פון מאראל פאר'ן יחיד ווי פאר דער געזעלשאפט לויט וועלכע מענשען זאלען קענען לעבען רוהיג און צופרידען; ג) מצוות וואס יעדער מוז זיי אפהיטען, יעדע פון זיי וואס בעצוועקט צו דערמאנען יעדערען אן די ריכטיגע מיינונגען און מאראלישע פליכטען (מ"נ ח"ג פרק כ"ג און כ"ח, אויך חח"ב פרק ל"ד).

די דריי אויפגאבען — די לעצטע צו פערשטאר קען די פריהערדיגע צוויי — וואס די תורה האט זיך געשטעלט, דארפען דערהויבען דער געזעלשאפט אויף א העכערער מדרגה פון דענקען און לעבען, דאס לעבען ווערט דאן גרינגער. די מלחמה צווישען גוט און שלעכטס, צווישען אייגנטליכקייט און פאלשקייט, צווישען תאווה און מעסיגקייט — ווערט בעזייטיגט, און דאן קען דער איינצעלנער געפינען פריי פאר זיך דעם וועג, וועלענדיג זיך איבערגעבען צום העכסטען צוועק פון לעבען: ארויסצוברענגען זיין שכל בפועל".

אזוי האט דער רמב"ם פערשטאנען—און אזוי האט ער געמוזט פערשטעהן לויט זיין שיטה — די אויפגאבע פון'ם געטליכען געזעץ. (מו"נ ח"ב פרק ל"ט, מ' און איבערהויפט אין אגרת תימן), און אויב אזוי מוזען אין איהרע שכלען זיין די אמת'ן פון פילאזאפיע, און אין איהרע מצוות, די אמת'ע עטיק פאר דער גאנצער מענשהייט, די וועלכע פיהרט צום העכסטען ציל פון פאלקאמענהייט.

קומענדיג צו דעם פונקט האט זיך אנגעפאנגען זיין שווערע ארבייט, וואס אפילו פאר אזא גייסטיגען ריין איז עס נישט גרינג געווען קומענדיג מיט אזא אפריארישען גראניק צו דער תורה, האט ער געטראפען א סך דעות וואס זענען אין געגענזאץ צו די פילאזאפישע גרונט-יסודות, וועלכע ער בעטראכט פאר אויסגעהאלטענע אמת'ן, בעת די מצוות זענען אויך נישט גרינג צו ערקלערען באופן ווי זאלען פיהרען צו זיין פריהערגעשטעלטען תכלית. וואס טוט מען? מאכען פשרות צווישען ביידע אמת'ן, אזוי ווי א סך פאר איהם און נאך איהם האבען געטון — האט אזא פיל דורכגעדרונגענער מיט שכל נישט געקענט. אראונטערגעבען פון אמונה האט ער דאך נישט געטארט, בעת אראונטערנעהמען פון שכל האט ער ב'שום געקענט, גלויבענדיג אז דער שכל איז די העכסטע אינסטאנץ איבער אלעס. נאר איין רמב"ם האט געקענט אריינברענגען כאטש א שטיקעל הארמאניע זאמלענדיג פסוקים און מאמרים צעווארפענע, אנהענגען אויף זיי זיינע פילאזאפישע אמת'ן ביז די רעליגיע האט געקראגען די צורה וואס ער האט איהר געוואלט געבען.

בראַוואָ הער אַלפרעד!

(פון דער סעריע: „אַלטער מאַרק")

פון יוסף זעלקאָוויטש

אָרים איז דער פּעראָיין פון די משאַ־פיהרער און לאַסט־טרעגער. עטליכע, דילעטאַנטיש אַליין צו־זונויפגעשלאָגענע טיש און בענק און אַזאַ ענגליך שענקעל, אין וועלכען דער פונקציאָנער פון פּעראָיין בע־האַלט אויף איבערנאַכט זיינע פּאַפּירען און דעם פּעראָיינס־שטעמפּעל. און ווייל דער פּעראָיין איז אַן אָרימער און קיינער האָט און קען פון איהם נישט עפּעס אַרויסנעהמען, איז ער נישט פערשלאָסען אויף שלאָס און ריגעל, איז געווען דאָס בלויזע פלאַכע שלעסעל, וועלכעס ווערט אויף ביינאַכט אנגעהאָנגען און וועלכעס דינט אַלס אַ מין „זכר לטיט" — עלעהיי אַ פּרעגט מיט אַ ריגעל, אַבי נישט געלאָזט אויף הפקר.

עס זענען אַמאָל געווען ערגערע צייטען, עס זענען געווען צייטען פון שווערע יונטעפס און נאָך הארבערע בויט און דער פונקציאָנער האָט געצייטערט איבער דעם פּעראָיין־פערמעגען: מ'קען ביינאַכט די טישען מיט די בענק אַלס הייך־מאַטעריאַל אַרויסנעהמען. האָבען דעמאָלט די מיטגלידער פון פּעראָיין צונויפגעזאַמעלט גראָשענס און צוויי־גראָשענס פאַר וועלכע דאָס שלעסעל איז געקויפט און פערלייגט געוואָרען אויף דער פּעראָיינס־טיר.

אָרימעלייט האָבען געפּרוּווט, געביסען זיך די שפּיצען פון די פינגער, געשטעליעט צו זייערע פער־צערטע גופים די האַלב פערפרוירענע קינדער, אָבער עס איז קיינער נישט איינגעפאַלען אַפילו צו טראַכטען וועגען אַראָפּרייסען דאָס פלאַכע שלעסעל און פון פּעראָיין אַ טיש אָדער אַ באַנק אַרויסצונעהמען.

די אָרימקייט האָט אין יענע שווערע צייטען איהר עקזאַמען אָפּגעגעבען און די טויער פון דעם פּעראָיין האָבען מיט בערויערען נאָר געקענט שאָקלען מיט די קעפּ:

— סאַ'שאָר געווען די גראָשענס אויסגעגעבענע אויפ'ן שלעסעל, עס וואָלט סיי ווי סיי קיינער נישט צונעמען.

זיי האָבען אָבער נישט געוואוסט די טויער פון דעם פּעראָיין, אַז אַ שלאָס אויף אַ טיר איז נישט בלויז אום צו פערהיטען, אַז מען זאָל דורך אַט דער טיר גאָרנישט אַרויסטראָגען, נאָר טיילמאָל און ביי געוויסע אומשטענדען דאַרף מען אַ שלאָס ביי אַ טיר, כדי מען זאָל דורך איהר גאָרנישט קענען אַריינטראָגען, וואָלטען זיי, די טויער פון פּעראָיין געוואוסט פון אַזאַ פערהאַנענע עווענטואַליטעט, וואָלטען זיי אפשר ביי אַ געהעריגער אָנשטרענגונג פערזעהן די טיר פון זייער פּעראָיין מיט אַ געהעריגען שלאָס און ריגעל און איבער שלאָס און ריגעל נאָך אַ פּרענט, און וואָלט דאָס געטון געוואָרען, וואָל נישט געקומען צו דעם וואָס יעצט ווייטער דערציילט ווערען — — —

דער חושך פון דער זומערנאַכט האָט איינגע־הילט דעם אַלטען מאַרק אין אַ געדיכטען זאַק, נישט צו זעהן די היזער, נישט צו זעהן די אָנגע־שטעלטע לאָקאָמאָציע־מכשירים, מיט אָנגעלאָדענע סחורות — פינסטער, אַלעס צונויפגעמישט אין איין שוואַרצע קופּע, נישט אונטערצושיידען אין געגענשטאַנד פון צווייטען, כאָטש נעהם די אויגען אַרויס.

ווי אַזוי האָבען די צוויי מענשען מיט די טעקעס אונטער די אָרעמס געפינען זייער וועג אין דעם חשכות פון יענע נאַכט? ווי אַזוי האָבען די נישט העכט און פיס געבראָכען. גרייענדיג און שטאָלפּערענדיג מיט נישט זיכערע פיס איבער דעם אָנגעוואָרפענעם געמויזעכץ פון אַלטען מאַרק? — עס געשעהען אָפּטמאָל הוץ־מדרך־הטבע־זאַכען. זאָ־לען מ'יר אָננעהמען, אַז אין דעם פאַל איז אויך געשעהן, אַזאַ יוצא־מן־הכלל־זאַך — די צוויי מע־נשען האָבען זיך אין דער פינסטערע זאַכט אַדורכ־געקריגען דורכ'ן אַלטען מאַרק און זענען אַריינגעקו־מען אין דער זייטען־גאַס, צווישען וועלכערס הייזער עס האָט זיך אויך געפינען דער לאָקאַל פון פּעראָיין פון די משאַ־פיהרער און לאַסט־טרעגער.

— נו, ווי מיינט איהר, יונגער נויהיים, וועט זיך אונזער מיסיע איינגעבען?

— איך צווייפעל אין מאָמענט נישט, הער סאַ־פיר, אין אייער אונטערנעהמונגסקראַפט.

— זעהט איהר שוין, און ביי אייך האָט עס אויס געזעהען ווי אַראָפּצוגען דעם הימעל ... ער ערד.

די צוויי שאָטענס זענען פערשוואונדען געוואָרען. נישט געווען מעהר איבער וואָס און פון וואָס צו רע־דען. איינער האָט זיך געדוקט נאָכ'ן צווייטען — שוואַרצע פינסטערע שאָטענס, מיט גנבהשע, מיט מערדערישע טריט.

דער ערשטער, וועלכער האָט דערטאַפּט דאָס פלאַכע שלעסעל איבער דער טיר פון פּעראָיין איז געווען הער אַלפרעד נויהיים. דאָס קיהלע אייזען האָט איהם אַ בריה געטאָן איבער דער וואַלגעפלעג־טער, און אויסמאַניקורטער האַנט, ער האָט עס אַ־וועקגעוואָרפען:

— פערשלאָסען הער סאַפיר.

— ששש... דורפט נישט קיין נאָמען, ווענט האָ־בען אויערען. פערשלאָסען זאָגט איהר? — כ'האָב עס פאָרגעזעהען, נאָט, פּרובט מיט דעם עפענען.

הער אַלפרעד האָט ווייטער אין זיין האַנד דערפילט אַ קאַלטקייט פון אייזען, צי פון שטאָל, נאָר דאָס מאָל האָט עס איהם נישט געבריהט. ער האָט נאָר געהאַט דאָס געפיהל ווי ס'וואָלט זיך איהם עפּעס אַנ'עלאַסטישער פינסטער שרעק אַריינ־געגליטשט אין האַנד אַריין.

עס איז געווען אַ קורצער ברוכשטייל מיט וועלכען הער אַלפרעד האָט געאַרבעט אַרויסציהען דאָס שלעסעל צוזאַמען מיט דער פערפעסטיגונג. נאָר נישט זייענדיג געוואוינט צו דער מלאכה, האָט ער קרייצענדיג דאָס שטאָל איבער אייזען צופיל גע־רודערט אָנגעמאַכט און הער סאַפיר איז געוואָרען אויפ־געבראַכט:

— איך ווייס נישט וואָסאַרע סעקרעטאַר איהר זייט, אַז איהר קענט אַפילו אַזעלכע קליינינקייטען נישט צום שטאַנד ברענגען?

הער אַלפרעד האָט געפילט די גאַנצע גע־עט־טיגקייט פון הער סאַפירס פאַרוואורף און אַ רויטקייט האָט איהם פון קאָפּ ביז פיס בעשלאָגען:

„אַז איך בין באמת צו גאָרנישט פעהיג, נישט קיין אייגענע איניציאַטיוו, נ'יט אַפילו אויסצופיהרען יע־נעמס אונטערנעהמונג" און כדי זיך צו רעהאַ־ביליטירען אין די אויגען פון הער סאַפיר, האָט ער מיט אַלע כוחות אַ ציה געטון פאַר דעם ברוכ־שטאַנג. די טיר האָט אַ שווערען און האַרטען קרעכץ געגעבען, און דער סקאָבעל צוזאַמען מיט'ן שלע־סעל זענען אַראָפּגעפאַלען אויף דער ערד.

און ווייטער איז אַלעס אַוועק אויף אַ גלאַטי־גען וועג: דעם פונקציאָנערס שענקעל האָט שוין קיין שלעסעל אויך נישט געהאַט און די צוויי זופּלאָ־דען, וועלכע האָבען זיך אין די טישען געפינען זע־נען גאָר אויפסניי נישט פערשלאָסען געווען און די צוויי הערען, האָבען מיט אַ רוהיגער לייכטקייט אויס־געלאָדענט דעם אינהאַלט פון דייערע אָנגעשטאָפּטע טעקעס און מיט איהם אָנגעפּאַקט דאָס שענקעל און די שופלאָדען.

— נו, יונגער נויהיים, ווי מיינט איהר, איז אונז אונזער עקסקורסיע געלונגען?

— פולשטענדיג, הער סאַפיר.

הער סאַפיר האָט טריאומפירט, ער האָט גע־קוואָלען, ער איז געוואָרען גרויסמוטיג און האָט עפּעס פון זיינע פערדינסטען אויך געוואָלט צו־וואַרפען דעם הער אַלפרעד נויהיים.

— יאָ, עס האָט זיך אונז, ווי ביז איצט פול־שטענדיג איינגעגעבען, אָבער דאָס נאָר דאַנק אייער ווערטע מיטהילף...

— אַך, לאָזט זי דאָס, הער סאַפיר!

— אָבער, ניין, הער נויהיים, זי האָבען פּאַר־טרעפליך געאַרבייט, איהר זייט דער ריכטיגער זוהן פון אייער פאָטער...

פו דעם קאָמפּלימענט איז דעם סעקרעטאַר הער אַלפרעד געוואָרען אַזוי וואַרעם ביים האַרץ, ווי אַנומעלט בעת, הער בוימאַן האָט איהם גערופען „מיין יונגער פריינד". דער קאָמפּלימענט האָט איהם דערנעהנטערט צו הער סאַפיר אויף גאַנצע טויזענד מייל און ער האָט זיך דערויבער דערלויבט צו שטעלען דעם הער סאַפיר איינע פראַגען, וועלכע האָבען איהם ווי שווערער געמאַכט זיין האַרץ.

— מיינען זי נישט, הער סאַפיר, אַזאַ אַזאַ געשיכטע קוואַליפיצירט זיך צו דער פּאָליציי? עס איז דאָך אַ געוועהנליכער איינברוך?

הער סאַפיר האָט הערצליך געלאַכט:

— איהר זייט נאַאיוו, הער נויהיים, סתם אַן איינברוך קוואַליפיצירט זיך נישט צו דער פּאָליציי, עס מוז זיין אַן'איינברוך מיט'ן ציל צו רויבען, מיט אַנדערע ווערטער עפּעס מיטצונעהמען מיט זיך און מיר, נישט בלויז וואָס מיר האָבען גאָרנישט אַוועקגענומען פון דעם גרויסען „פערמעגען" נאָר מיר האָבען נאָך צוגעלייגט...

שרעקליך האָט זיך הער אַלפרעד צעלאַכט פון דער אָקאָרדשט וואָס געהעריטער חכמה:

— אָבער הער סאַפיר, אַזוי ווי איהר זאָגט עס איז עס דאָך ווידער פּראָוואָקאַציע?!...

הער סאַפיר האָט איהם לאַנג אָנגעקוקט, ווי ער וואָלט געהאַט אַ ישוב מיט זיך אַליין, צי זאָל ער ענטפערען אויף אַזאַ נאַרישע שאלה, צי נישט. ער איז אָבער פון דעם אָפּגעטעטעם שטיקעל אַר־בייט געווען ביי אַן'אויסערגעוועהנליכען הומאָר און ער האָט בעשלאָסען צו ענטפערען:

— וואָס ווילט איהר פון זיך מאַכען, הער יונגער נויהיים, איך מיין וואָס ווילט איהר זיך יוד־מען אין דער צוקונפט: איהר ווילט ווערען אַ סוחר, צי ווילט איהר אייביג פערבלייבען אַ שרייבער'ל ביי אונז צי אין אַנדערען פּעראָיין?

— נאַטירליך, וויל איך ווערען אַ סוחר!

— זעהט איהר! איהר ווילט ווערען אַ סוחר, און איהר האָט די מינסטע אונטערלאַגען דערצו! ווי אַזוי ווילט איהר ווערען אַ סוחר, אַז איהר קענט שטעלען אַזעלכע קלאָץ־קשיות: וואָס איז פּראָוואָקאַציע? אַ קרימינעלער צי אַנ'עטישער פערברעך?

— נו, נאַטירליך, נאָר אַנ'עטישער!

— נו, און איהר פרעגט, ווי אַזוי אַ סוחר בע־גייט אַנ'עטישען פערברעך?.... — פרעגט עס אייער פאָטער, פרעגט עס דער בוימאַן, פרעגט עס יעד־מען איהר ווילט, איבעריגענס, וועט איך די קשיא פערענטפערט ווערען, ווען איהר אַליין וועט זיך ווידמען דעם סוחרישען בערוף און כדי איך פּאַרצו־ברייטען ווי געהעריג צו אָט דעם בערוף וועט איהר טאַקע אַזוי גוט זיין און מיין געגנוואַרט אָנגעבען די אָנמעלדונג, אין דער פּאָליציי. אַלזאָ; קלינגט אָן: אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם טרעגער־שטרייק אויפ'ן אַלטען מאַרק, מעלד איך אָן, אַז די זעלבע טרעגערס האָבען אין זייער פּלאַן אַ גאַנצע איבער־קעהרונגס־אַקציע וועגען וואָס עס קענ'ן בעשטעטי־גען די אויפרופען, וועלכע זענ'ען היינט אַריינגעקומען אין זייער פּעראָיין אַריין.

— אָט אַזוי, הער יונגער נויהיים, איהר האָט אייער עקזאַמען אויסגעהאַלטען; איהר קענט זיך שוין רוהיג ווידמען אייער סוחרישען בערוף.

———(:ס:)———

די פערלוירענע פרוי

ערצעהלונג (נאָך פראַנצויזישען) פון נ. פּערלמאַן

— אָט ווי איך בין געווען, — האָט בען אָנ־געהויבען, — האָב איך זי איבערגעלאָזען און בין אַרויס פון האָטעל. איך בין שוין נישט צוריקגע־קומען. אין אָנהויב האָב איך, דאַכט זיך, פון דעם גאָרנישט געטראַכט, עס איז מיר גאָר אַזוינס אויפ'ן געדאַנק נישט אַרויפגעקומען, — און דאָך איז עס געשעהן. איך האָב זי פערלאָזען. איך האָב מיין פרוי גאַנץ פשוט פערלאָזען. עס איז געווען גרויזאַם פון מיר, געמיין, זי איז געווען אַ שעהן ווייבעל, אַפילו גאָר אַ שעהנע, פונדעסטוועגען בין איך אַנטלאָפען פון איהר, ווי קאָנסטו, באָריס, דאָס ערקלערען?

באָריס האָט אָהן חשק אַרויסגעזאָגט:

— וואָס זאָל איך דיר זאָגען? ביזט פון זי־נען אַרונטער...

— עס זעהט אַזוי אויס, — האָט בען צוגעש־טימט.

ער איז געזעסען אַ ווײַלע שטיל און האָט זיך געביסען די ליפּען, ביז באָריס האָט אַ זאָג־געטון מיט אַ זיפץ:

— אַזוי איז דאָס, מיין ליבער פריינד...

בען האָט זיך אויפגעכאַפּט און גענומען ווייטער רעדען:

— אָבער דו קאָנסט זיך גאָרנישט פאָרשטעלען, — האָט ער געזאָגט, — ווי זי האָט מיך גע־האַט איבגעגאַנצען בעהערשט. ווען מיר האָבען חתונה געהאַט, איז זי אַלט געווען 25 יאָהר, און איך — 40. זי איז געווען וואונדערליך. אַ קיילעכדיג יאָהר זענען מיר אַרומגעפאָהרען איבער'ן גאַנצען לאַנד, פון איין האָטעל אין צווייטען. זי איז געווען אַנ־אמת'ע וואונדערין. מיין גליק איז געווען נישט צום בעשרייבען. זי איז געווען אַ זיס ווייבעל, בלאָנד און בלויע אויגען, — מינא האָט זי געהייסען, אָבער אין איין שטאָט האָט פּאַסירט אַ שרעקליכע זאַך. איך ווייס נישט, וואָס עס איז מיט איהר געוואָרען, אָבער גאָר פּלוצלונג האָט זי געוואָרפען אויף מיר אַנ'אומ'חן און גענומען זיך איינרייד־דען נישט־געשטויגענע זאַכען, אַ שטייגער, אַז איך בין איהר נישט געטריי, א. אַז ו. ו. דו דאַרפסט ווייסען. אַז וואוהין מיר זענען נישט אָנגעקומען איז זי געווען אַנ'אָנגעלייגטער גאַסט. זי איז גע־ווען אַ לעבעדיג ווייבעל און האָט צוגעצויגען צו זיך אַלע מענער, ווי אַ מאַגנעט, מיר האָט עס נישט געאַרט, פערקעהרט, עס האָט מיר נאָך אַ הנאה געטון, וואָס מיין פרוי נעהמט אַזוי שטאַרק אויס. זי איז געווען אַ גוט ווייבעל, ביז יואַנען זי האָט מיר אָנגעהויבען מאַכען סצענעס. איך זאָג דיר, באָריס, איך בין געווען גאָט די נשמה שול־דיג, אָבער זי האָט געהאַט אַ שאַרף צינגעל און עס איז איהר גאָר געגאַנגען אין לעבען מיר צו בעווייזען, אַז איך בין אומגעפערכט. איך האָב איהר שטענדיג געמוזט געבען גערעכט, ווייל זי האָט מיך נישט אָפּגעלאָזט, ביז וואַנען זי האָט איהרס אויסגעפיהרט, — און דאָס איז געווען שרעקליך... יאָ, עס איז דערגאַנגגען אַזוי ווייט, אַז איך האָב נאָר געוואוסט די אומאַנגענעהמע זייט פון פּע־הייראַטען לעבען. דעמאָלט האָבען מיר זיך עס געהאַט בעקענט מיט איינער אַ יונגער פרוי. איך האָב זיך אַביסעל בעפריינדעט מיט איהר...

— אַזוי, אַזוי... — האָט באָריס אַרויסגעמור־מעלט — איצט קאָן איך פערשטעהן...

— אָבער ניין, הער מיך אויס, — האָט איהם בען איבערגעשלאָגען, — עס איז געווען גאָר אַנ־אומשולדיגע בעקאַנטשאַפט. אַ ווייבעל, וואָס האָט געהייסען זינאַ, אַ שעהן ווייבעל. אָבער מינא האָט זי פשוט נישט געקענט פערטראָגען. און איינמאָל האָט מינא מיר אָפּגעשפּילט אַ סצענע אין אונזער האָטעל־צימער. מיר האָבען זיך געקריגט. מיין גאָט, ווי שרעקליך מיר האָבען זיך עס געקריגט! זי האָט מיך געמאַכט מיט דער בלאָטע צוגלייך, האָט מיר געזאָגט, אַז איך בין פאַלש, ליגנעריש, אומגע־טריי, אַז איך בין פעהיג אויף יעדער געמיינהייט.. זי האָט מיך בעשולדיגט, אַז איך בין זינאַס גע־ליבטער. „איך געה אַוועק, — האָב איך איהר גע־זאָגט — דאָס, גלויב איך, וועט זיין דאָס בעסטע פאַר אונז ביידען". מעהר האָב איך גאָרנישט גע־זאָגט. איך האָב אָנגעטון דעם הוט און זיך גע־לאָזט געהן צו דער טיר. און דאָ האָט זי אַרויסגע־פּלאַצט מיט ווילדער רציחה, וואָס איך האָב גאָר אַזוינס קיינמאָל נישט געזעהן אין איהר. „געה, געה דיר פון דאַנען מיט דיין זינאַן!... איך וויל מעהר דיין מיאוס'ען פּרצוף נישט אָנקוקען"! אָט אַזוי מיט די ווערטער, האָט זי עס מיר אַרויסבע־גלייט פון דער טיר. איך בין אַוועק. איך וויל פאַר דיר נישט לייקענען, איך בין אַליין אויך געווען שרעקליך אויפגעבראַכט. עס האָט געקאָכט אין דרויסען, אָבער מיר איז עס געווען אַלץ איינס, איך בין לאַנג אַרומגעגאַנגען אין רעגען און עס איז מיר געוואָרען זעהר שווער אויפ'ן האַרצען. אַ ווײַלע האָב איך אַפילו אַ טראַכט געטון, צי זאָל איך נישט קויפען פּרוכט און עס אַרויפברענגען מינאַן. איך האָב עס אָבער נישט געטון, באָריס, איך בין מעהר קיינמאָל אין האָטעל נישט צוריק־געגאַנגען. מעהר קיינמאָל נישט!

— אָבער בען, דו מוזט דאָך טאַקע צוגעבען, אַז עס איז גאָרנישט געווען שעהן פון דיר איבערצולאָזען אַ פרוי אין אַ פרעמדער שטאָט, אין אַ האָטעל....

— ביזט גערעכט, באָריס, איך זאָג עס איצט אַליין...

— און וואָס איז מכוח זינאַן?

— זינאַ? איך האָב זי מעהר קיינמאָל נישט געזעהען, קיינמאָל נישט... איך... איך האָב זי איבער־גאַנצען פערגעסען... אָבער הער בען, וואָס עס האָט ווייטער פּאַסירט. איך בין אַזוי לאַנג אַרומ־געגאַנגען איבער די גאַסען, ביז איך בין אָנגעקו־מען צום האַפען, אַ פינסטערניש האָט מיטאַמאָל זיך אָנגערוקט, דער אָוונט איז שנעל אָנגעקומען, די לאַמפּען אין האַפען האָבען זיך אָנגעצונדען אַ קלאַפּען פון משא־וועגעלעך. און דער רעגען האָט אַלץ געשטראָמט פון דעם גרויסען הימעל. איך בין געשטאַנען און האָב צוגעקוקט ווי מען לאָדט אַ שיף. די שיף, געדענק איך, האָט געהייסען „מאַנפּאַר". עס איז מיר געפעלען געווען צוצוקוקען, ווי דער־בויך פון דער שיף האָט פערשלונגען די אַלע קאַסטענס, דאָס גאַנצע גרויסע געפּעק פון שווערע משא. עטליכע מינוט בין איך אַזוי אָפּגעשטאַנען אַ פערלוירענער מענש, צורודערט אין אַלע מיינע געפיהלען, אַנ'אומגליקליכער. איך ווייס נישט, וואָס עס האָט זיך מיט מיר געטון, אָבער מיטאַמאָל, אָהן שום געדאַנק, האָב איך געקויפט אַ שיפס־קאַרטע צו פאָהרען מיט דער שיף קיין ליווערפּול. עס איז געווען אַלץ אַזוי ווי אין אַ חלום. איך האָב אָפּגע־טון אַזוינס, וואָס אַ קלאָרער מענש וואָלט אַוודאי נישט געקאָנט טון. אויפ'ן דעק פון שיף איז אויך אַלץ געווען גרוי און שמוציג. אויפ'ן אַנדערען טאָג, אינדערפריה, בין איך אָנגעקומען קיין לי־ווערפּול. איך בין דאָרט נישט פערבליבען, עס איז אַזאַ טומעלדיגע שטאָט. איך האָב דאָרט גאָר־נישט געזעהן, אַ חוץ אויטאָס, טראַקס און טיי־הייזער. אַ שעה צייט בין איך אָפּגעזעסען אויפ'ן וואָקזאַל, נאָך אומגליקליכער און עלענדער ווי נע־כטען. איך בין שנעל אָפּגעפאָהרען קיין לאָנדאָן און האָב דאָרט איינגעאָרדענט מיינע געשעפטען. מיט אַ פּאָר טעג שפּעטער בין איך שוין געווען אויפ'ן וועג קיין סאַוטהעמפּטאָן. דאָרט האָב איך זיך אַר־רויפגעזעצט אויף אַ דאַמפער, וואָס איז געפאָה־רען קיין אַמעריקע... אין אַמעריקע בין איך פער־בליבען איבער דריי יאָהר...

באָריס האָט אויפגעהויבען די אויגען אויף זיין פריינד:

— איך מוז דיר זאָגען, בען, עס איז אַן אויסערגעוועהנליכע געשיכטע... עס איז נאָך אַלץ מיר שווער צו פערשטיין ווי אַזוי פערגעסט זיך עס אַ מענש און טוט אַזאַ זאַך... וואָס האָט דיין פרוי דערויף געזאָגט?

— איך האָב איהר קיינמאָל נישט געשריבען, איך האָב מעהר קיינמאָל נישט געהערט פון איהר. איך בין פערשוואונדען — און פערטיג! זי האָט דאָך נישט געוואָלט מעהר אָנקוקען מיין מי־אוסען פּרצוף... נו, האָב איך איהר צוליב געטון...

— הער, בען, איך וויל דיך נאָך עפּעס פרעגען: און וואָס האָט זינאַ דערויף געזאָגט?

— שוין ווידער ביזטו דאָ מיט זינאַ'ן? ווי־פיל מאָל דאַרף איך עס דיר זאָגען, אַז איך האָב זי מעהר קיינמאָל נישט געזעהען?

— יאָ, אמת, דו האָסט עס שוין מיר געזאָגט, נו, דערצעהל, ווייטער... ביזטו, הייסט עס, אָפּגע־פאָהרען קיין אַמעריקע?...

— אַ לאַנגע צייט, — האָט בען גענומען ווייטער דערצעהלען — האָב איך זיך דאָרט געפיהלט שרעקליך עלענד און פערלאָזען. איך האָב געקוקט נאָך מינאַ'ן... איך קאָן דיר נישט איבערגעבען דעם געפיהל... אָבער דאָס ערגסטע איז געווען מיין

(ענדע זעה 11־טע זייט)

די פאַבריק

דערציילונג

פון ש. בערלינסקי

לעצטענס איז אַרויס פון דרוק אַ נײַ־בוך פון בעקאַנטען לאָדזער שריפטשטעלער ש. בערליצסקי א. נ. „צו אַ נײַער וועלט".

אין אַ בריף וועגען דאָזיגען בוך, שרייבט דער בערימטער שריפטשטעלער י. אָפּאַטאָשו צווישען אַנדער.

„דאָס ווייסע־הויז", „די פאַבריק" „קנעפּ־לעך" — לויט זייער פּערנעהם און פערמעסט — זענען גיכער שטיקער ראָמאַנען ווי דער־צעהלונגען, — „קנעפּלעך" איז גאָר אַ גוטע זאַך, אויך אַ „בעגעגעניש", ביי אייך איז אַ צמצום פון וואָרט און אַזאַ שפּילעוודיגקייט. מיר איז ס׳גאַנצע ביכעל געפעלען. אייער יודיש אָטעמט, אין פּריש".

מיר ברענגען דאָ די ערצעהלונג „די פאַבריק".

פון די אַלע פּלעצער וועגען בילדונג האָט זיך גאָרנישט אויסגעלאָזט. די היים איז וואָסאַמאָל אָרי־מער געוואָרען, האָט חיים גאָלדשטיין, שוין קרוב אַ צוואַנציג־יעהריגער, גענומען דורכגיין אין געוועל־שאַפט „אָרט" דעם קורס „מעכאַנישע וועבעריי" און געגרייט זיך אָנצוקומען אין פאַבריק.

די הכנות אין פאַבריק אַריין האָט חיים געמאַכט מיט אַן ערנסט, ווי ער וואָלט זיך גרייטען אויפ׳ן אוניווערזיטעט: פאַרגעבריים א ספּעציעלע אַרבייט־בלוזע, פערשאַפט זיך אַ בלוי פאַבריק־קיגעלע. נאָכ׳ן ענדיגען דעם קורס האָט ער, אַ דאַנק דער השתדלות פון זיין פאָטער, וואָס איז געוועזן סעקרע־טאַר פון סוחרים־פעראיין און איז אויסגעקאָכט גע־וועזן אין די פאַבריקאַנטישע קרייזען, בעקומען אַר־בייט אין דער פאַבריק „גראָסקאָפּ עט האָפמאַן".

אין פאַבריק אַריין איז חיים דאָס ערשטע מאָל געגאַנגען מיט א געוויסער דערלייכטערונג. ער האָט געפיהלט, ווי ער וואַרפט פון זיך אַראָפּ אַ משא, וועלכע האָט איהם די לעצטע צוויי־דריי יאָהר גע־דריקט: בעכט אויסגעהוילטע ביי לערנביכער, און וועלכע ער גופא האָט די אמונה פערלוירען, אַז זיי וועלען איהם אַמאָל נוצען ברענגען. בעגלייט פלעגט דאָס נאָך ווערען מיט שטענדיגע שטעכווערטלעך פון פאָטער: „ביי מיין געהאַלט פון צוויי־הונדערט גילדינס אַ חודש — אַ דאָקטאָר גאָר"... האָט איהם דער איצטיגער וועג אויסגעוויזען אַ געווינטער, אַ זיכערער.

די פאַבריק האָט איהם אָבער אין ערשטען מאָמענט אינגאַנצען צעטרייסעלט. דער לאַנגער פאַבריק לאָקאַל מיט די פערשוויצטע שוואַרצע בעלקעס, וואָס האָבען געטריפט מיט פעטען שווייס און מאַשין־שמירעכץ, מיט די טויזענטער קליינע לאָמטערן־פענסטערלעך, וואָס דאָס ליכט פון טאָג האָבען זיי געשטעלט מאָט, בישט זעהעוודיג, האָט זיך אינגאַנצען געטרייסעלט, געהוידעט אונטער די פיס: סהה־סהה־סהה, ווי אָט־אָט דאַרף זיך אויפמאַכען אַנ׳־עפענונג, וואו אַלץ וועט פערזונקען און צעשמעטערט ווערען. פאַסען, טראַנסמיסיעס, געצויגען אין לענג און קווער, האָבע זגעליאַפּעט אין זייער פענזשענ־דיגען געלויף און מיט זייער רעדער און רעדלעך לוי־פענדיגע, הייזשענדיגע, אַז זיי האָבען אַזש דעם אויסזעהען פערלוירען, באָר עפּעס ווי ווינטיגע רוחות אין זייער קרייז זיך געדרייט. וואַלצען האָבען זיך געוואַלגערט, שרויפען — מיטגעדרייט, אויסגעצויגע־נע שטאָלענע קנאָכען האָבען צו דער מיבוט און סע־קונדע אַ ברעך־זיך־אַריין געגעבען און אויסגע־שטרעקט דעם קנאַך, דערביי אַ פּעכט־אויס געגעבען אַ שטאָלענע משא, ווי אַ ריז אויף דער אַרענע. און אַלץ שרייט, אַלץ וואַרפט זיך, אַלץ שלינגט פערינט גיכער, גיכער, מיט אַזאַ הייס־ברענענדיגען אַפּעטיט, פערדרייעט זיי אין די שטאָלענע געדערים און שפּייט אויס פון אַ בלייען מויל שטאָף אָן פאַרב, אָן טעם, ווי ברעכעכץ. העכער איבער די אַלע קולות, אי־בער דעם גאַנצען גערויש טראָגט זיך אַזאַ גרילצע־דיג געוויין פון א שטאָל־פאַלץ, וואָס פאַלט אַריין צווישען צוויי אייזערנע ציין, ווי ער וואָלט אַלץ גע־וואָלט איבערשרייען: „וואָס מוטשעט מען אונז". יערען אויגענבליק גיט ער זיך אַ דריי אַרויס פון די אכזריותדיגע ציין, אַ הער אויף, ווייטער א פאַל אַריין און אַ שנייד איבער׳ן הונדערט־מעטער־דיגען לאָקאַל: „וואָס מוטשעט מען אונז!"... ביי יערע פינף־מאַשינען דרייט זיך אַ מענש, אַ נעבעכל אַקעגען דעם צעהן־מפּרען, בעוועליכען מעכאַניזם, און דאָך בעהערשט ער עס אויסגעצייכענט. אויף זיין פערלאַנג בלייבט דאָ און דאָרט יעדע סעקונדע די מאַשין שטיין א טויטע — א קופּע אייזערנע ביינער.

חיימ׳ען האָבען די גרילצענדיגע קולות, די היי־זשעריי פון די מאַשינען אַרומגענומען ווי מיט א שטאָלען געפלעכט און פערטויבט איהם יעדען גע־דאַנק. האָט ער געבלאָנדזשעט מיט די אויגען און זיך אָנגעשטעלט אויף די צוויטענס שפּינוועבס, וואָס זענען געהאָנגען אויפ׳ן שוואַרצען סופיט, אויף די ווענט, אויף די פענסטער — אַזאַ אָפּגעלאָזענ־קייט, ווי אין א שטאַל פאַר חזירים.

נאָר אָט האָט אויף איהם א וואונק געטון דער פאַבריק־מייסטער, אַ בלאָנדער, פון מיטעלער וואוקס, מיט א פערפלאַטשטער, אָנגעשטשעטשער גאָמבע, ווי ביי אַ מאָפּס־הונט. די ליפּען זענען ביי איהם געווען פערביסענע, אַז זיי האָבען אַזש צייכענס איינ־געשניטען אַרום זיך. די אויגען, מאַטע, האָבען אַ־רויסגעזעצט פון די אויגען־לעכער, ווי אויסגעפּיהלטע קישעלעך. נישט א וואָרט צו זאָגען, האָט ער איהם צוגעפיהרט צו אַ רייה מאַשינען, אַרויסגעגעבען אינסטרוקציעס און פערשוואונדען אין געגרילץ פון פאַבריק.

די מאַשינען האָבען זיך אויף חיימען א לאָז געטון, ווי די צעסאָפּעטע חיות, געהאַקט, געוואָרפען זיך חולה־נופלימדיג. נישט זייענדיג נאָך זיכער אין דער אַרבייט, האָט ער יערע מינוט געמיינט — אָט־אָט געשעהט עפּעס, זיי וועלען אַזוי לאַנג פרעסען זייער באַנוועל־מאַהלצייט, ביז זיי וועלען איהם אויך פערשלינגען א האנט, אַ פוס, אָדער אינגאַנ־צען צעמורשטשען. ער האָט זיך געשטאַרקט צו בעהערשען, געוואוסט, אַז די מינוטען זענען פאַר איהם דעצידירענדיגע. איז ער געגעבען א גיי צו צו אַ מאַשין, אומישנע געגעבען א שטעל אָפּ, אַזוי צו אַ צווייטער, ווייטער געלאָזט אין גאַנג, און גע־דרייט זיך הין און צוריק מיט א בערוהיגונג, אַז אונטער זיין קאָמאַנדע וואַרפען זיך פינף מחבלים, ווי די רוחות.

איבער דעם גאַנצען חלל פון פאַבריק־שטח האָט מיטאַמאָל זיך דורכגעשניטען אַ פייף — מיטאָג. אַלץ איז מאָמענטאַל שטיין געבליבען. ווי פון אינטער בעהעלטענישען האָבען די אַרבייטער אָנגעהויבען קו־מען צום אַרויסגאַנג.

חיים האָט זיך אַריינגעריסן אין דעם געוועמעל אַרבייטער, וואָס האָבען זיך פערהאַלטען ביי דער טיר. אַ פרעמדער האָט ער זיך געפיהלט צווישען די נייע מענשען. ער האָט געזוכט אַ געלעגענהייט צו פערבינדען זיך מיט וועמען מיט א וואָרט, מיט א פראַגע. אַ סך בליקען זענען אויף איהם אויך גע־פאַלען. ס׳איז אָבער גאָרנישט געשעהען. די צייט איז אַ צו קורצע געווען, און די אַרבייטער האָבען צוגע־שפּאַנט און אַרויס פון פאַבריק.

אויפ׳ן לאַנגען פאַבריק־הויף האָבען פון פער־שידענע אַרויסגענג זיך געצויגען שנירען אַרבייטער, געגאַנגען אַלע מיט אייליגע טריט צום איינציגען פאַבריק־טויער. חיים האָט דערזעהען אין דעם פער־שידענאַרטיגען ים מענשען פון פּאָלאַקען, דייטשען, יודען (יודען זענען אויף דער פאַבריק געווען גע־ציילטע) אַ שטאַרקע עהנליכקייט אין דער צעאַקערט־קייט פון זייערע פנימער. אַרען, וואָס האָבען זיך דורכגעזעצט דורך דער דינער הויט, האָבען זיך גע־צויגען, ווי די שטריק, איבער׳ן פנים, ביי די שלייפען. די אויגען ביי אַלע טיפער אין קאָפּ, בייזד־פלעמעלדיגע, אַרום די ליפען טיפע קאַרבען. די יונ־גערע פון זיי שניירען זיך אויך אויף דעם, סימנים שוין געכאַפּט. אָט גייט מיט איהם א יונגער אַרבייטער, אַ בלאָנדער, אַלט וועט ער זיין עפּעס מעהר ווי די צוואַנציג. ער גייט נאָך גלייך, שלאַנק, געשיקט, ווי ער וואָלט געטאַנצט. אַרום די ליפּען גרייטען זיך שוין אָבער צוויי קאַרבען טיפער צו בעוועגען.

ביים טויער איז חיים פערהאַלטען געוואָרען פון די צוויי שומרים, וואָס זענען געשטאַנען ביים סאַמע אַרויסגאַנג. איינער האָט איהם קודם בעזוכט די טאַשען און גענומען פאָהרען מיט די הענט איבער די לענג פון די פיס אַרויפצו, ביז ער איז צוגעקומען צום אָספּער. דאָ האָט ער זיך א מינוט לענגער פערהאַלטען, אַרומגענישטערט מיט צעשפּרייטע פינ־גער אין די קיצעלדיגע ווינקלען.

חיים האָט א שמייכעל געטון, אויסגעשטעלט אויף איהם די בלויע אויגען מיט אַ פראַגע: „וואָס טוסטו?.. וואָס הייסט, עס זענען דאָך דאָ מענשען?.." זיין בליק האָט שוין קיינעם נישט געטראָפען. דער שומר מיט אַ פּאָר גראָבע שוואַרצע וואָנסעס האָט שוין אַרומגעאַרבייט א צווייטען, אַ דריטען, און זיי האָבען חיימען מיטגעשלעפּט פון אַרויסגאַנג.

(ווייטער קומט)

היינט און פאלג. טעג!

ניגאַנטיש מייסטערווערק! די אונשטערב־ליכע אידעע פון שלום און ברידערליכקייט אויף דער ערד, ווערט מאַעסטיש איבער־געגעבען דורכ׳ן בערימטען

Maurycе ROSTAND א.נאָמען:

דער מענש, וועלכן כ׳האָב דער׳הרג׳עט

רעזשי: E.Lubicz אין די הויפּט־ראָלן:

PHILIPS HOLMESS,
NANCY CARROLL,
LIONEL BARRYMORE

אָהויב אין געוו. טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג —12 אַ זייגער בייטאָג פערקלענערטע פרייזען פון די פּלעצער. הנחה־בילעטען גילטיג אָהן בעגרענצונג. דער זאַל איז שטאַרק בעהייצט.

די פערלוירענע פרוי

(סוף פון דער 10־טען זייט).

אַנטלויפען פון איהר... עס איז געווען אַ מיאוסע זאַך... מיט פיינליכער קלאָרקייט האָב איך געגומען איינזעהען ווי גרויזאַם עס איז געווען פון מיר און אַפילו פערברעכעריש צו לאָזען אַ פרוי אויף הפקר, אין אַ פרעמדער שטאָט... אַ שרעקליכע וואַנד איז איצט געשטאַנען צווישען מיר און מינאַן... מיין געוויסען האָט געריסען פון מיר שטיקער, איך האָב זיך קיין אָרט נישט געפונען... „דו ביזט, בען, אַ מיאוסער, מיאוסער מענש, — פלעג איך זיך אַליין זאָגען, — אַנ׳עקעלדיגער פערשוין, וואָס טאָר נישט לעבען אויף דער וועלט"... די וואַנט, וואָס האָט אונז פונאַנדערגעשיידט איז געווען: איך אַליין... איך האָב געהאָפט אַז מיט דער צייט וועל איך זיך בערוהיגען און פערגעסען אָן איהר... איך האָב דערוויל געטון אַלץ אין דער וועלט נישט צו טראַכטען וועגען איהר, אָבער אַמעריקע איז אַזאַ גרויס לאַנד... איך האָב נישט געקאָנט זיך איינ־לעבען און האָב זיך דאָרט געפיהלט איינזאַם און פערלאָזען, עס זענען אַזוי פערביי צוויי יאָהר, און איך האָב נאָך אַלץ געבענקט נאָך מינאַ׳ן, פונקט ווי אין די ערשטע טעג... איך בין אַרומגעגאַנגען אָהן אַ קאָפּ, מיט אַ קראַנקע געוויסען און מיט דעם געפיהל, אַז דער עקעל צום לעבען וועט מיך איינ־גיכען טרייבען פון דער וועלט...

— וועך האָט דיך דען געהייסען פערבלייבען לענגער אין אַמעריקא? — האָט באָריס געפרעגט — סוף כל סוף ביזטו דאָך טאַקע צוריקגעקומען. ווייל אָט ביזטו דאָ...

— יאָ, באָריס, נאָך פיר יאָהר אַוועק־זיין בין איך צוריקגעקומען, אַלץ האָט מיר אויסגעזעהען אַנדערש, אַלץ איז מיר געווען פרעמד, איך האָב מינאַן נישט געקענט געפינען, עס איז מאָדנע ווי מענשען קענען אַמאָל פערשווינדען, איך האָב זי גע־זוכט אומעטום, איך האָב אַפילו אַריינגעגעבען אַנאָנסען אין די צייטונגען, עס איז אָבער געווען אַקוראַט ווי איך וואָלט געזוכט אַ פערלוירענעם רעגע־שירעם... איך האָב נאָך אַ לאַנגער צייט זיך נישט אָנגעשלאָגען אויף קיין שום שפור...

— נו, און וואָס איז געוואָרען מיט זינאַ׳ן?— האָט איהם באָריס ווייטער געפרעגט.

— איך האָב זינאַ׳ן מעהר קיינמאָל נישט געזעהן, — האָט בען געענטפערט לאַנגזאַם, אויס־ציהענדיג די ווערטער..

— יאָ, ריכטיג, דו האָסט מיר שוין געהאַט גע־זאָגט, אַז דו האָסט זי מעהר קיינמאָל נישט געזעהן.. קיינמאָל נישט... איך האָב גערעכענט אַז מינאַ איז אויך אַוועקגעפאָהרען קיין אַמעריקע, אָבער ענד־ליך האָב איך זי דאָך געפונען אין פּאַריז...

— וואָס? — האָט באָריס אַרויסגעבראָכט — צום טייוועל, פאַרוואָס האָסטו מיר דאָס פריהער נישט געזאָגט? מיין האַרץ איז דאָך שיער נישט אַרויס־געפאַלען פון רחמנות אויף דיר... הער אַ מעשה!

— מיין ליבער פריינד, איך האָב נאָך נישט גע־ענדיגט, הער מיך ווייטער אויס, זי האָט זיך שטאַרק דערפרעהט ווען זי האָט מיך דערזעהען. זי האָט זיך אַרומגעכאַפּט מיט מיר, האָט זיך צוקושט, ווי גאָר נישט וואָלט געשעהן... מיר זענען אַוועק צוזאַמען עסען, האָבען זיך געפרעהט איינס מיט׳ן צווייטען, האָבען פערבראַכט טאַקע נאָר ווי אַ פערליבט פּאָרל, ווען די ליבע זייערע איז נאָך גאָר יונג... זי איז געווען נאָך שעהנער, ווי מיט פינף יאָהר צוריק, און איך האָב קלאָר געזעהען, אַז די אַלטע ליבע האָט ווידער אויפגעוואַכט אין איהר... איך האָב זיך נישט געקאָנט אָפּוואונדערען אָבער זי האָט מיר גאָר נישט אויסגערעדט, האָט מיר נישט געוויזען קיין קרומע מינע... נאָך דעמזעלבען אָוענט האָט זי מיך צוריקגענומען ווי איהר געוועזליכען מאַן, גלייך ווי עס וואָלט גאָרנישט געווען פאָרגעקומען צווישען אונז. איך האָב זי באַכאַנאַבר געפרעגט: „קאָנסטו מיר, מינאַ, פערגעבען?" און זי האָט מיר אַלץ געענטפערט: „איך האָב דיר, מיין ליבער, גאָרנישט צו פערגעבען". ווי גוט עס איז מיר געווען צו הער־רען פון איהר אַזוינע ווערטער, ווי מיין האַרץ איז עס געשפּרונגען אין מיר פון גליק! איך וואָלט דער־מאָלט געקאָנט אויסגעהן ביי איהרע פיס...

„און דו פרעגסט מיך גאָרנישט, וואו איך בין די אַלע יאָהרען געווען? — האָט זי מיך דערנאָך אַ פרעג געטון גאָר אויפגעלייגט — און וואָס איך האָב געטון? איך בין געווען אין ענגלאַנד און אין דייטשלאַנד."

„ווען ביזטו דען אַהיימגעפאָהרען? — האָב איך געפרעגט.

„גלייך נאָכדעם ווי איך האָב דיך פערלאָזען", — האָט זי געענטפערט.

„דו מיינסט נאָכדעם ווי איך בין אַוועקגע־גאַנגען?"

„דו ביזט אַוועקגעגאַנגען? — האָט זי מיך אי־בערגעפרעגט — נו, אַוודאי האָסטו דאָך אויך גע־מוזט אַוועקגעהן, האָסטו קיין אַנדערע ברירה נישט געהאַט... אַריינער בען, האָסט דורכגעלעבט אַ שווע־רע צייט?... אָבער איצט זאָג איך דיר צו, אַז איך וועל מעהר קיינמאָל נישט אַנטלויפען פון דיר. מיין ליבער בען, קיינמאָל נישט!..."

— איז מיין קאָפּ — האָט בען דערצעהלט ווייטער, — האָט זיך אַלץ גענומען דרעהען ווי אַ מיל־ראָד. „דו ווילסט, הייסט עס, דערמיט זאָגען, מינאַ, אַז דו ביסט פון מיר אַנטלאָפען?" — האָב איך געפרעגט.

„געוויס אַזוי!" — האָט זי אַרויסגעזאָגט מיט פעסטקייט. „אָבער איך בין דאָך פון דיר אַנטלאָפען,— האָב איך איהר אָפּגעענטפערט, — אין יענעם שרעק־ליכען נאָכמיטאָג, ווען מיר האָבען זיך אַזוי מיאוס געקריגט, האָב איך, אויב דו געדענקסט, פערלאָזען דעם האָטעל און בין מעהר נישט צוריקגעקומען. איך בין אַוועקגעפאָהרען קיין אַמעריקע, איך בין כמעט פיר יאָהר אָפּגעווען אין אַמעריקע".

„אַזוי? — האָט זי אויסגעשריגען — נו, און איך האָב געטון פונקט דאָסזעלבע, איך בין אויך אַנטלאָפען. ווי נאָר דו ביסט אַרויס פון צימער, בין איך אַוועק פון האָטעל און בין מעהר אַהין נישט צוריקגעקומען. אין אויסלאַנד האָב איך אָפט גע־טראַכט, ווי פיין איך האָב עס דיר אָפּגעטון. און האָב געוואָלט וויסען ווי דו האָסט עס אַלץ אויפגע־נומען און וואו דו ביסט געווען".

איך האָר איהר דערויף נאָר געקענט ענט־פערען: „וואָס ... ... דען, מינאַ, וויפיל איך האָב איך די פיר ... ... זיך אָנגעליטען, וויפיל צרות איך בין עס אויס... ...ענען! און דאָס אַלץ איז גאָר גע־ווען אומז... ...שט מעהר ווי אַ פוסטע אייבערעדע־

נישט אַ טעות!"

„און איך האָב אויך, — האָט זי זיך צושרי־גען, — גאַנצע פיר יאָהר זיך איינגערעדט אַז איך האָב גענומען נקמה! אָבער ווי האָסטו גאָר געוואַגט צו אַנטלויפען פון מיר און מיך לאָזען אַליין אין האָ־טעל? עס איז געווען געמיין פון דיר, מיאוס, נידער־טרעכטיג!"

— און אין דעם מאָמענט, — האָט בען פער־ענדיגט פאַר זיין פריינד זיין געשיכטע, האָב איך ווידער דערזעהן פאַר זיך די רוועלבע בייזע פרוי, וואָס עס איז מיר געווען אַזוי שווער אויסצוקומען מיט איהר. זי האָט מיר געמאַכט אַ שרעקליכע סצע־נע, און די לעצטע ווערטער, וואָס איך האָב פון איהר געהערט זענען געווען: „און איצט וויל איך מעהר קיינמאָל נישט אָנקוקען דיין מיאוסען פרצוף, קיינ־מאָל אין לעבען נישט! איצט איז עס אויס אויף אייביג!" און זי האָט געהאַלטען וואָרט, באָריס, איז עס נישט טרויעריג?

— איך זעה, בען, האָסט נישט געהאַט קיין מזל צו איהר. ווי לאַנג איז עס שוין, זינט דו האָסט זי צום לעצטען מאָל געזעהן?

— אָ, עס איז שוין זעהר לאַנג, — האָט בען געענטפערט, — עס איז שוין פערהאַן אין דעם אַ דריי יאָהר.

— דריי יאָהר! אָבער איהר וועט זיך דאָך נאָך אַמאָל ווידער טרעפען?

— ניין, ניין, — האָט בען אַרויסגעזאָגט, פערוואַרפענדיג מיט די הענט, — ניין, ניין, מיין פריינט, גאָט זאָל מיך דערפון אויסהיטען... איך וויל זי מעהר קיינמאָל נישט טרעפען!...

שענהייט - זיגט!

די מאָדערנסטע פּערפומעריע

J. DRUKIER

ZAWADZKA 5, tel. 175-92

עמפּפעהלט
די נייעסטע
פּערפומען
און אַלערליי
קאָסמעטיק
אין און אויסלענדישע
צו נידריגע פּרייזן

הורט און דעטייל
פאַר ענגראָסיסטען
ספּעציעל. ראַבאַט!

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
17
כא
שבט תרצ"ג

פעברואר

זון-אויפגאנג 6.50
זון-אונטערגאנג 4.50

ליכט-צינדען: 4,36

פון הענדלער'ס-געריכט

בעשטעטיגט די רעגולאציע פון „נ. ד. סאוויצקי". — „ב. קופפער" אונטער אופאדלאשטש.— פירמע „מאיר אייזנער" אונטער'ן חשד פון א בייזוויליגען באנקראט—בעשטעטיגט זיך נישט

די פירמע „נ. ד. סאוויצקי" (ליפאווא 31) האט אין יאהר 1930 רעגולירט אויף 10 פראצ. געגען דעם האבען דריי קרעדיטארען אפעלירט.

דאס געריכט האט די רעגולאציע בעשטעטיגט.

* * *

דאס געריכט האט אויף דער לעצטער זיצונג בעגייט דעם אופאדלאשטש פון „בעריל קופפער", וועלכער איז אין משך פון דער צייט אוועק פון לאנד.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון דער פירמע „מ. יאסקאוויטש" (פעטריק. 9) איז אלס קוראטאר געוועהלט געווארען אדוו. פיגעט.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון דער פירמע „מאיר אייזנער", גאנדלאר (פעטריק. 39) איז פארגעקומען א קרעדיטארען-פערזאמלונג, אויף וועלכער די לעצטע זיינען געווען געגען די פארגעשלאגענע רעגולאציע-פארשלאגען, מחמת זיי האלטען, אז ס'איז א בייזוויליגער באנקראט.

דער בעפולמעכטיגטער פון דער געזאלטער פירמע האט ערקלערט, אז צו קיין געריכט וועט נישט קומען, ווייל ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז ס'איז נישט געווען קיין בייזוויליגער באנקראט.

דער ענין איז אפגעלעגט געווארען אויף 8 וואכען. אין דער צייט דארף די פירמע צושטעלען א צייגניש, אז די אויספארשונג געגען דער פירמע ווערט בטל.

* * *

ווי מ'טיילט מיט, איז די פירמע „יוליוש ראזנער'ס יורשים" (פעטריק. 98) נישט געשטאנען אונטער אנ'אופאדלאשטש, נאר אונטער א „אדזור"

דער בר-מנן אונטער'ן שנײ

טראגישער טויט פון א לאדזער יודישען בוכהאלטער

(2) נעכטען אינדערפריה איז עס געשעהען: ווען דער הויזוועכטער פון זשעלאזנא 8 האט פערקעהרט דעם הויף, האט ער אונטער א גרויסען הויפען שניי געפונען ליגען עפעס א מאנספערשוין.

לכתחילה האט דער סטרוזש געמיינט, אז דאס מוז זיין עפעס א שיכור, צי סתם א היימלאזער, וואס האט זיך ארייגעקראכען אין דעם גרויסען הויף, זיך אויסגעלייגט אויף די שטיינער, און איז איינגעשלאפען, ווערענדיג בעדעקט מיט שניי, וואס איז פארטאג ארויסגעפאלען...

אז ער האט זיך אבער גוט צוגעקוקט צו דעם ליגענדיגען מאנספערשוין, האט ער דערזעהען, אז ס'איז א טויטער מיט א צעשמעטערטען שארבען, וואס ליגט אין קאלוזשע בלוט.

ער האט אלארמירט פאליציי, און אויפ'ן ארט איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דער טויטער אונטערן שניי־דעק איז דער בוכהאלטער פון דער פירמע „א. י. אסטראווסקי", דער 50־יעהריגער לודוויק העלער, וועלכער האט זיך בישט לאנג צוריק נאך א פערשלעפטען גט־פראצעס געגט, מיט זיין פרוי עלוויבא־רוזשא העלער, און לויט אנ'אורטייל פון געריכט איהר געצאהלט גרויסע אלימענטען, וואס עס איז געווען איבער זיינע מאטעריעלע כוחות.

פערדינען האט ער פערדינט אויף זיין פאסטען 500 זלאטעס א חודש, אבער, ווי געזאגט, האט עס איהם נישט געסטייעט אויף די אלימענטען. און דערביי האט ער זיך נאך שטארק פער'חוב'ט צוליב'ן גט־פראצעס גופא.

א סברא, אז די חובות האבען איהם שטארק בעלעסטיגט און דערקוטשעט, און נאך דעם, ווי ער האט עהרגעכטען אין אוועד פערבראכט אינ'ם געזעלשאפטליכען קלוב ביי דער ציטיאלער סוחרים געזעלשאפט (אויף זשעלאזנא 8), איז ער ארויף אויפ'ן דריטען שטאק אויפ'ן טרעפען־פענסטער, און זיך פון דארט אראפגעווארפען...

ער איז אויפ'ן ארט דער'הרג'עט געווארען, און דער שניי האט פערשאטען זיין טויטען קערפער.

מ'האט ביי איהם געפונען א בריף, אדרעסירט צו דער פאליציי וועגען דעם, אז ער בעגייט זעלבסט מארד.

די לוויה ווערט יאהרשיינליך פארקומען היינט.

אקופאציע פון מוריצי טוימאנס פאבריק

(2) מיט 4 טעג צוריק האבען די ארבייטער פון דער פירמע „מוריצי טוימאן" (דאווהורטשי קאוו 6[8) אנגעהויבען אנ'איטאליענישען שטרייק. פערבונדען מיט דער אקופאציע פון דער פאבריק.

די סיבה פון דעם פערצווייפעלטען שריט מצד די ארבייטער איז, וואס די פירמע איז זיי שולדיג אנ'ערך 40,000 זלאטעס שכירות.

די אקופאציע פון דער פאבריק רופט זיך פאר טאל אפ אויפ'ן געזונד פון די ארבייטער, און די קארעטקע פון דער „פאגאטאווי'ע" האט דעריבער א סך צו טון, ביים מינטערן געחלשט'ע א. א. וו.

צ. א. האט אנ'ארבייטער־דעלעגאציע אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן קריידארבייטס־אינספעקטאר, ה' קאקאווסקי, וועלכער האט אפגעהאלטען מיט די שטרייקענדע א לענגערע קאנפערענץ וועגען געפינען אנ'אופן, ווי אזוי ארויסצוגיין פון דער פערצווייפעלטער לאגע.

עס איז בעשלאסען געווארען, אז דער איצטיגער סינדיק פון דער באנקראט־מאסע, אדוו. פיאטר קאן וועט זיך בעמיהען וואס שנעלער צו פערדינגען די פאבריק, און פונ'ם דירה־געלד אויסצאהלען די ארבייטער.

בעזונדער האט זיך דער ארבייטס־אינספעקטאר געווענדעט צו טוימאנען מיט א בריף, אין וועלכען עס ווערט געדראהט מיט רעפרעסיעס.

דער קארטעל ז. ז. פ. ווערט געעפענט?

(2) לויט ווי מיר דערוויסען זיך, האט דער ל־טער פאליציי־קאמיסאריאט נעכטען בעקומען אן אויפטראג פון דער פראקוראטור צו אראפנעהמען די זיגלען, וואס זענען בשעתו ארויפגעלייגט געווארען אויפ'ן לאקאל פון ז.ז.פ. (אויף גדאנסקא גאס) אין דעם מאמענט, ווען דער פארזיצער פונ'ם קארטעל ראמאן קוטשיאק איז דעמאסקירט געווארען.

דעם לאקאל נעהמט איבער דער נייער פרעזעס פונ'ם קארטעל, יוזעף טאמאש.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: א. דאנצער (נגערושער 57), וו. גראשקאווסקי (ליסטאפאד 11), ס. גארפיין (פילסודסקיעגא 54), ס. בארטא־שעווסקי (פעטריקאווער 164), ר. רעמבעלינסקי (נאדזשעיא 28), א. שימאנסקי (פשענדזאלניאנא 75).

די גריפע-עפידעמיע פער-שטארקט זיך

(2) אין די לעצטע טעג, מחמת די אטמאספערישע בעדינגונגען, האט זיך די גריפע-עפידעמיע אין לאדז זעהר פערשטארקט.

א סימן — אז די לעטשניצעס פון דער קראנקען-קאסע זענען איבערפולט מיט גריפע־קראנקע, און א סך דאקטוירים ווערען אויך ארויס־גערופען אין דער שטאט.

ער ארבייט זיך אויס א „הינדשריפט"...

אוז האנדעלט מיט קאזשיאנע סחורה — פריהער מיט שפריט, דערנאך מיט וועקסלען

(2) מיט אנ'ערך 2 יאהר צוריק האט מען אין לאדז געהאט א סך צו דערציילען וועגען איי.ער. יאקוב כאנאכאוויטש (איינהאבער פון אנ'אפטייק־סקלאד אויף פאמארסקא 33) וועלכער האט פאר גראשענס געקויפט טויזענדער ליטערס שפירט פאר אינדוסטריעל־צוועקען, און דערנאך פערקויפט איהם אין דעטאיל פאר הויכע פרייזען, קאנקורירענדיג אזוי־ארום מיט'ן מאנאפאל.

פאראנ'אהרען ווידער אין חודש אפריל האט ער דעם איינהאבער פון דער פארפומעריע „קאסמאס", מרדכי־פישעל טענענבוים געדעקט א רעכט וגג מיט פאלשע וועקסלען אויף 458 זל., אויף וועלכע ער האט באכגעמאכט די אונטערשריפטען פון זיינע לאר קאטארען אין זיין הא' אויף וואוועלסקא 27.

די דאזיגע וועקסלען זענען כנהוג נישט בעצאהלט געווארען, און דער ענין האט אנגעשפארט אין געריכט.

דער סוף איז געווען, אז כאנאכאוויטש האט נעכטען בעקומען א פסק פון געריכט:

א יאהר טורמע, צו בעצאהלען 1,000 זלאטעס שטראף, און 458 זלאטעס לויט דער ציוויל־אנקלאגע אויפ'ן יסוד פון דער אמנעסטיע איז איהם בלויז דאס טורמע זיצען געמיינערט געווארען אויף א האלב יאהר.

דער קרבן פונ'ם „געלען משה" איז געשטארבען

(2) נעכטען איז אין שפיטאל אויף דרעוונאווסקא־גאס געשטארבען דער 25־יעהריגער קצב יאסעל לוביצקי, וועלכער איז דערשטאכען געווארען דעם פאריגען שבת־צו־נאכט דורך א געוויסען משה וואלף נוסבוים („משה פיעצוק, אדער „דער געלער משה").

נעכטען איז אויך פארגעקומען די לויה פון לוביצקין.

דעם מערדער משה פיעצוק, וועלכער איז ענטלאפען, בעת מ'האט איהם עקסקארטירט אין דער טורמע האט נאך פאליציי נישט געפונען.

טוריסטען-רייזע קיין ארץ-ישראל אויף פסח

ווערט איינגעארדענט דורך דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז אונטער דער פערזענליכער פיהרונג פון מיטגלידער פון ציוניסטישען קאמיטעט.

די רייזע וועט געהן דורך: פאריז (אויפענטהאלט 1 מעת-לעת) מארסעל, אלעקסאנדריען אויפענטהאלט 1 טאג) יפו. צוריק: חיפה, טריעסט (עווענטועל ווענעדיג) וויען, לאדז.

אפפאהר פון לאדז, דעם 21 מערץ. די עקסקורסיע איז בעשטימט נאר פאר טוריסטען וועלכע קאנען צושטעלען גענוגענדע בעווייזען. די צאהל פון די אנטיילנעהמער איז בע־גרעניצט און די וועלכע האבען בדעה מיטצופאהרען, דארפען זיך באלד פערשרייבען.

גענויערע אינפארמאציעס ווערען ערטיילט און איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין ציוניסטישען ביורא שרודמיעסקא 29, פון 10 ביז 2 מארג. און פון 6 ביז 8 אוועגד.

עקספעדיציע פון שווינדלער

די דריי שותפים האבען געארבייט נאר נישקשה'דיג

(2) זומער, דעם 1931 יאהר זענען אין דער לאדזער פאליציי אריינגעפלאסען א סך אנקלאגעס וועגען מיסברויכען, וואס זענען בעגאנגען געווארען דורך דעם עקספעדיציאנס־הויז „א. דאנציגער" (שרודמיעסקא גאס).

די מיסברויכען זענען בעשטאנען אין דעם, וואס די שותפים פון דער פירמע „דאנציגער", (לייב האבער, העניך ליפשיץ און בעריל פאיאנק) האבען אויסגענארט ביי לאדזער סוחרים געלד און סחורות אויף דער אלגעמיינער סומע פון אנ'ערך הונדערט טויזענד זלאטעס.

אויף פערשידענע אופנים זענען דורך די דאזיגע לייט בעשווינדעלט געווארען: „שויאטלאווסקי, קאן און ברענער", „פערלבערג און טייכמאן", „אבראם אש, ראובן שמעלער, גרינבאך, ראזענבלום, אברהאם ליפשיץ, כ. מ. פיק, סטנאווסקי און נאך און נאך אנדערע.

אז מ'האט זיך דערוואוסט אין שטאט וועגען די מעשים פון די דריי „עקספעדיטארען", האט זיי אנגעהויבען צו שרפ'ען אונטער די פיס, און איי־נער פון זיי — האבער — האט טאקע קודם כל געמאכט פיס....

די אנדערע צוויי: דער 29־יעהריגער העניך ליפשיץ (שרודמיעסקא 18) און דער 57־יעהריגער בעריל פאיאנק (קילינסקיעגא 21).

נעכטען האט געזאלט פארקומען זייער פראצעס, אבער צוליב דעם, וואס פאיאנק האט צו־געשיקט א בעשייניגונג, אז ער איז קראנק, איז דער פראצעס אפגעלייגט געווארען.

טעאטער „סקאלא"
שרודמיעסקא 15

גאסטשפילען פון וועלט-בעריהמטען ארטיסט

ד"ר פאול באראטאוו

צוזאמען מיט זיין ערשטקלאסיגען אנסאמבל: ס. אלטבוים, ח. בראקאזש, אדאם דאמב, הערש הארט, מאיר מעלמאן, אברהם קורץ, לובא ראזענבערג, נתן רייכענבערג, אלא שליפקאוויטש.

היינט, פרייטאג, 9 אווגט און מארגן, שבת, 8.45 אווגט
פרעמיערע! פרייזען פון 70 גר ביז 3 זל. פרעמיערע!

„דער פרעמדער"

ד"ר בארעטאוו'ס גרעסטע קרעאציע.

מארגן, שבת, 4 נאכמיטאג – פרייזען פון 60 גר. ביז 2.20 זל.

„דוד גאלדער"

זונטאג, ד. 19-טן, 12 פארמיטאג א ספעציעלער פרימארגן פאר די ברייטע מאסען און ארבייטער-אינטעליגענץ
פרייזען פון 49 גר. ביז 1.50 זל.

„דער פאטער"

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער „סקאלא".

יודיש טעאטער **פילהארמאניע**
נארוטאוויטשא 20

נאר 3 פארשטעלונגען
פון דער פרעהליכער, זינגענדיגע, צאפלדיגע, שפרינגענדיגע, טאנצענדיגע
צוזאמען מיט דעם ספעציעל צוגעפאסטען אפערעטען־ענסאמבל!

רעגינא צוקער

בערטא זאסלאווסקא. מאניא מאניעלא. לעאן גאטליבערמאן. ה. באלבירסקי. א. אייזענבערג, דוד האמבורגער, וו. נייהויז. ס. צימבאליסט

היינט, פרייטאג און מארגן, שבת, 9 אוונט — לאכען! זינגען! טאנצען!

מאטא!
נישט קיין צרות,
נישט קיין זאר'ען,
פערטרייבט די נאכט,
און גערענקט דאס מארגן.

פרעמיערע!

„איי, איז דאס א מיידל!"

אין 3 אקטען פון מ. ווייס. מוזיק: פ. סאנדלער. רעזשי: ק. צימבאליסט. 20 נומערן שעהנע געזאנג, מעלאדישע מוזיק, אמעריקאנער טענץ.

מיט׳ן כאר. ארקעסטער פיהרט אן לעאן זעלמאן.

אוונט־פרייזען:
פון 70 גר. ביז 2.50 זל.
מיטאג־פרייזען:
פון 49 גר. ביז 1.50 זל.

שבת, 4 בייטאג צו יעדען בילעט פערטער 1 קינד פריי
רעגינא צוקער׳ס גרעסטע סוקצעס־אפערעטע אין 4 אקטען

ציפקע פייער

בידעמען שוין צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער „פילהארמאניע".

ווערענדע מוטערס
מוזען יעדע שטוהל־פערהאלטונג טרייבען דורכ׳ן נעבמיך פון נאטירליכען ביטער־וואסער
Frenciszka Józefa
עמפפעהלם דורך דאקטוירים.

4,000 קאטאו־ארבייטער שטרייקען

נעכטען נאך איז דער שטרייק אויסגעבראכען

(2) די לעצטע זיצונג פון דער קאמיסיע צו ערלעדיגען דעם קאלעקטיווען אפמאך אין דער קאטאו־בראנזשע איז איבערגעריסען געוואָרען.

די פארשטעהער פון די ארבייטער האבען פערלאזט די זיצונג דערפאר, ווייל די פאבריקאנטען זענען מסכים געווען צו צאהלען לויטן אויף 50 פראצענט קלענער, ווי די פארגעשטעלטע דורך די ארבייטער.

(2) נעכטען אין אוונד איז אויסגעבראכען דער שטרייק אין דער קאטאן־בראנזשע.

דער שטרייק בעהמט ארום 4000 לאדזשער ארבייטער.

דער שטרייק ווערט אנגעפיהרט דורכ׳ן פער־איין ז.ז.ז. (בע־בע).

דאס איז דער ערשטער שטרייק, וואס ווערט אנגעפיהרט אונטער׳ן צייכען פון „בע־בע".

די ארבייטער פאדערען:

1) א נייעם קאלעקטיווען אפמאך אויף די אלטע בעדינגונגען.

2) מעהר נישט אנצונעהמען קיין יונגלער צו דער ארבייט.

3) צו בעצאהלען פאר׳ן שטי״ן אין דער ארבייט נישט מחמת דער שולד פון די ארבייטער, און

4) צו אנערקענען די פאבריקס־דעלעגאטען און די פעראיינען.

טעראריסטען־באנדע פאר׳ן געריכט

מ׳האט איהם געשלאגען האלב־טויט מחמת... „מתיר אסורים"

(2) דעם 5 אקטאבער פ. י. איז דער 38־יעהריגער מעכעל איקעלבערג אריין אין קרעלס רעסטאראציע אויפ׳ן אלטען מארק, וואו ער האט געוואלט אפעסען א מיטאג. דארט האט ער זיך בעגעגענט מיט די ברידער מרדכי און יצחק קויפמאן.

אין א געוויסען מאמענט איז אין רעסטאראן אריין דער 28־יעהריגער שלמה יאקובאוויטש, וועלכער האט א קוק געטון אויף איקעלבערג׳ן און איז ארויסגעגאנגען.

פון דעם דאזיגען ארויסגיין האט איקעלבערג פערשטאנען, אז „ס׳וועט זיין נישט גוט", און טאקי באלד דערנאך, ווען ער גופא איז ארויס אין דרויסען איז מען איהם בעפאלען, אריינגעשלעפט אין טויער אויף וואלבארסקא 27 און איהם דארט מערדערליך צושלאגען מיט רעוואלווער־קאלבעס, ברעך־שטאנגעס, גאז־רעהרען א. א. וו. אזוי אז ער איז פון דער „פראלניע" ערויס קוים מיט׳ן לעבען.

אין שייכות דערמיט זענען נעכטען געשטאנען פאר׳ן געריכט די שלעגער: דער 35־יעהריגער כאסקעל פריילין, דער 28 יעהריגער שלמה יאקובאוויטש, דער 27־יעהריגער משה ליבעסדקינד דער 25־יעהריגער גאדעל אייזקאוויטש, דער 41־יעהריגער גרשון מאשקאוויטש אדער־פאקער־האלק, וועלכע זיצען שוין 5 חדשים אין פאר־ארעסט.

דער זעקסטער בעשולדיגטער, משה פריילין איז אין געריכט נישט געקומען, און ער איז לכתחילה אין פאר־ארעסט קנאפ געזעסען, ווייל די בעקעכצען פון דער טורמע דינצן איהם נישט, און ער האט א צו איידעלען מאגען...

דאס געריכט האט אויך אויסגעטיילט זיין פראצעס פונ׳ם אלגעמיינעם.

די אלע בעשולדיגטע האבען זיך אין זייער שולד נישט מודה געווען, און אנגעגעבען זייערע אליבי׳ס.

דער גצליטענער ווידער האט דערקלעהרט, אז די אייגענטליכע סיבה פונם אנפאל אויף איהם איז געווען די, וואס יאקובאוויטש האט זיך צו איהם עטליכע מאהל געווענדעט, ער זאל בעצאהלען דעם שטייער לטובת „דעם פערבאנד פון שיצען פערברעכער פאר׳ן נייעם שטראף־קאדעקס", און ער האט נישט געוואלט צאהלען. „חברה" האט איהם געהאלטען פאר א גביר און געפאדערט פון איהם א 10־זלאטעדיגען חודש־אפצאהל...

דער פראצעס איז אפגעלייגט געוואָרען בכדי צו פעסטשטעלען יאקובאוויטשעס אליבי, וועלכער האט דערקלעהרט, אז בעת מעשה האט איהם דער פאליציאנט שטשעפאניאק צווייפעלשטעלט א פראטאקאל אין סולעיובעק פאר א געשלעג...

יעקב מאנטשניק

דער לאדזער קינסטלער איז לאדז

נעכטען איז געקומען פון פאריז קיין לאדז דער יונגער יודישער קינסטמאלער, יעקב מאנטשניק – אונזערער א בן עיר.

דער יונגער קינסטלער האט לענגערע יאהרען פערבראכט אין פאריז, וואו ער האט שטודירט און זיך קונה שם געווען אלס פיינער, מאדערנער קינסטלער.

אין לאדז וועט דער קינסטלער פערבלייבען עטליכע חדשים, וואו ער וועט אוודאי מאכען אנ־אויסשטעלונג פון זיינע ווערק.

דער וויצע־פרעזעס פון קרייז־געריכט, מאסקווא — א רעיענט

(א) דער ביז־איצטיגער פרעזעס פון קרייז־געריכט אין לאדז, פאריציצער פון די האנדעלס־אפ־טיילונג, יאן מאסקווא גייט, לויט זיין אייגענעם ווילען, אריבער צו רעיענטור.

ער ווערט דער ממלא מקום נאך דעם גע־שטארבענעם רעיענט יארושעמבסקי.

אויבערקאנטאר גרשון סיראטא אין לאדז

דער אויבער־קאנטאר גרשון סיראטא וועט דאווענען שבת דעם 25 פעברואר אין פילהארמאניע. די הכנסה איז בעשטימט פאר דער גמילת־חסדים־קאסע ביים „נושאי המטה".

בילדער־אויסשטעלונג פון קינסטלער ראזאניעצקי

די בילדער־אויסשטעלונג פון בעקאנטען קינסט־לער ידהושע ראזאניעצקי, וועלכע איז אפען שוין איינציגע טעג האט ארויסגערופען פיל אינטערעס ביי דער לאדזער בעפעלקערונג. די קונסט־כבינים רופען זיך אפ מיט גרויס אנערקענונג. גימנאזיעס, פאקסשולען און פערשידענע גרופען ארגאניזירען זיך כדי צו בעזוכען די אויסשטעלונג.

אויף דער אויסשטעלונג געפינט זיך אויך א בילד, וועלכעס שטעלט פאר דאס הויז וואו עס איז געבוירען געוואָרען דער בעריהמטער שפעער פון עסטע ראנטא.

די אויסשטעלונג וועט זיין אפען א קורצע צייט. די לאדזער בעפעלקערונג וועט מאסענווייז בעזוכען די אינטערעסאנטע אויסשטעלונג, וועלכע איז א זעלטענהייט אין אונזער גרויען, וואכעדיגען לעבען.

ביי שמערצען
נערוועזער ארט און קאפ־ווייטאגען מוז מען תיכף איננעמען טאגאל־טאבלעטקעס, וועלכע שטילען די שמערצען. פרובט און איבערצייגט אייך אליין. פערלאנגט אבער אין אייער אייגענעם אינ־טערעס נור טאגאל־טאבלעטקעס. צו בעקומען אין אלע אפטייקען. פרייז –.2 זל. רעג.־נר. 1364
טאגאל

ר. איזראעל

משפחות אין פלאמען

סענסאציאנעלער ראמאן

— פון יודישע פאמיליע־לעבען

(98

— דאס איז די בקמה פאר מיין אייבערגע־און־ערשראקענקייט, האט די בארא־נין זיך געטראכט, דאס זענען משוגעים אדער פע־ברעכע־

דאס ערשטע מאל איז די בארא־נין געווען אין אזא פערלעגענהייט, ס׳האט זי געוואָ־פען ווי אין א פיבער פאר שרעק, זי האט זיך בעמיהט צו זיין וואס ווייטער פון די דאזיגע מאדנע געסט, פון וועלכע איינער האט נישט געלעגט אויף איהר קיין שום אויפמערקזאמקייט, בלויז דער צווייטער האט זיך זעהר שטארק פעראינטערעסירט מיט איהר פע־זאן

— האב נישט קיין מורא מלאך אינער, האט דער דאזיגער גאסט געזאגט, פאר מיר דארף מען נישט קיין מורא האבען, איך בין נישט דא דערויף, אז איך זאל אימיצען שלעכטס טון, איך פע־שרעם לעבעדיגען גאט אויף דער וועלט, כדי אויסצו־ראטען דאס גאנצע שלעכטס און ס׳זאל הערשען בלויז גוטס אויף דער וועלט. דערפאר דארפסטו פאר מיר גארנישט מורא האבען. איך האב דיך גע־זוכט לאנגע יאהרען, ביז איך האב דיך געפונען, ענטלויף נישט פון מיר, מיידעלע, דערווייטער זיך נישט פון מיר.

די באראנין האט לייכט אויסגעשריגען, ווען זי האט דערהערט דעם נאמען מיידעלע, מיט וועלכען דער אומבעקאנטער זעלטענער גאסט האט זי אנגע־רופען

דאס געפיהל פון שרעק איז ביי איהר פער־שוואונדען געוואָרען, זי איז מיט קליינע, לייכטע שריט צוגעגאנגען צו דעם גאסט און האט געפרעגט

— ווער זענט איהר ? ?

— איך האב דיר, מיין קינד, שוין געזאגט, איך בין גאט פון ישראל.

דער צווייטער גאסט איז ארומגעגאנגען אי בער׳ן צימער אזוי ווי קיינער וואלט אויסער איהם דא נישט געווען, ער האט זיך אוועקגעשטעלט ביים שפיגעל און זיך געקרומט, געלאכט צו זיך אליין

די באראנין האט זיך איינגעקוקט אינ׳ם גאסט וואס האט גערעדט צו איהר, געוואלט געפינען עפעס אנ׳עהנליכקייט צו אימיצען וועמען זי האט אמאל געקענט, אבער איהר טרחה איז געווען אנ־אומזיסטע, זי האט נישט געפינען קיין שום עהנ־ליכקייט צו קיינעם

— אפשר ווייסט דו וואו ס׳געפינט זיך מיין זוהן, דוד מלך ישראל, האט דערווייל דער געהיימ־נישפולער גאסט ווייטער גערעדט

— איהר האט א זוהן דוד, האט די באראנין איבערגעפרעגט אויף יודיש

— יא, דו דארפסט דאך וויסען וועגען דעם

— פארוואס דארף איך עס וויסען, און פאר־וואס זוכט איהר אייער זוהן דווקא ביי מיר ?

— איך זוך איהם אויף דער וועלט, ווייל ער דרעהט זיך דא ארום און זוכט א זכות אויפ׳ן יודי־שען פאלק, כדי עס אויסצולייזען פון גלות

די באראנין האט זיך אנגעהויבען אפיסעל צו בערוהיגען, זי האט שוין געזעהען, אז עס דראהט איהר נישט קיין שום געפאהר, זי איז געווען איבער־גאנצען איבערצייגט, אז דאס זענען משוגעים, זי האט דאגעגען אנגעהויבען צו ווערען נייגעריג צוליב דעם, ווי אזוי די דאזיגע משוגעים קומען גראד אריין צו איהר, בעזונדערס האט זי געוואונדערט דער צופאל, וואס דער משוגענער האט גראד, ווענ־דענדיג זיך צו איהר, אנגערופען דעם נאמען מיידעלע

די באראנין האט זיך שוין דערייבער פריי געפיהלט און זי האט געזאגט

— איך ווייס, אז איהר זענט גאט און איך גיב זיך איבער אייערע בעפעהלען, אבער זאגט מיר פון וואנען קומט איהר דא אהער צו מיר, פון וואנען קענט איהר מיין נאמען, וואס איהר האט זיך אהער דערפרעגט

— איך האב דיך דערקענט, מיט מיינע געט־ליכע אויגען האב איך דאס דערזעהען, דיין נאמען איז מיר פרעמד, אזוי פרעמד ווי פאר מיר איז די גאנצע וועלט, אבער דו אליין ביזט מיר נישט פרעמד

דעם משוגענעמס פנים איז געווארען אנדערש. ער איז מיטאמאל ענטשוויגען געוואָרען און דאס פנים האט בעקומען דעם אויסדרוק פון א מענשען וואס פייניגט זיך שטארק ווען ער וויל זיך דער־מאהנען וועגען עפעס א וויכטיגען ענין און קען דאס בשום אופן נישט, ער האט צוגעמאכט די אוי־גען פערקנייטשט דעם שטערן. זיך געשאקעלט אהין און צוריק און לסוף שטיל אנגעהויבען צו זינגען

די באראנין האט איהם אין אנהויב געוואלט אפהאלטען דערפון, אבער דער משוגענער האט נישט געקוקט דערויף און האט ווייטער געזונגען, און וואס ווייטער ער האט געזונגען אלץ גרעסער זענען געוואָרען דער באראנינס אויגען, אלס בלאסער איז געוואָרען איהר געזיכט, אלס ווייטער האט זי זיך געהאלטען פון איהם, דער צווייטער משוגע־נער, דערהערענדיג דאס דאזיגע זינגען, האט זיך אוועקגעזעצט אויף דער פאדלאגע און געקוקט דעם זינגענדען גלייך אין די אויגען אריין. דאס זינגען איז געווען אזוי העריליך, אזוי מיטרייסענד, אז קיינער וואלט נישט געהאט די העזה איבערצורייסען דעם זינגענדען. ביי דער באראנין האבען זיך גע־שטעלט גרויסע טרעהרען אין די ווינקעלעך פון די אויגען. דאס ערשטע מאל זייט צעהנדליגער יאהרען, די טרעהרען האבען זיך געקייקעלט איבער די באק־קען, הגם זי איז באך דערווייל נישט פעהיג געווען צו טראכטען וועגען דער סיבה פון דעם וויינען, און דער משוגענער האט געהאלטען געשלאסען די אויגען און געזונגען אזוי פרעכטיג, אזוי טרוימיג, אז סי־האט געריסען ביים הארצען. ער האט נישט געמאכט קיין שום איבעררייס, קיין שום הפסקה, נאר זיי ענ־גער זענען אזוי גלאט געגאנגען פון זיין האלז און אויפגעהילכט אין דער לופט פון וואנען זיי זענען זיך פונאנדערגעגאנגען אין אלע זייטען און האט אנגעטראפען אויף יעדער איידעלסטער סטרונע פון הארצען, אויף יעדען איידעלסטען פעדימעל פון דער נשמה.

די באראנין האט געציטערט פאר אויפרעגונג, זי האט שוין אמאל געהערט אזוי זינגען. יא, אמאל אפילו דיזעלבע מעלאדיע, דיזעלבע שטימע, יא, אמאל אין די שפעטערע יאהרען, ווען זי האט זיך געוואלט עפעס דערמאהנען פון דער יוגענד, האט זי זיך דערמאהנט דעמזעלבען ניגון, וואס האט זי אריינגעבראכט אין א גאנץ אנדערע שטימונג.

(פארטזעצונג קומט)

פון די לאדזער כאלווע-פאבריקען

ווי מיר ווערען געוואויר זיינען אנטפלעקט געווארן די כאלוועס-אויסארבייטונגען פון די מארקעס „קאירא“ און „קאקינאקיס“ דורכ׳ן וואר-שאווער היגיענישען געזונדהייטס-אינסטיטוט.

זיי זיינען פעסטגעשטעלט געווארן אלס געזונדע נאהרונגס-מיטלען עמפפהלט פאר קינדער און דערוואקסענע. די פירמע האט צוליב׳ן הער-שענדען קריזיס רעדוצירט די פרייזען ביז א מי-נימום, כדי די בריטע שיכטען זאלען קענען געניסען פון איהרע פיינע כאלוועס. מ׳דארף לענקען די אויפמערקזאמקייט אויף די שוץ-מארקע „קאירא“ און צוריקווארפען פאלסיפיקאטען. די כאלוועס „קאירא“ און „קאקינאקיס“ איז צו בא-קומען אין אלע בעסערע דעליקאטעסען געשעפטען.

דער „שיר“-כאר, לאדזער פיל-הארמאנישער ארקעסטער,

בעטייליגען זיך אין דער יובילײ-קאנ-צערט-אקאדעמיע לכבוד פראפ. י. פיוווישיס

דער יובילײ-קאנצערט-אקאדעמיע לכבוד דעם פערדינסטפולען דיריגענט, פראפ. י. פיוווישיס האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג.

א חוץ דער אפיציעלער טייל פון דער אקאדעמיע, וועט אויפטרעטען דער „שיר“-כאר, לאדזער פילהארמאנישער ארקעסטער און די סא-ליסטין פרל. ס. קראפיווניק, וועלכע וועלען אויפ-פיהרען א רייה פראגמענטען פון הענדעלס ארא-טאריום „יהודה המכבי“ און מענדעלסאנס „פסאלם 42“.

דער „שיר“-כאר וועט נאך אויפפיהרען א רייה פערל פון די יודישע פאלקס-לידער, וועלכע זיינען ספעציעל פאר כאר בעארבייט געווארן פון חשוב׳ן יובילאר.

די אויפטריטען פון „שיר“-כאר שטעהען תמיד אויף א גאר הויכער קינסטלערישער מדרגה. ס׳איז דעריבער צו האפען, אז ביים איצטיגען קאנצערט, לכבוד דעם לייטער פונם „שיר“-כאר, פראפ. י. פיוווישיס, וועלען די אויפפיהרונגען האבען א ספעציעלען גלאנץ און פערשאפען דעם עולם א נחת רוח.

אקאמפאנירען צו די פאלקס-לידער וועט פרל. ל. לעקס.

גאסטשפילען פון ד״ר פאול באראטאוו אין „סקאלא“

היינט פרייטאג, מארגען שבת אווענד פרע-מיערע פון יעקב גארדינס דראמע „דער פרעמדער“ מיט דר. פאול באראטאוו אין דער הויפטראל.

מארגען שבת 4 נאכמיטאג אירענא ניעמי-ראווסקא׳ס מייסטערווערק „דור גאלדער“.

פאבריקאנטען געענטפערט די טעקסטיל-ארבייטער

זיי זיינען נישט מסכים צו בענייען דעם קאלעקטיווען אפמאך

אלס ענטפער אויפ׳ן בריף פון די פראפעסיאנעלע טעקסטיל-ארבייטער-פעראיינען פון 27 יאנואר ווע-גען שליסען א נייעם קאלעקטיווען אפמאך מיט די אינדוסטריעלער, האבען 4 אינדוסטריעלע פער-איינען געכטען מיטגעטיילט, אז זיי געהען בשום אופן נישט איין אויף קיין שום אונטערהאנדלונגען וועגען דעם דאזיגען ענין, דאס הייסט, אז זיי וועלען קיין נייעם קאלעקטיווען אפמאך נישט שליסען.

פרעטענזיעס צו דער קראנקען-קאסע

(2) עהרענבערגען אין אווענד איז אין „פראצא“ פארגעקומען א פערזאמלונג פון טעקסטיל-ארבייטער-דעלעגאטען.

צ. א. איז פארגעקומען אין שארף קריטי-קירט געווארן די ווירטשאפט אין דער קראנקען-קאסע.

עס איז גערעדט געווארן וועגען דער פרא-יעקטירטער ליקווידאציע פון דער קראנקען-קאסע-פאנאטאוויע, וועגען דער שלעכטער ווירטשאפט אין דעם רענטגען-קאבינעט אויף על. קאשטשושקי 17, וואו קראנקע דארפען ווארטען 3 וואכען אויף זייער רייה א. א. וו.

עס איז דעריבער באשלאסען געווארן צו אינטערווענירען אין דער קראנקען-קאסע וועגען סדר׳ן דארט די פארהעלטענישען.

אין דער ווייטערדיגער דיסקוסיע האבען די פערזאמעלטע ארומגערעדט די בעדינגונגען, וואס הערשען איצט אין די פאבריקען און די אופנים פון אדורכפיהרען א ראציאנעלע געגען אקציע.

פאפיר אנשטאט א דאלארובקע

די לייט מאכען עם זעהר געשיקט

(2) אין דער וואוינונג פון די ווידאזסקיס אויף וואמקאווא 58 אין פאביאניץ, זיינען ארײנ-געקומען 2 יונגעליים, וועלכע האבען דארט גע-טראפען בלויז די טאכטער פון די ווידאזסקיס.

די יונגעלייט האבען איהר בעזאגט, אז איהרע עלטערענס דאלארובקע האט געוואונען, און דעריבער האבען די געבעטען, אז דאס מיידעל זאל זיי ווייזען די „גליקליכע געווינערין“...

דאס מיידעל האט זיי געפאלגט, געוויזען זיי די דאלארובקע, וואס איז געלעגען אין א קאנווערט, און אז זיי האבען שוין בעהאט אנגעשריבען דעם נומער און זיינען אוועק, האט זיך דאס מיידעל געכאפט, אז אנשטאט דער דאלארובקע האבען די חברה-לייט צוריקגעלייגט אין קאנווערט א ריינעם בויגען פאפיר..

לעצטענס האט מען אין לאדז און אין פאבי-אניץ פערנאטירט 14 אזעלכע פאלען, און איצט האט מען שוין ארעסטירט די 2 פאביאניצער „געסט“ מחמת מע איז חושד, אז עס זיינען דא נאך מיטגלידער אין דער באנדע, ווערען נאך דערווייל די נעמען פון די ארעסטירטע נישט פערעפענטליכט.

300,000 זל. אנצוהויבען די עפענטליכע ארבייטען אין לאדזער קרייז

(2) אין שייכות מיט די הכנות צו די פריה-לינגס-ארבייטען אויף די וועגען, בעת וועלכע עס דארף קריגען בעשעפטיגונג א גרעסערע צאהל ארבייסלאזע — דערוויסען מיר זיך, אז דאס מיניס-טעריום פאר געזעלשאפטליכער שוץ האט איבער-געשיקט אין רשות פון לאדזער וואיעוואדערשאפט 300.000 זל., וועלכע זיינען בעשטימט אויף די וועג-ארבייטען אין לאדזער קרייז.

די ארבייטען וועלען זיך אנהויבען תיכף ווי נאר עס וועלען דערלויבען די אטמאס-פערישע בעדינגונגען.

נאר 3 פארשטעלונגען פון רעגינא צוקער

אין „פילהארמאניע“

היינט פרייטאג, מארגען שבת, וועט די בא-ליבטע סוברעטין רעגינא צוקער צוזאמען מיט א אפערעטען-אנסאמבל שפילען נאר 3 פארשטעלונגען געשפילט וועט ווערען א פרעמיערע! „אוי איז דאס א מיידעל“! מיט פיל נומערן געזאנג מעלאדישע מוזיק און טענץ.

שבת ביינאכט, „ציפקע פייער“ די דאזיגע אפערעטען פארשטעלונגען וועלען געוויס צאהל-רייך בעזוכט ווערען.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 17 פעברואר 1933

11,40 טעגליכע פרעסע איבערזיכט, 11.50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 12.30 מעטעאראלאגישער קא-מוניקאט, 3,10 עקספארט און ווירטשאפטליכע קא-מוניקאטען, 3,35 פארלעזונג, 3,50 גראמאפאן 4,25 רעפעראטען, 5.00 קאנצערט, 6,50 פערשי-דענעס, 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנ-דעלס-קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערען, 7.30 פעליעטאן, 7,45 פרעסע, 8,00 מוזיק שמו-עסען, 8,15 סימפ. קאנצערט, בעת דער פויזע א פעליעטאן, 10,40 ספארט-ידיעות, 10,55 מעטע-אראלאגישער און פאליציי-קאמוניקאטען, 11,00 טאנץ-מוזיק.

* * *

אויסלאנד

4 רוים-קאנצערט, 5,25 מאסקווא – אפערע, 6 קעניגסוואוסטערהאוזען–קאנצערט, 6,30 מאסקווא קאנצערט פון קאנסערוואטאריום, 7,30 בודא-פעשט-אפערע, 8 אסלא–סימפ. קאנצערט, 8 בוקא-רעשט-סימפ. קאנצערט, 8 05 וויען–סימפ. קאנ-צערט, 9 פראג–קאנצערט, 9.00 מיילאנד–קאמפאזי-טארען-קאנצערט, 9,45 פאריז – סימפאנישער קאנ-צערט.

שבת דעם 18 פעברואר

11,40 טעגליכע פרעסע-איבערזיכט. 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט. 11,58 צייט-סיגנאל. 12.10 גראמאפאן, 1,10 קאמוניקאט. 1.15 שול-פריהמארגען. 3,10 עקספארט און ווירטשאפטליכע קאמוניקאטען. 3,25 מיליטערישע ידיעות. 3,35 אוידיציע פאר יוגענד. 4 רעפעראטען. 5 גראמא-פאן. 6 לייכטע מוזיק. 6,40 פערשידענעס. 7,30 אוידיציע. 7,45 ראדיא-פרעסע. 8 לייכטע מוזיק. 9 ספארט-ידיעות. 10,05 שאפען-קאנצערט. 10,40 פעליעטאן. 10,55 קאמוניקאטען. 11 טאנץ-מוזיק.

* *

אויסלאנד

10 – מאסקווא – אפערע. 6.30 – מאסקווא-סימפאנישער קאנצערט. 7 45 – בערן–אפערעטקע. 8–מינכען – אפערעטקע. 10–פאריז – אפערעטקע.

Dr. med.
JÓZEF IZYKSON
Południowa 9 — Tel. 210-75
ספעציאליסט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקה.
שפיגל- און שטים-שטערונגען.
נעהמט אן פון 5 ביז 7 אווענד
און אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 1-12

Dr. med. H. ŁUBICZ
ספעצ. פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32
נעמט אן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אווענד. זונטאג פון 9–11 ביינאג.

זאל פילהארמאניע טעל. 213-84 טעל. 213-84
פרייטאג, דעם 24-טען פעברואר 1933, 9 א זייגער אווענד
גרויסער קאנצערט
פון די ליבלינגען פון ווארשא און לאדז – די גלענצענדע ארטיסטען
אלא לילית און וו. גאדיק
נאכ׳ן צוריקקעהר פון טריומפאלען קינסטלער-טורנעע פון אמעריקא.
אין פראגראם: צעהנדליגער נייע נאך אין ערגיץ איז לאדז נישט געזונגענע יודישע לידלעך ווי אויך די בעסטע נומערן פון רעפערטואר פון אלא לילית און וו. גאדיס.
די יודישע און ענגלישע פרעסע אין אמעריקע האט אויפגענומען די אויפטריטען פון לילית און גאדיק מיט גרויס ענטוזיאזם.
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

BETECO
די בעסטע גלאשניקעס ראדיא-הערער אינדוקטארען „Chasiss“
צו פערלאנגען איבעראל.

קלאנג-קינא-טעאטער
Casino
היינט און פאלגענדע טעג!
די פרעהליכסטע פוילישע קאמעדיע
ROMEO i JULCIA
Sp. z ogr. odp.
הויפט-פערמיטלונגס-ביורא און קורסען פון סאלאן-מאניערען
אנסאמבל: Zula Pogorzelska, Adolf Dymsza :אנסאמבל
Konrad Tom, Antoni Fertner Stan. Sielański i inni.
אויסערן פראגראם: פליישערס צייכנונגס-גראטעסק :אויסערן פראגראם
אנהויב פון די סעאנסען 4.30 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג

1-טער קלאנג-קינא-טעאטער
SPLENDID
נארוטאוויטשא 20
היינט פרעמיערע!
וואונדערשעהנע קאמעדיע רעזשי K. Lamac א.ג.
צעהנטער געליבטער
אין דער הויפטראלע די רייצענדע, פרעהליכע
ANNA ONDRA
אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.
אפאראטור ווערטערן עלעקטריק.

מעלדונגען

יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט אין פוילען, אפטיילונג אין לאדז, וואלטשאנסקע 35 טעלעפאן 121.53.

קאמוניקאט

פרייטאג, דעם 17-טען ה.ח. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, אין צוזאמענהאנג מיט די ביאליק-יובילעאום - פייערונגען א רעפעראט פון ד"ר ירמיהו פרעגקעל א.ד.ט.: „דאס לעבען און שאפען פון ח. נ. ביאליק". אנהויב 9 אווענד. פאר מיטגלידער איינגאנג פריי.

שבת, דעם 18-טען ה ה. 10 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א חברישער קלוב-אווענט מיט א זעהר אינהאלטרייכען פראגראם אין וועלכען עס נעהמט אנטייל א רעוועלערסען-כאר. פאר מיטגלידער איינגאנג פריי, פאר געסט 1 זל. צאהל פאר'ן אריינגאנג.

שבת, דעם 18 ה ח. קומט פאר א טוריסטישער אויספלוג מיט שליטלען אויף סטאקעס. צוזאמענטרעף פינקטליך 9 אינדערפרי אויף נארוטאוויטש-גאס ביים סטאשיץ-פארק. אנפיהרער פון אויספלוג: פריינט דירעקטאר מאקסימיליאן נאכומאוו.

זונטאג, דעם 19-טען ה.ח. קומט פאר אן אויספלוג צו דער בילדער-אויסשטעלונג פון מאלער י. ראזאניעצקי. צוזאמענטרעף פינקטליך 12 פארמ. אנפיהרער: פריינט מאקס מארקוזע.

זונטאג, דעם 19-טען ה. ה. 5 נאכמ. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א חברישער טיי-אווענד אייטריט פאר מיטגלידער 50 גראשען, פאר געסט 80 גראשען. 770

25 יאהר חלוצישע פערווירקליכונג.

זונטאג, דעם 26-טען פעברואר 8 30 אווענט קומט פאר אין פילהארמאניע א פייערליכע אקאדעמיע לכבוד דעם 25-יעהריגען יובל פון „הפועל הצעיר" אין א"י, מיט דער בעטייליגונג פון ד"ר ח. בערלאס, אדוו. א. לעווינסאן, רעד. יוסף לפוי, און דיכטער יצחק לעווינסאן. אין מוזיקאלישען טייל דער פערשטארקטער כאר פון „הזמיר".

דער דאזיגער פייערליכער יובל איז א אויסדרוק פון דער פערעהרונג וואס די ציוניסטישע ארב. פארטיי „התאחדות" האט צו די פערווירקליכער פון חלוציזם אין א"י דעם „הפועל הצעיר" אין א"י.

בילעטען פון 49 גר. ביז 2 זל. צו בעקומען אין „התאחדות" שרודמיעסקא 20 און אין תוצרת-הארץ-געוועלב שרודמיעסקא 1. 813

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז

מארגען, מוצאי שבת 18 פעבר. 2 פארלעזונגען א) 7 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע שרודמייסקא 29, ד"ר י. פרענקעל (העברעאיש) אויף ד. ט.: „הפרוזה של ביאליק".

ב) 8 אווענד אין לאקאל פון „אגודת ציון" ברזשעזשינער 5, אינזש. י. חייקין אויף ד. ט.: „14 יאהר ציוניסטישע פאליטיק".

זונטאג, 19 פעבר. 8 30 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פארלעזונג פון ד"ר ל. זילבערשטראם אויף ד. ט.: „די דייטשע יודען און דער נייער פאליטישער קורס אין דייטשלאנד". 816

העברעאישע אווענד-קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

היינטיגע וואך האבען זיך אנגעהויבען די למודים אין דער ניי-געעפענטער גרופע פאר אנפענגער אין דער העברעאישער שפראך.

עס ווערען ווייטער אנגענומען איינשרייבונגען פון אנפענגער און אויך פאר פארטגעשריטענע אין אלע שוין טעטיגע גרופען.

אנמעלדונגען אין ציוניסטישען ביורא שרודמיעסקא 29. 816

ההספריה „עבריה" באולם התאחדות הציונית שרודמייסקא 29.

תחת הנהלת „המרכז העברי" ע"ש ד"ר י. נ. שמחוני מטילה אוסף ספרים גדול בכל מקצועות הספרות העברית, מוציאה ספרים לקוראים בימי א', ג', וה' בשעות 8–10 בערב. התשלום נמוך.

יוד. סאצ. ארב. פארטיי פועלי ציון (פער. מיט צ.ס.) לאדז, פיעטריקאווער 83

היינט, פרייטאג, דעם 17 ד. ח. פונקט 8 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א רעפעראט פון ח' אליהו א. ד. ט. „פראבלעמען פון איינהייטליכען פראלעטארישען פראנט" (דייטשער סעקטאר).

מארגען, שבת, דעם 18 ד. ח. פינקטליך 8 אווענד, א רעפעראט פון ח' ל. לעווין.

די איבערעגיסטראציע פון פארטיי-חברים ווערט פערענדיגט אין די נאהענטסטע טעג. חברים וואס וועלען נישט בעוויזען בעציימענס זיך איבערעגיסטרירען וועט זייער נאמען ארויסגעפאלען פון דער פארטיי-רשימה. 358

די פייערליכע ערעפנונג פון IV רעוויזיאניסטישען סניף אין גייערס ראיאן א. נ. „השחר" סובאלסקא 1

מארגען שבת, דעם 18 פעברואר, 8 אווענד קומט פאר די פייערליכע ערעפנונג פון לאקאל אין גייערס ראיאן פון דער רעוויזיאניסטישער ארגאניזאציע „השחר", סובאלסקא 1, ביי דער בעטייליגונג פון די מיטגלידער פון רעוויזיאניסטישען ועד העירוני ח"ח מגר. ט. בערקאל, אינז. י. לובינסקי און י. נירענבערג. 608

קראפ
בלעה-האלז (וואליע)

דער ריכטיגער צייט בעהאנדעלט ווערען, ווארום אין א ערקראנקונג פון די שילד-דריזע, וואס מוז אין געגענפאל ווערט די ענטגיפטענדע טעטיגקייט פון דאזיגען ארגאן געשטערט, און עס קאנען אויפטרעטען אומאנגענעהמע ערשיינונגען, וואס זענען אזוי אפט בעדראהענד

די מעדיצינישע וויסענשאפט האט מיט זיבעציג פעסטגעשטעלט, אז זאלצען, וואס ענטהאלטען יאד, האבען א אויסגעצייכנטע ווירקונג בעי די פערשידענסטע פארמען פון האלז-קראפ. צאהלרייכע קראנקע האבען, ביים בענוצען אונזער זעהר איינפאכע

הויז-טרינק-קור

פעסטגעשטעלט שנעלע, פאלשטענדיגען, אונשעדליכען איינפלוס אויף צו לינדערען זייערע ליידען. יעדער, וואס ליידט אויף קראפ, בלעה-האלז (וואליע), דריזען אנגעשוואלענע, זאל פערלאנגען אונזער בראשור. וואס מיר שיקען אייך

גאנץ אומזאנסט

א פאסט-קארטע איז גענוג. פאסט-אדרעס:

Georg Fulgner, Berlin-Neukölln
Ringbahnstrasse 24, Abteilung P. 144

א מאטאר
2-פערדע-קראפט

אין גוטען צושטאנד

ווערט געזוכט צו קויפען.

אפערטען אין אדמ. פון דער צייטונג אונטער "2„

צוליב אבריזע געלעגענהייטליך

צו פערקויפען

אנ'אוואלנע טיש מיט שטיהל און א ביכער-שאנק

צו זעהען זשעראמסקא 67. וו. 27.

כירורגיש-וועכנעריו-קליניק

„SANATO"

S. Z O. O.

אגראדאווא 10 טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

געבורטען II קל. 175 זל.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.

– – טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. – – פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג. – באזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען

וויזיט 3 זל.

Dr. med. H. SZUMACHER

הויט און וועגערישע קראנקהייטען

פיעטרקאווער 56. טעל. 148-62

נעהמט אן טעגליך פון 1½–4 נ"מ און 6–9 אוו. זונטאג און אנדערע חגאות פון 10 ביז 1 בייטאג.

PO POWROCIE z AMERYKI

SPRAWY PRAWNE ZAGRANICZNE, SPECJALNIE AMERYKAŃSKIE: SPADKOWE, INWALIDZKIE, BANKOWE, WINDYKACYJNE, POLISY ASEKURACYJNE T-wa „NEW-YORK".
DYPLOM. PRAWNIK A. NEJMAN. WARSZAWA
WSPÓLNA 56º TEL. 9-54-39. INFORMACJE BEZPŁATNIE

תורה, מדות און דרך ארץ

ווערט געלערנט אין 7-קלאסיגען מוסטערהאפטען

חדר „תורה ודת"

מיט גן-ילדים (פרעבעל-שול)

פלאץ וואלנאשטשי 6 (ניי-שטאט)

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר דערוואקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען.

לאסמאז, בזשעזשינער 15

ENGLISH

פאר אנפענגער און פארטגעשריטענע. קאנווערסאציע, ליטעראטור ערטיילט א פעהיגער פעדאגאג. – אפערטען אין אדמיניסטר. פאר „Mir"

רעכער

צו וועש, לעדער צו הויזען און עקספארט ווערען אויסגענומען ביי:

נארדמאן שרודמייסקא 8

ספעציאליסט אויף העמדקעס

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15 טעל. 149-07.

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוועכע בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–8 אווענד. זונטאג פון 9–1 בייטאג.

פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med. Z. DATYNER

אוראלאג

ספעצ. פון נירען-, בלאז- און אורין-קראנקהייטען וואוינט יעצט

ul. ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.

נעהמט אן פון 8 ביז 9 פריה און פון 3–6 אוו.

Dr. med. Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5–9 אווענד. זונטאג פון 10–1 בייטאג.

פאר ארבייטסלאזע לעטשניצע-פרייזען

צאהן-ארצט

J. ROZIN-REICHOWA

האט זיך איבערגעצויגען אויף 38 זגערזשער 38 (געגענאיבער זגערזשער 15)

נעהמט אן פון 10–2 מיטאג און 4–7 נאכמ.

צו לעטשניצע-פרייזען.

די ביליגסטע קוועלע און דער גרעסטער אויסוואהל

לייסטע-, סטיל-, אוואל- ראהמען
צו פאראהאנגען, צו טאפעטען-לייסטען

נאר אין דער פאבריק פון

י. צווייליך, לאדז.

נארוטאוויטשא 11 אין הויף

בעמערקונג: מעוזע קיינע פיליאלען.

לעטשניצע

זגערזשער 17

נעהמט אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטען

פון 9 פריה ביז 7 א זייגער אווענד.

וויזיט 3 זל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארמ. באזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

שרייב-ביורא „פראפיט"

אייגענטימער פ. דאמב

איז איבערגעטראגען אויף

צעגעלניאנא 55

ערלעדיגט אלע האנדעלס-ענינים, היפאטעקען-רעגולאציעס, ירושה-סכסוכים, אינטערציזיעס, קויף און פערקויף אקטען, דזשערזשאוועס, קאפיעס, סקארבאווע אז"וו

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און דענטיסטישער קאבינעט

11 בזשעזשינער 11

טעלעפאן 137-63

עס נעהמען אן דאקטוירים ספעציאליסטען: שיפמאן, וואלינסקי, שמירגעלד, קערשנער, לוביטש, שמערלאווסקי, סלאבאדסקי, זאלצוואסער, איציקזאן, קראסאווסקי, יאקובזאן און דענטיסטין סטאראפאלסקא.

א וויזיט ביז 3 נאכמיטאג 3 זל.

Super-Balony MICHELIN STOCK znowu NAJLEPSZE!!

Przypominamy że **OPONY** oraz **CZĘŚCI ZAMIENNE**
Najtaniej dostarcza Hurtownia **BERSON** Narutowicza 16

Super-Balony MICHELIN STOCK znowu NAJLEPSZE!!

קלאנג-קינא-טעאטער
Grand-Kino
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

אונצופרופליך די לעצטע 3 טעג!
האלא פאריז - האלא בערלין!
וואונדערשעהנער רעדעוודיגער פילם אין אלע שפראכען. רעזשי פון געניאלען Julien Duvivier רעזשיסער פון דוד גאלדער.
אויסערן פראגראם: מייסטער'ס צייכנונגס-קאמעדיע ווי אויך אובערטור פון דער אפערע „Oberon" אויסגעפיהרט פון פולען ארקעסטער פון דער בערלינער אפערע. פילם-אקטואליטעטען. -:- פרייזען פון די פלעצער פון 49 גר. פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער: פון 4—5 נאכמ. 49 גר., 80 גר. און 1.09 אויף די איבריגע סעאנסען 1.09, 1.70 און 2.50

קלאנג-קינא-טעאטער
PAN
11 ליסטאפאדא 16.

היינט און פאלגענדע טעג! — דער העלד פון פילם „Dr. Frankenstein" — BORIS KARLOFF אין דער מעכטיגער ריהרענדער דראמע א. ג. **„קרימינאליסטען"** (מענשען אונטער די קראטעס —)
טראגעדיע פון לעבעדיג בעגראבענע מענשען, וועלכע לעבען נאך זיי און ליבע. אין די איבריגע ראלען:
Phil'ips Holmes, Konstancja Cummingo, Walter Huston -:- אויסער'ן פראגראם: 1) קלאנג-קאמעדיע, 2) פילם-וואכען-זשורנאל.
אנהייב פונקטליך 4 א זייגער נאכמיטאג; שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

METRO
היינט גרויסע פרעמיערע! צום 1-טען מאל אין לאדז!
BUSTER KEATON
אין דער קאמעדיע, וואס איז אויסערגעווענליך גענומען אויף'ן קאנקורס פון גראסער א. ג.
דער וואוילטעטער פון דער מענשהייט
וויים זוכער, או סאבמארינע קען מען פערברענגען אנ'אמער, ועהענדיג דעם דאזיגען פילם.
אין טרעט נאך אויף ANITA PAGE פערפעקט'ס און הנחה-בילעטען אונגילטיג.

ADRIA
היינט צום לעצטען מאל
געזאנג... קוש... מיידל...
(Ein Lied.. Ein Kuss... Ein Mädel..)
לידלעך איז דער דייטשער שפראך

קלאנג-קינא-טעאטער
„CORSO"
זשעלאנא 2/4.
דער זאל איז בעהייצט.

היינט און פאלגענדע טעג! דאפעלטער קאנקורענצלאזער פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג!
1) **די ליבע און נקמה פון א דאנער קאזאק**
פרעכטיגע פילם-פראדוקציע Sowkino אין מאסקווע
אין די הויפטראלען: A. Cesarskaja, H. Podgornyj, E. Maksymow טעמפא! אקציע! מוזיק! געזאנג!
2) **„קופט-עסקאדרע"**
ערשטער פוילישער סענסאציאנעלער פילם פון לופטפליהער-לעבען. אין דער הויפטראלע: BAśKA ORWID. אויפן ערשטען סעאנס ווערען די פרייזען פערקלענערט צו 40 און 49 גר.

רעוואלאציאנס-פרייז-רעדוקציע
פון זאמטליכע ביורא-איינריכטונגען פון דער
PABJANICKA FABRYKA MEBLI BIUROWYCH
ביורסאס פון 135 זל. מאסיווע דעמבאווע, פאטעלן פון 10 זל.
עמפפעהלט:
JOZEF LEŻON, Przejazd 4, tel. 102-23

א טיכטיגער
יונגערמאן,
געארביים א לענגערע צייט אין דער טעקסטיל-בראנזשע, זוכט וואס עס איז פארע בעשעפטיגונג פאר א גאנץ קליינעם לוין. קען אויך זיין צו פי-זישע ארבייט אדער צו נעכטיגען אין א געשעפט. בעסטע רעפערענצען. אפערטען אין אדמ. פון דער צייטונג אונטער „P. 100".

אמביליגסטע און רעעלסטע קויפט מען
מעטאל-בעטען, מאטראצן אלערליי
קינדער-וועגעלעך

קאנקורענץ 1896 יאר
אין א גרויסען אויסוואהל וויזשימאטשקעס, איינ-קאסטענס, פעלד-בעטען-פאטענט Perfekt א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
פאבריקס-לאגער:
Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

2 אנשטענדיגע יונגעלייט אדער פריליינס קענען בעקומען א בעזונדער צימער צו שלאפען ווי אויך צו ארבייטען צו ערפאהרען צל. 1 מאי 4 וו. 21. 799

צוליב אבריזע פון זאפארט איבערצוגעבען א גוט אייגעפיהרטע און פראספערירענדע פיווי-יארניע אין א גוטען פונקט אויף גינסטיגע בע-דינגונגען. צו ערפאהרען ביי אפאמאוסקי סקווע-ראווע 22. 801

צו פערמיטען א צימער און קוך 2-טער שט. וואולטשאנסקא 114. צו ערפאהרען ביי פאקושיווע.

צו פערמיטען 1 צימער און קוך מיט קארי-ראר. צו ערפאהרען ביים ווירט וואלבארסקא 3. נאדלודקא 12. צו טרעפען ביז 9 פריה. 828

פון זאפארט איבערצוגעבען א האלב געוועלב אויף ווסכאדניא צווישען פאלודניאווא און ציגעל-נאס. צו ערפאהרען אין אדמינ. 815

Bez odstępnego!!!
Mieszkania, sklepy, lokale handlowe, biurowe i fabryczne. Pokoje umeblowane z klatki schodowej od poleca „Lokumpol" Piotrkowska 55.

איבערצוגעבען א וואוינונג מיט 2 עלעק-טרישע מאנגלען, עגזיסטירט שוין 10 יאהר אין א גוטען פונקט וואלבארסקא 10. 778

2 צימער און קוך הויך פארטער בעאייגענט אויף וואהנונג און פראצאווניע פון זאפארט אפצו-געבען ווסכאדניא 64 וו. 15.

צו פערמיטען 3 קעלערן, 2 איינגענג, 2 וואוינונגען צו 2 שטיבען מיט קוכען, אלטער מארק 6. 781

Pokój umeblowany, lub bez mebli do wynajęcia od zaraz, z niekrępującem weściem, wszelkiemi wygodami dla solidnego Pana!!! Cena niska, Piotrkowska Nr. 26 m. 22. 808

פריוואטע

עס ווערט געזוכט טיכטיגע רייזענדער צו קראוואטען אויף פראווינץ ווי אויך אויף לאדז, געגען קויציע אדער גווראנציע. אפערטען אין אדמינ. אונטער „קראוואט". 844

א נייהער און א פאמאצניק-ריכטעווער ווערען פון זאפארט געזוכט, נאוואמיעסקא 26 פראנט, 3-טער שטאק. 800

פון שוין נויטיג א גיטע שפולערין צו קלעמבקעס האנד-וואהל משעטשעליק פיעטרי-קאווער 17. 827

א יונגע פון אנשטענדיגע עלטערן ווערט גע-זוכט צו ערלערנען די שטיין און מארמאר בראנזשע מעגליך גלייך געצאהלט, ביים מצבה-קריצער „גרא-ניט" פאמארסקי 39.

א נייהער און א ריכטעווער ס'קען זיין פון פראווינץ קענען זיך מעלדען ביים קאמאשען-סטעפער, 11 ליסטאפאד 33 פראנט 3 שטאק. 782

פערשידענעס

אנ'ערשטקלאסיגער דאמען שניידער-בעשטעלט נעהמט אן פאלטענס צו 30 זל. ווי אויך קאפיר-מען לוים די נייעסטע מאדעלען. שולך, ווסכאדניא 49 פארטער, וו. 27. 780

איך נעהם אן צו ארבייטען רענדער 156, 144, 132, 180 און אויך צו שפולען, דרעווו-נאווסקא 32 וו. 12. 784

ווילכטיג פאר הויזבעזיצער, איך נעהם אן צו פיהרען הייזער. רעעלע בעהאנדלונג צו א זעהר ביליגע בעלוינונג. אפערטען אונטער „הויזפער-וואלטער" אין אדמינ. 777

Zagubiono kwit kaucyjny wydany przez Elektrownię Łódzką na imię Szymona Goździka, Ogrodowa 2 do Licznika Nr. 13666617/44702 771

Lekcyj i korepetycyj udziela rutynowany nauczyciel. Przygotowuje do egzaminów. Starszych i zapóźnionych wyucza polskiego, korespondencji i rachunkowości specjalną skróconą metodą. Wólczańska 29 m. 1, front, parter. 794

קויף און פערקויף

צו פערקויפען א ספר-תורה קיליסקיעגא 12 מ. ברוינער. 785

איך זוך צו קויפען א קנאפ-לאך-מאשין, צו ערפאהרען פולנאצנא 20 שולזינגער. 074

וויכטיג פאר טאמבוירירער, ביליג צו פער-קויפען א שרעמע-בלוי, די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע. 775

צו פערקויפען א נייע מאשין צו וועש לעכער, פירמע זינגער קל: 84. צו ערפאהרען אגראדאווא 20 ביים לעכער-נייהער. בעמערקונג! אויפן פער-לאנג פון א פאבריק קען איך ארייננשטעלען א מא-שין צום נייהען. 783

א שטריק-מאשין 12/70 צו פערקויפען אין בעסטען צושטאנד, צו ערפאהרען ביי הימעל, לימא-נאווסקיעגא 6 וו. 23, פון 11 ביז 2 א זייגער. 820

צו פערקויפען א 16-ער קעטעל-מאשין וואס איז אין בעטריב זעהר ביליג, צו ערפאהרען קאמיענא 14 אין טויער ביי גרויבע.

ס'ווערט געזוכט צו קויפען א טווישער-מאשין 8-טער, 10-ער און 12-ער זיך דערוויסען קאמיענא 20 וו. 10. 826

א טריקאטאושען-שפול-מאשין אויף 6 ווינדען אין גוטען צושטאנד ווערט געזוכט צו קויפען. נאווא-מיעסקא 20, ערדלסבערג אין הויף 802

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה
פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער ווינט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 • • • • 60— • • • 4 •
זאכ'ן טעקסט—12 • • • • 18— • • • 8 •
איבער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 8 שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז:
אין לאדז - 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ - 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

...ן, וועלכע ענדערן נישט דעם פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס. פאר'ן אינהאלט און טער-מין פון די אנאנסן איז דער פערלאג נישט פאראנט-ווארטליך. די אדמינ. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman